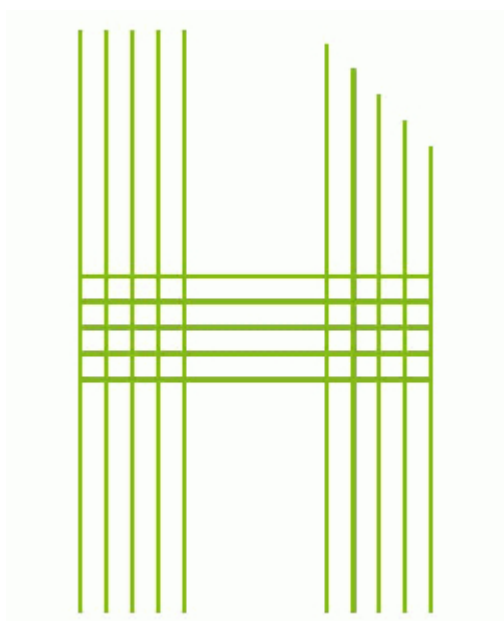


Facultade de Historia

Información básica



O grao en Xeografía e Historia proporciona ao alumnado unha serie de competencias que integran a aprendizaxe de coñecementos, a adquisición de habilidades e destrezas e a formación en actitudes e valores. Na liña doutras titulacións recoñecidas nas universidades europeas, ademais de englobar contidos das disciplinas de Xeografía, Historia e Historia da arte, a oferta da nosa Facultade dota ao alumnado dunha serie ampla de competencias xerais e específicas.

Grao Xeografía e Historia (Plano 2014/15)

Destaca o **carácter humanístico** das disciplinas cunha longa e consolidada traxectoria académica e universitaria, e a súa capacidade para coñecer a orixe e a evolución de moitas das realidades culturais do noso tempo. En conxunto ofertamos unha formación básica en contidos interdisciplinares relativos ao coñecemento da estrutura diacrónica do pasado, das coordenadas espazo-temporais, interrelacionadas coas xeográficas e artísticas.

A formación inclúe ámbitos temáticos e territoriais específicos e contidos instrumentais, a través das **prácticas** que os nosos estudantes realizan en diversas institucións e empresas. O coñecemento do noso pasado permite achegarse as ferramentas analíticas e conceptuais que a súa vez incitan á reflexión, á crítica e ao respecto pola diversidade e a alteridade; en definitiva o coñecemento doutras realidades, moi variadas fomenta os valores humanos e achega principios éticos tan necesarios na sociedade actual.

O carácter multidisciplinar e polivalente dos estudos (Historia, Arte e Xeografía) capacita para un **amplio abanico de saídas profesionais** aos seus egresados, que resultan tan competitivos como os especializados nunha soa das disciplinas humanísticas, tendo en conta da cada vez maior flexibilidade do actual mercado laboral entre titulacións e postos de traballo. Os servizos educativos, os servizos da administración, os medios de comunicación, os centros de educación superior e secundaria, e un longo espectro de institucións e empresas, proporcionan un marco para o desempeño de actividades relacionadas co perfil formativo do grao, preparando para unha gran variedade de actividades.

Ademais, a riqueza histórica, artística, arqueolóxica e natural proporciona unha estreita relación entre os estudos

universitarios e o mercado laboral, abrindo unha nova vía de profesionalización ante a crecente consideración do legado cultural herdado como recurso dotado de valor económico ou produtivo. A demanda e saídas profesionais no terreo da conservación, protección, xestión e difusión do patrimonio e o resto de actividades relacionadas co turismo cultural abren un amplo horizonte á saída profesional dos futuros graduados, que poden nesa liña especializarse no máster que ofertamos.

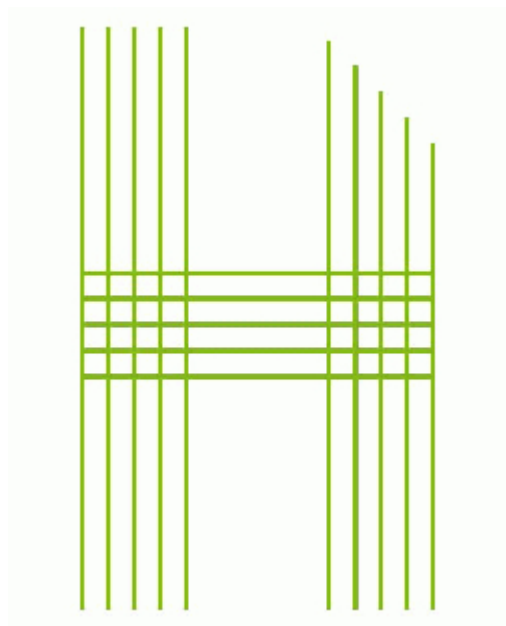


Co obxectivo de dar resposta á demanda social de diferentes profesionais, e aos futuros graduados/as posibilitase unha continuación académica coherente con dous Másteres: Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio.



Unha situación similar presenta o **Máster de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüedad** orientado á especialización en arqueoloxía.

Presentación



A Facultade de Historia da Universidade de Vigo, sita no Campus Universitario de Ourense, oferta tres titulacións adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (EEES): un Grao e dous Posgraos.

Xunto á habitual **modalidade presencial**, poderase optar pola modalidade semipresencial, sempre que se xustifique a imposibilidade de asistir con regularidade ás aulas; os motivos deben estar en relación con obrigas de carácter laboral, familiar, atención a persoas dependentes, actividades deportivas de alto nivel, necesidades educativas especiais. O proceso para acollerse a esta modalidade terá lugar unha vez formalizada a matrícula; estudante debe cubrir un impreso coa solicitude e entregar a documentación xustificativa.

Os docentes poñerán a disposición destes estudantes o material preciso a través da plataforma de teledocencia e os medios para superar as materias do grao, en igualdade de condicións que os presenciais.

A oferta de **Posgraos** contempla dúas titulacións:



- **Mestrado semipresencial en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio**, en colaboración coa Escola Superior de Enxeñaría de Minas do campus de Vigo.
- Mestrado Interuniversitario de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüedad (**USC y U Vigo**) **coa participación do Instituto de Ciencias do Patrimonio (Incipit) do CSIC**. O seu programa ten unha dobre orientación: profesionalizante e investigadora. Na súa primeira vertente, aspira a formar arqueólogos que poidan desenvolver a súa labr profesional neste campo nos próximos anos; na segunda, dá paso ao programa de doutoramento da USC [Historia, Xeografía e Arte].

Neste documento:

- Localización
- Normativa e Lexislación
- Servizos e Infraestruturas do Centro
- Outra Información do Centro
- Calendario Académico
- Información de Interese

Localización

No Campus de Ourense dende 1990

Facultade de Historia de Ourense
Campus Universitario As Lagoas s/n
32004 Ourense
Teléfono: 988 387101
Fax: 988 387328

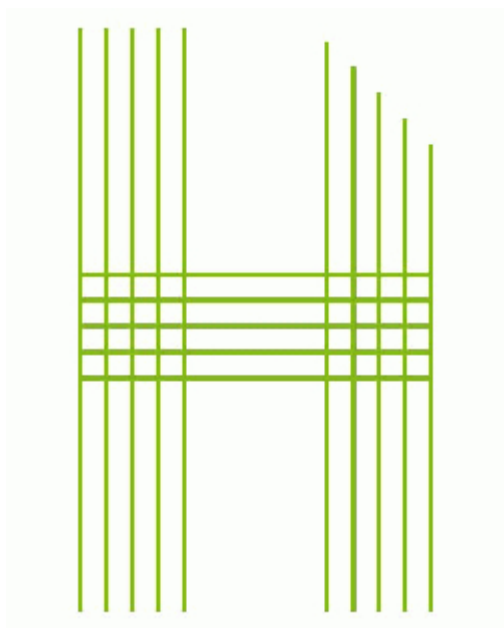
E-mail Secretaría Decanato: sdefho@uvigo.es

Páxina web: <http://historia.uvigo.es/gl/>

Facebook: <https://www.facebook.com/facultadehistoriaourense>

Instagram: <https://www.instagram.com/historiaourense/>

Organización e Funcionamento do Centro



Organos de Goberno

Decanato

Xunta de Facultade

Comisión Permanente da Facultade

☐ Comisión de Calidade

☐ Departamentode Historia, Arte e Xeografía

Equipo de Goberno

☐ Decana:

Profa. Dra. Susana Reboreda Morillo

Tfno.: 988 38 72 69

rmorillo@uvigo.es

☐ Vicedecano:

Prof. Dr. Adolfo Fernández Fernández

Tfno : 988 38 71 11

adolfo@uvigo.es

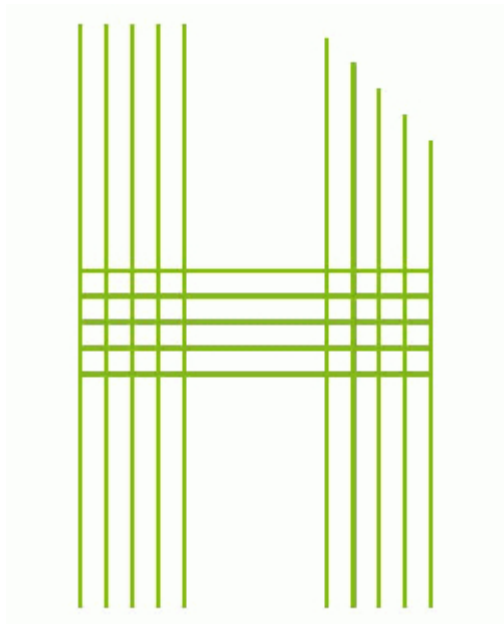
☐ Secretaria:

Dna. Josefina Cadilla Lomba

Tfno.: 988 36 88 55

sfho@uvigo.es

Normativa e Lexislación





Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de



Historia de Ourense

- Regulamento de Prácticas Externas 
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao 

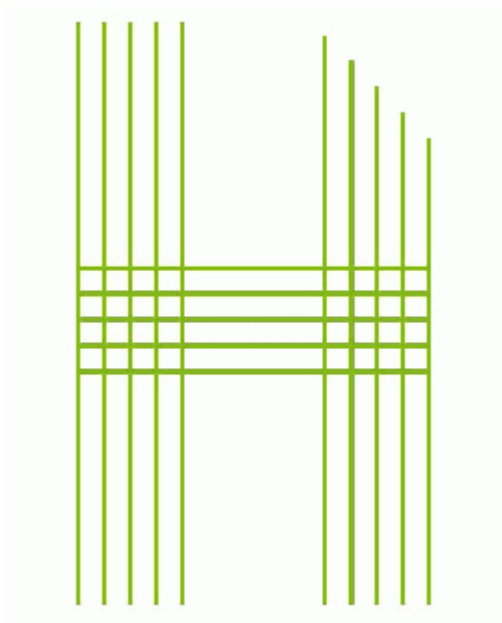
Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de Historia de Ourense
- Regulamento de Prácticas Externas 
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao 

Servizos e Infraestructuras do Centro



CAMPUS NORTE

A actividade se articula en 3 edificios:

- Edificio Facultades (máis coñecido como Edificio de Ferro)
- Pavillón Olga Gallego (2)
- Pavillón Concepción Ramón Amat (1)

O EDIFICIO FACULTADES

Acceso

- Conserxería
- Aulas

1º andar

- Secretaría Administrativa da Facultade
- Aula de Informática

- Delegación de Alumnos

2º andar

- Laboratorios docentes: Arqueoloxía, Historia da Arte, Xeografía, Historia Medieval
- Aulas

4º andar

- Vicerreitoría do Campus de Ourense
- Decanato
- Salón de Graos

DISTRIBUCIÓN DE AULAS DE HISTORIA - EDIFICIO DE FERRO

CURSO AULA HORARIO

- 1º Grao 0.5 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 2º Grao 0.6 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 3º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 4º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta baixa)
- Aula de videoconferencia/máster: 2.3 (2º andar)
- Prácticas 1º Grao. Grupo 1, 0.5; Grupo 2, 2.2 (2º andar)
- Prácticas 2º Grao. Grupo 1, 0.6, Grupo 2, 2.3 (2º andar)

PAVILLÓN OLGA GALLEGO (2)

- Despachos dos/as profesores/as (1º andar e soto)
- Laboratorio de Prehistoria, Historia Antigua, Historia Moderna, Historia Contemporánea e Historia de América (soto)

PAVILLÓN CONCEPCION RAMÓN AMAT (1)

- Aula de Máster
- Sala de exposicións ALTERARTE (planta baixa)

DISTRIBUCIÓN DE LABORATORIOS DE HISTORIA

DENOMINACIÓN LOCALIZACIÓN EDIFICIO

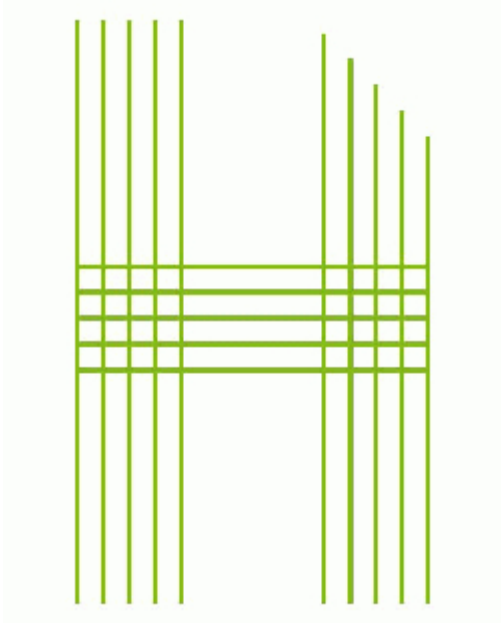
- Laboratorio de Informática PRIMEIRO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Xeografía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Arqueoloxía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Historia Medieval SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Prehistoria e Historia Antiga SOTO PAVILLÓN 2
- Laboratorio de Historia Moderna e Contemporánea SOTO PAVILLÓN 2

PLATAFORMA DE TELEDOCENCIA (<http://faitic.uvigo.es>)

- Curso virtual do Grao en Xeografía e Historia
- Curso virtual do Máster en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio Cultural

Manual Primeiros Pasos na plataforma Moodle

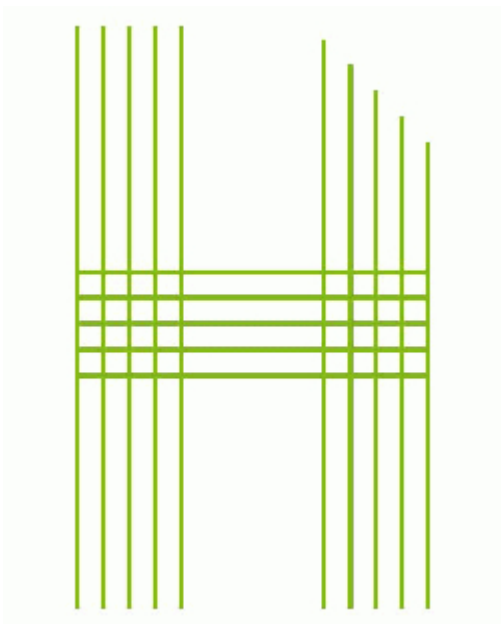




Pódese acceder ao calendario, horarios e datas de exámenes na web do centro: <http://historia.uvigo.es/gl/docencia/calendario-escolar>



Outra información do centro



Plan de Autoprotección Universidade de Vigo.

Actuación en caso de Emerxencia Edificio de Ferro



Plan 1



Plan 2



Delegación de alumnado

Funcións:

É o órgano de representación estudiantil institucional que se ten artellado na Facultade de Historia.

Todos os alumnos/as poden acudir á sede da Delegación para obter información e facer uso dos seus recursos. Para cubrir as súas necesidades a Delegación ten un orzamento proporcional ao número de alumnos/as que representa. Segundo o Regulamento de Estudantes no artigo 27, entre os fins da Delegación de alumnos está:

- Actuar como órganos de diálogo coas autoridades académicas no establecemento dunha información adecuada sobre a vida universitaria.
- Xestionar os seus recursos.
- Promover e coordinar actividades de extensión universitaria.
- Elixir os seus representantes perante calquera autoridade, institución ou organización, naqueles casos para os que non exista regulamento de elección.

Representantes: <http://historia.uvigo.es/gl/alumnado/delegacion-de-alumnado>

Localización

Edificio Facultades. 1º Andar

Tfno: 988 38 73 05

E-mail: dafho@uvigo.es

Normativa

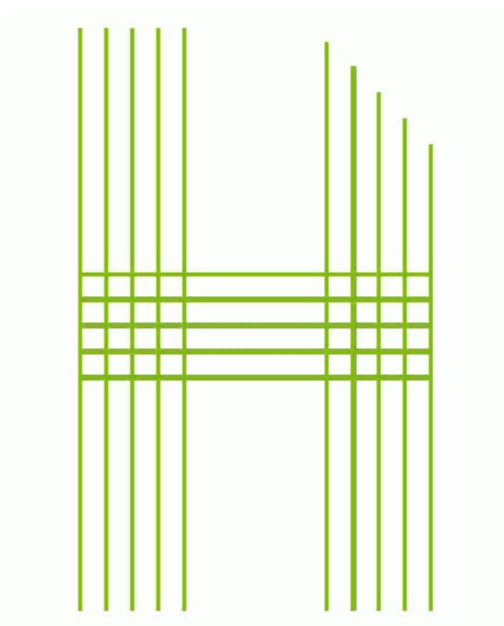
- Regulamento Estudantes
- Estatuto Estudantado (BOE 31/01/2010)
- Normativa de Permanencia da Universidade de Vigo
- Regulamento de Voluntariado

- **Plan de Acción Titorial**

Outra información de interese para o alumnado

- Actividades culturais

Información de Interese



ESTUDAR EN OURENSE

☐ Estudar na Universidade de Vigo

☐ Guía turística de Ourense

☐ Aloxamento en Ourense

☐ Hoteis e Hostais

☐ Pisos compartidos. Contactar coa ORI.

☐ Información para o alumnado da Universidade de Vigo:

☐ Alumnado da Universidade de Vigo

CONTACTOS INTERESE UNIVERSIDADE DE VIGO

Páxina web:

<http://www.uvigo.es/>

Central: 986 81 20 00

Información Xeral: 986 81 3600

Información ao alumnado: 986 81 36 30

Rexistro xeral da universidade: 986 81 39 02

Rexistro do Campus de Vigo: 986 81 36 10

Rexistro do Campus de Ourense: 988 38 71 03

Gabinete de prensa: 986 81 3604. prensa@uvigo.es

AREA DE SERVIZOS Á COMUNIDADE

Actividades culturais: 986 81 36 03 / 26. vicext@uvigo.es

Actividades deportivas: 986 81 21 82 / 986 81 22 04; deportes@uvigo.es

Servizo de alumnado: 986 81 360 /09 xsadal@uvigo.es

LERD de Vigo: 986 81 37 71 /72

LERD de Ourense: 988 38 71 02

Bolsas: 986 81 19 99 / 813612. bolsas@uvigo.es

Asesoría Xurídica: 986 81 3576

Oficina ORI: 986 81 21 78 /986 81 35 50 ; ori@uvigo.es

Oficina do Medio Ambiente (OMA): 986 81 38 83; oma3@uvigo.es

BIBLIOTECA DO CAMPUS DE OURENSE

Presente fisicamente nos tres campus, a Biblioteca Universitaria conta en cada un deles cunha biblioteca central e varias salas repartidas polas escolas e facultades que compoñen a Universidade.

A Biblioteca Central do Campus de Ourense, fundada no ano 2000, conta cun fondo de uns 100.000 libros e unhas 750 publicacións periódicas divididas en diferentes temas como son xeografía, historia, arte, dereito e química.

Servizos que ofrece:

☐ Préstamo interbibliotecario a nivel nacional e internacional.

☐ Préstamo para alumnos, PDI e PAS.

☐ Información bibliográfica, búsquedas e referencias bibliográficas.

☐ Catálogo automatizado colectivo de publicacións periódicas (a nivel nacional).

Contacto:

Conserxería (988 387320)

Campus As Lagoas - 32004- Ourense

Horario de atención ao público: De luns a venres de 8:30h a 21:00h

Acceso ao Catálogo da Biblioteca

CONTA DE CORREO ELECTRÓNICO DA UNIVERSIDADE DE VIGO

Basta con estar matriculado na Universidade e dispor do cartón universitario.

No momento de formalizar a matrícula créase unha conta de correo cun nome de usuario e coa extensión alumnos.uvigo.es

Con ese nome de usuario e esa clave tamén poderás acceder á rede WIFI. Todas as instalacións da Universidade de Vigo teñen acceso a internet por rede WIFI

<http://www.uvigo.es>

CARNET UNIVERSITARIO

O Carné Universitario é unha tarxeta intelixente realizada en colaboración co Santander, que acredita o estudiantado, profesorado e personal de administración e servizos como membros da comunidade universitaria.

Ademais de todas as funcións asociadas ás tarxetas intelixentes, o carné poderá dispoñer de servizos financeiros 4B Maestro, se se solicitan voluntariamente

Para qué podes utilizalo?

Acreditación universitaria

Acceso a recintos e ordenadores das aulas de informática e persoais*

Préstamo de libros en bibliotecas

Consultas en Puntos de Información e, opcionalmente, en caixeiros 4B*

Tarxeta deportiva

Moedeiro electrónico

Descontos en comercios

Tarxeta 4B Maestro (opcional)

Firma Electrónica

Solicítalo en calquera momento nas Oficinas Universitarias Santander do campus, levando unha fotografía recente. Recíbalo no teu domicilio particular. Para que inclúa o servizo 4B Maestro só necesitas ser titular dunha conta bancaria no Santander. Esta conta non ten nin gastos de administración nin de mantemento.

O Carné Universitario non hai que renovalo cada ano. Para activar a función financeira diríxete á Oficina Universitaria.

SEGURO ESCOLAR

Os alumnos da Universidade de Vigo, sexa cal for a súa nacionalidade ou estudos que cursen, quedan cubertos por un seguro escolar. Do mesmo xeito que se regula para os niveis educativos previos, a Lei establece a cobertura obrigatoria.

Ademais, a Universidade de Vigo subscribiu un seguro adicional, seguro cum laude, para todos os seus alumnos, incluídos aqueles que non quedan cubertos polo seguro obrigatorio. Ambos os seguros páganse no momento de formalizar a matrícula, polo que non teñen custo adicional algún.

Con carácter complementario aos dous anteriores, a Universidade de Vigo dispón dun seguro voluntario, seguro cum laude plus, con maiores coberturas que aqueles e a un custo moi reducido (ao redor de 10 euros por curso).

OUTROS SERVIZOS

- **Actividades Culturais**
- **Deportes**
- **Voluntariado**

- Area de Emprego
- Fundación Universidade de Vigo
- Gabinete psicopedagógico
- Tribunal de Garantías

Grao en Xeografía e Historia

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01101	Xeografía: Fundamentos de xeografía física	1c	6
002G251V01102	Historia: Introducción á etnoloxía	1c	6
002G251V01103	Arte: Linguaxes e técnicas artísticas	1c	6
002G251V01104	Idioma moderno: Inglés para humanidades	1c	6
002G251V01105	Historia de América precolombina e colonial	1c	6
002G251V01201	Xeografía: Fundamentos de xeografía humana	2c	6
002G251V01202	Historia: Introducción á historiografía	2c	6
002G251V01203	Arte: Arte clásica	2c	6
002G251V01204	Teoría e método da arqueoloxía	2c	6
002G251V01205	Prehistoria universal	2c	6

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01301	Xeografía: Espazos e sociedades	1c	6
002G251V01302	Historia: Fontes de información en humanidades	1c	6
002G251V01303	Historia antiga universal	1c	6
002G251V01304	Historia medieval universal	1c	6
002G251V01305	Paleografía	1c	6
002G251V01401	Historia: Metodoloxía da historia	2c	6
002G251V01402	Historia moderna universal	2c	6
002G251V01403	Historia contemporánea universal	2c	6
002G251V01404	Historia da arte medieval	2c	6
002G251V01405	Arqueoloxía aplicada	2c	6

Curso 3

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01501	Historia antiga da Península Ibérica	1c	6

002G251V01502	Historia da arte moderna	1c	6
002G251V01503	Historia medieval da Península Ibérica	1c	6
002G251V01504	Prehistoria da Península Ibérica	1c	6
002G251V01505	Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe	1c	6
002G251V01601	Historia contemporánea de España	2c	6
002G251V01602	Historia da arte contemporánea	2c	6
002G251V01603	Historia moderna de España	2c	6
002G251V01604	Mundo actual	2c	6
002G251V01605	Sistemas de representación xeográfica	2c	6

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01901	Historia de América contemporánea	2c	6
002G251V01902	Diplomática e arquivística	1c	6
002G251V01903	Lingua clásica: Introducción á lingua e cultura latinas	2c	6
002G251V01904	Historia das relixións	1c	6
002G251V01905	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica	1c	6
002G251V01906	Historia da arte de Galicia	1c	6
002G251V01907	Historia medieval de Galicia	1c	6
002G251V01908	Xeografía de Galicia	1c	6
002G251V01909	Historia do poder e das institucións	2c	6
002G251V01910	Mentalidade, identidade e cambio social	1c	6
002G251V01911	Historia contemporánea de Galicia	1c	6
002G251V01912	Historia moderna de Galicia	2c	6
002G251V01913	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica	1c	6
002G251V01981	Prácticas externas	2c	12
002G251V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía: Fundamentos de xeografía física**

Materia	Xeografía: Fundamentos de xeografía física			
Código	O02G251V01101			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Profesorado	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	mianalva@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Materia de formación básica. Trata dos fundamentos teóricos e metodolóxicos cara o coñecemento global dos sistemas naturais, e as súas aplicación no contexto da sociedade. Integra o estudo das propiedades dos principais componentes (relevo, augas, clima, biota), as súas interaccións e configuración nas unidades biofísicas da superficie da terra.			
	Materia do programa #EnglishFriendly. Os/as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C1	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía física
C3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía	A1	B2	C1	D1 D4 D15
Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	A3 A4	B2	C3	D1 D4 D7 D15

Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, A5 B3 C6 D4
e posta en valor para a diversidade e benestar social. C8 D8
D11

Contidos

Tema	
1. Bases teórico-metodolóxicas	1.1 Campo científico da Xeografía Física 1.2 Elementos e escalas
2. Sistemas naturais	2.1 Componentes maiores 2.2 Interaccións dinámicas 2.3 Patrimonio natural
3. Fenómenos de cambio	3.1 Riscos naturais 3.2 Intervención humana

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	15	20	35
Eventos científicos	4	6	10
Saídas de estudo	8	9	17
Prácticas con apoio das TIC	12	12	24
Seminario	2	2	4
Exame de preguntas obxectivas	2	12	14
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	12	14
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	15	18
Observación sistemática	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Toma de contacto docente/alumnado que inclúe presentación da materia, información do nivel de coñecementos do grupo, e introducción aos conceptos fundamentais.
Lección maxistral	Explicación dos contidos e desenvolvemento de acción formativas de razoamento, análise e síntese polo docente no ámbito da teoría da materia.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, debates e xornadas que permiten afondar nos aspectos teórico-prácticos da materia.
Saídas de estudo	Aplicación dos coñecementos a situación concretas, fora do espazo académico, para adquisición de habilidades e destrezas básicas.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación práctica dos coñecementos e de adquisición de habilidades procedementais en relación coa materia, apoiadas no uso das TIC. Adicaranse a orientar ao alumnado na realización do seu traballo autónomo ou en grupo (elaboración e presentación do informe/memoria). Estas actividades estarán encamiñadas á explicación e resolución de exercicios prácticos na aula do curso e na aula de informática.
Seminario	Seguimento e orientación dos contidos e actividades teórico-prácticas

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Modo presencial: seguimento na aula do curso. Modo non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto e plataforma de teledocencia MooVi.
Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenrolo da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Modo presencial: seguimento fora da aula. Modo non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto e plataforma de teledocencia MooVi.
Prácticas con apoio das TIC	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución de dúbidas ou problemas dos exercicios e casos prácticos, dirixida cara a elaboración do informe de prácticas. Modo presencial: seguimento na aula do curso e na aula de informática da facultade. Modo non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto e plataforma de teledocencia MooVi.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Exame de preguntas obxectivas	O alumnado realizará un cuestionario razoado, de análise e interpretación dos aspectos relacionados coa temática teórica da Xeografía Física. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía; Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	20	A1	B2	C1	D1 D4 D7 D15
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado realizará un cuestionario razoado, de análise e interpretación dos aspectos relacionados coa temática teórica da Xeografía Física. As cuestións plantexadas requiren una resposta estruturada e reflexiva. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía; Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	40	A1	B2	C1	D1 D4 D7 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado resolverá os problemas e cuestións plantexadas , aplicando os coñecementos para o análise das situacións na aula e fora da aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	30	A3	B3	C6	D1 D4 D8 D11
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	10	A3	A4	A5	C6 D7 C8 D8 D15

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema de avaliación da materia contempla dúas modalidades, entre as que o alumnado poderá escoller: **avaliación continua** e **avaliación global**, segundo o establecido no artigo 19.2 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe da Universidade de Vigo (aprobado no claustro do 18/04/2023, modificado no claustro de 22/12/2023. Versión consolidada), en adiante, Regulamento sobre a avaliación.

A elección da avaliación global correspóndelle ao estudantado, que deberá comunicala no prazo e forma establecidos polo centro. Esta elección supón a renuncia á avaliación continua, tanto ás probas xa realizadas como ás pendentes (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación).

A **AVALIACIÓN CONTINUA** consiste na realización de probas e actividades distribuídas ao longo do cuadrimestre. Operativamente, divídese en dúas partes: unha parte teórica e outra práctica. A **parte teórica** será avaliada mediante dúas probas parciais realizadas ao longo do curso (exame de preguntas obxectivas e exame de preguntas de desenvolvemento), que suporán o 60 % da cualificación final. A **parte práctica** incluírá a metodoloxía de resolución de problemas e/ou exercicios, e representará o 30 % da nota. O 10 % restante corresponderá á **observación sistemática**, que se avaliará mediante pequenas actividades periódicas ao longo da docencia, co obxectivo de garantir o seguimento continuado da materia por parte do alumnado. Nesta sección inclúense tamén a participación e organización de eventos científicos.

Para superar a materia mediante avaliación continua, **será necesario acadar polo menos o 50 % da cualificación máxima en cada unha das dúas partes (teórica e práctica)**. Ademais, o alumnado deberá participar nas actividades que o profesorado considere imprescindibles. No caso de non cumprirse algún destes requisitos, aplicarase o disposto no artigo 32.2 do Regulamento sobre a avaliación, segundo o cal a cualificación final deberá reflectir o máis fielmente posible o rendemento real da/o estudante, sen que sexa posible obter o aprobado.

Tal como recolle o artigo 40.4 do Regulamento sobre a avaliación, o profesorado poderá esixir que os traballos e materiais entregados inclúan unha declaración explícita da súa orixinalidade, acreditando que non se empregaron fontes non citadas adecuadamente. Entenderase por plaxio a copia total ou parcial de textos ou doutros elementos como se fosen de

elaboración propia sen citar a súa procedencia, incluída a utilización de medios dixitais. Así mesmo, considerarase fraude académica calquera comportamento premeditado tendente a falsear os resultados dun exame ou traballo, propio ou alleo, realizado como requisito para superar a materia. A realización fraudulenta de calquera proba ou actividade de avaliación implicará a cualificación de cero (suspenso) na acta da oportunidade de avaliación correspondente, sen prexuízo das posibles consecuencias disciplinarias que poidan derivarse.

O emprego de ferramentas de intelixencia artificial nas actividades de avaliación desta materia deberá axustarse a un uso responsable, ético e transparente, conforme ás directrices da Facultade de Historia e á normativa que establece a Universidade de Vigo.

Co obxectivo de atender á diversidade do alumnado e facilitar a aprendizaxe en diferentes contextos, particularmente ao alumnado que teña recoñecida a **MODALIDADE SEMIPRESENCIAL**, a materia poderá seguirse tamén a través da plataforma de teledocencia MooVi, onde se porán a disposición recursos e materiais didácticos suficientes para a adquisición das competencias e a superación da materia. Os materiais docentes facilitados a través da plataforma MooVi teñen como finalidade apoiar o proceso de aprendizaxe do alumnado e deberán empregarse exclusivamente con ese obxectivo. A súa utilización debe respectar os dereitos de autor/a e as condicións de uso establecidas polo profesorado. Non está permitida a súa reprodución, distribución nin comunicación pública, total ou parcial, fóra do ámbito estritamente académico.

A través da mesma plataforma especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación e o calendario correspondente, tanto para as entregas presenciais como para as remotas. O seguimento individualizado da actividade do alumnado levarase a cabo utilizando as ferramentas dispoñibles en MooVi, como os rexistros de participación, as estatísticas de acceso e a realización de probas ou exercicios en liña. En canto ás actividades de carácter transversal, tales como eventos científicos organizados pola Área, o Departamento ou a Facultade, no caso do alumnado que curse a materia en modalidade semipresencial, aquelas que requiran asistencia presencial poderán ser substituídas por outras que permitan manter a mesma porcentaxe na cualificación final.

A **AVALIACIÓN GLOBAL** consistirá nunha **proba teórica**, que suporá o 60 % da cualificación final e abarcará todos os contidos teóricos impartidos durante o curso, e unha **proba práctica**, cun valor do 40 %, centrada nos aspectos traballados nas actividades prácticas, incluídos todos os exercicios realizados durante o cuatrimestre. **Para superar a materia será necesario acadar, como mínimo, o 50 % da cualificación máxima en cada unha destas dúas probas.**

Segundo o establecido no artigo 21.2 do Regulamento sobre a avaliación, estas probas realizaranse exclusivamente nas datas oficiais fixadas para cada oportunidade de avaliación, dentro do período de exames marcado no calendario académico. Este calendario, que recollerá as datas, horas e lugares de realización das probas, será aprobado pola Xunta de Centro e publicado antes do inicio do período de matrícula, conforme ao artigo 25.1 do devandito regulamento.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Strahler, Arthur N., **Geografía física**, 8428203512, 6, Omega, 1982

Aguilera Arilla, María José, **Geografía general.: I, Geografía física**, 978-84-362-5906-3, 1, UNED, 2009

Tarback, Edward J., **Ciencias de la tierra: una introducción a la geología física**, 9788490352816, 10, Pearson, 2015

Aramburu Maqua, María Paz, dir.; Escribano Bombín, Rafael, dir.; Aguiló Alonso, Miguel, **Guía para la elaboración de estudios del medio físico**, 84-8320-374-X, 3, Ministerio de Medio Ambiente, 2006

López Bermúdez, Francisco; Rubio Recio, J. Manuel; Cuadrat, José María, **Geografía Física**, 8437608937, 1, Cátedra, 1992

Bibliografía Complementaria

Petersen, James F., **Physical geography**, 9781305652644, 11, Cengage Learning, 2017

Holden, Joseph, **An introduction to physical geography and the environment**, 978-1-292-08357-5, 4, Pearson, 2017

Gregory, K. J., **The earth's land surface : landforms and processes in geomorphology**, 9781848606197, 1, SAGE, 2010

Clifford, Nicholas J., ed. lit., **Key Concepts in Geography**, 978-1-4129-3022-2, 2, SAGE, 2009

Couper, Pauline, **A student's introduction to geographical thought : theories, philosophies, methodologies**, 978-1-4462-8296-0, 1, Sage Publications, 2015

Ayala Carcedo, F. J. dir.; Olcina Cantos, Jorge, dir., **Riesgos naturales**, 84-344-8034-4, 1, Ariel, 2002

UNEP, **Environmental Programme Publications & Data**, <https://www.unep.org/publications-data>, Acceso 2026

World Meteorological Organization, **Weather-Climate-Water**, <https://public.wmo.int/en/our-mandate/climate>, Acceso 2026

IPCC, **The Intergovernmental Panel on Climate Change**, <https://www.ipcc.ch/>, Acceso 2026

Forest Watch, **Forest Monitoring Designed for Action**, <https://www.globalforestwatch.org/?lang=en>, Acceso 2026

UNESCO, **Lista del Patrimonio Mundial**, <https://whc.unesco.org/es/list/>, Acceso 2026

GGN, **Global Geoparks Network**, <http://www.globalgeopark.org/>, Acceso 2026

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Outros comentarios

A guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. Pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase ou polas situacións que poidan xurdir.

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma MooVi, polo que todo o alumnado debe estar dado de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia: Introducción á etnoloxía**

Materia	Historia: Introducción á etnoloxía			
Código	002G251V01102			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Profesorado	Comendador Rey, Beatriz Pilar Herrero Alonso, Diego			
Correo-e	beacomendador@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/my/			
Descrición xeral	Esta materia está concibida como unha introdución á etnoloxía e un achegamento aos modelos de interpretación das sociedades preestatales do pasado. Materia do programa Portugués amigável. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en portugués, b) atender as titorías en portugués, c) probas e avaliacións en portugués.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico	A4	C13 C17	D10
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	B3	C12	D5 D16
Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos	A3		D9

Contidos

Tema	
1. Introducción	1.1. Conceptos e terminoloxía básica. 1.2. A noción de alteridade.
2. As formas culturais e sociais.	2.1. Sexo, xénero, parentesco e comunidade. 2.2. As formas da economía. 2.3. As formas do poder. 2.4. As formas do conflito. 2.5. As formas dos simbolismo.
3. Os grandes modelos na interpretación do cambio histórico.	3.1. O espazo e o tempo como coordenadas de aproximación ao pasado. 3.2. As principais correntes nas explicacións do cambio cultural.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
--	---------------	--------------------	--------------

Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	23	25	48
Eventos científicos	2	2	4
Traballo tutelado	0	30	30
Prácticas con apoio das TIC	6	5	11
Resolución de problemas	0	13	13
Seminario	7	5	12
Exame de preguntas obxectivas	1	8	9
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	7	10
Traballo	6	0	6
Observación sistemática	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades previas para coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións do alumnado.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor/a dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia desta universidade
Traballo tutelado	O/A estudante, de xeito colaborativo e en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia. Parte do traballo poderá desenvolverse no marco dunha experiencia COIL (Collaborative Online International Learning) coa Universidad Autónoma del Estado de Morelos (UAEM, México), colaborando en liña con estudantes desa institución. Esta experiencia fomentará a aprendizaxe colaborativa e intercultural, e o estudiantado será debidamente informado.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación, contraste e observación dos coñecementos nun contexto determinado nun espazo externo.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia. Pódese empregar como complemento das clases teóricas

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introductorias	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Traballo tutelado	Seguimento individualizado do traballo e os materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Seminario	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Resolución de problemas	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	O bloque I será avaliado mediante unha proba que inclúe preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos, ou preguntas abertas cortas). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico	40	A4 C13 D10 C17
Resolución de problemas e/ou exercicios	Relacionados con todos os bloques realizárase a resolución dunha serie de exercicios no prazo establecido polas profesoras. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	20	B3 C12 D5 D16

Traballo	Para avaliar os bloques II-III realizarase un traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento. O traballo colaborativo será exposto por un dos membros do grupo elixido ao chou e a cualificación será igual para todos os membros do grupo. A avaliación será por pares, profesor e os propios alumnos que cubrirán unha ficha. Poderá integrarse nun proxecto COIL coa UAEM, México. Resultados de aprendizaxe avaliados: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	30	A3 B3 C12 D5 D9 D16
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Resultados de aprendizaxe avaliados: Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico.	10	A4 C13 D10 C17

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Materia Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudantado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliación da materia.
- O alumnado que non siga á modalidade de avaliación continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliación final.
- A participación do alumnado (10%) será avaliada a través das evidencias da súa implicación continuada nas actividades da materia desenvolvidas mediante a plataforma MooVi (tarefas, exercicios, participación en actividades individuais e colaborativas e demais contribucións académicas). As ferramentas de seguimento da plataforma empregaranse como apoio para a valoración deste proceso.
- O estudantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliación global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliación continua será avaliado dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliación final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas. O resto (10%) será avaliado mediante observación sistemática.
- Todos os estudantes matriculados na materia deben cumprir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a través de MooVi, como en calquera tarefa, proba ou exame.
- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándoas como propias.
- O curso poderá incluír unha experiencia COIL coa UAEM (México), na que o alumnado realizará actividades colaborativas con estudantes desa universidade. Estas actividades valoraranse dentro da avaliación continua conforme aos criterios establecidos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Bonte, P. e Izard, M. (dir.), **Diccionario de Etnología y Antropología**, Akal, 2005
- Bohannon, P., **Para raros nosotros. Introducción a la antropología cultural**, Akal, 2005
- Ember, C.F., Ember, M. e Peregrine, P., **Antropología**, Pearson Educación, 2004
- Geertz, C., **La interpretación de las culturas**, Paidós, 1989
- Ingold, T. (ed), **Companion Encyclopedia of Anthropology**, Routledge, 1997

Bibliografía Complementaria

- Comendador, B., Aguiar, F.J., Vázquez, A., Rodríguez, L., **Unha "receita" para a diversidade cultural: Como educar a través de antropoloxía da alimentación**, Universidade de Vigo, 2024
-
- Geertz, C., **Los usos de la diversidad**, Paidós, 1996
-
- Geertz, C., **El surgimiento de la Antropología posmoderna**, Gedisa, 1998
-
- González Ruibal, A., **La experiencia del otro: una introducción a al etnoarqueología**, Akal, 2003
-
- Guilaine, J. e Zammit, J., **El camino de la guerra: la violencia en el prehistoria**, Ariel, 2002
-
- Hernando Gonzalo, A., **Arqueología de la identidad**, Akal, 2002
-
- Johnson, A.W. e Earle, T., **La evolución de las sociedades desde los grupos cazadores-recolectores al estado agrario**, Ariel, 1984
-
- King, Charles, **Escuela de rebeldes: Cómo un grupo de espíritus libres revolucionó las ideas de raza, sexo y género.**, Tauris, 2023
-
- Lévi-Strauss, C., **El totemismo en la actualidad**, Fondo de Cultura Económica, 1982
-
- Lull, V., Micó, R., Palomar, P., Rihuete, C. e Risch, R., **Arqueología del origen del estado**, Bellaterra, 2007
-
- Orme, B., **Anthropology for Archaeologists**, Duckworth, 1981
-
- Sahlins, M., **Las sociedades tribales**, Labor, 1984
-
- Sahlins, M., **Economía de la Edad de Piedra**, Akal, 1983
-
- Sánchez Romero, M., **Lo que el cuerpo nos cuenta. Un recorrido físico y político de las mujeres desde la prehistoria hasta hoy**, Destino, 2025
-
- Sánchez Romero, M., **Prehistorias de mujeres Descubre lo que no te han contado sobre nosotras**, Destino, 2022
-
- Service, E., **Los Cazadores**, Labor, 1973
-
- Wolf, E., **Los Campesinos**, Labor, 1978
-

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

Recoméndase que o alumnado coñeza as ferramentas dixitais básicas (procesado de textos, realización de presentacións, bases de datos, etc).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Arte: Linguaxes e técnicas artísticas**

Materia	Arte: Linguaxes e técnicas artísticas			
Código	002G251V01103			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Nodar Fernández, Victoriano			
Profesorado	Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	vnodar@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>A materia que se presenta baixo o título de Linguaxes e técnicas artísticas, non se presenta como unha historia da arte no sentido estrito do concepto, se non que, indo máis alá do contido histórico, reúne unha serie de conceptos básicos que o futuro historiador da arte debe coñecer.</p> <p>O obxectivo fundamental é aproximar ao estudante que se inicia na titulación, á comprensión do fenómeno artístico dende a análise ou lectura formal dos elementos primordiais de expresión que constitúen cada unha das artes. Así obteríanse uns coñecementos que permitirían a reconstrución tan obxectiva como sexa posible de todos aqueles aspectos que contribúan a coñecer e comprender a forma e a función orixinal das obras de arte para, en cursos posteriores, poder ser estudadas en relación coas circunstancias nas que foron realizadas.</p> <p>Desta forma, a materia organízase como un compendio de contidos orientados a promover a reflexión sobre a natureza e función da obra de arte e sobre as peculiaridades das distintas linguaxes artísticas.</p> <p>Unha inevitable delimitación de campos científicos determina que a materia se centre na análise das distintas linguaxes tradicionais, dende a arquitectura ás chamadas artes visuais e decorativas.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos móbiles e inmóbiles
C34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D14	Motivación pola calidade
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: arquitectura, escultura, pintura e artes menores, os seus elementos integrantes, finalidade e destino.	A3	B1	C27 C29	D1 D7 D16

Coñecemento e comprensión dos diferentes materiais, técnicas e procedementos artísticos e dos valores formais e expresivos que as vehiculan.	A3		C27 C29 C33	D2 D8
Adquisición e dominio da terminoloxía artística específica.	A4	B6	C27 C29 C33	D2 D4 D16
Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e os datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	A4		C27 C28 C29 C33	D1 D7 D8 D14
Comprensión das principais creacións, solucións e elementos do mundo clásico.			C29	D10 D16
Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte	A3		C27 C28 C31 C34	D1 D2 D7 D10 D16

Contidos

Tema	
1. Teoría e linguaxe da arquitectura	1.1. Elementos formais do espazo arquitectónico 1.2. Función, símbolo e tipoloxías arquitectónicas 1.3. Tratados de arquitectura
2. Artes visuais e decorativas	2.1. A arte da escultura: materiais, procedementos técnicos e plásticos, función e significado 2.2. A arte da pintura: elementos formais e plásticos. As técnicas pictóricas e as súas posibilidades 2.3. Fontes literarias e técnicas
3. As artes decorativas e suntuarias	3.1. Fontes e técnicas das artes decorativas: materiais, elaboración e evolución histórica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	10	34
Eventos científicos	4	20	24
Saídas de estudo	4	10	14
Traballo tutelado	3	20	23
Obradoiro	4	10	14
Seminario	5	5	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	12	14
Observación sistemática	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	12	14

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións previas orientadas á presentación do desenvolvemento da materia e toma de contacto co alumnado
Lección maxistral	Exposición na aula por parte do profesor dos contidos teóricos da materia con apoio de material gráfico e didáctico
Eventos científicos	Saídas programadas para asistir a actividades docentes e divulgativas organizadas por especialistas de institucións museísticas. Reservaranse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Saídas de estudo	Práctica de campo para o estudo in situ das planimetrías e tipoloxías arquitectónicas e dos diferentes xéneros artísticos
Traballo tutelado	Realización e exposición por parte do estudante dun traballo individual tutelado, relacionado cos contidos da materia, iniciándose no manexo das fontes bibliográficas, documentais e literarias
Obradoiro	Actividades prácticas orientadas á planificación dos traballos tutelados e á súa exposición así como outros aspectos complementarios da materia.
Seminario	Atención titorizada en grupo para a atención e resolución de aspectos derivados da aprendizaxe

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Seminario	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballo tutelado	Os traballos tutelados serán avaliados en función do interese, bibliografía e metodoloxía empregada, así como dos recursos empregados na súa presentación. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Aprendizaxe e lectura crítica e integral da obra de arte, tendo en conta a complexidade das súas diferentes interpretacións e significados. Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte. Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos artísticos básicos.	20	A3 A4	B1 C28 C29 C33 C34	D1 D2 D4 D7 D16	
Obradoiro	As prácticas realizadas nos obradoiros serán avaliadas mediante a entrega dos exercicios realizados nas diferentes sesións de traballo. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos fundamentos da arte e das técnicas artísticas. Comprensión das diferentes técnicas artísticas utilizadas nas obras de arte.	10	A3 A4	B6 C28 C29	D1 D2 D7 D14	
Resolución de problemas e/ou exercicios	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta curta. Para superar esta proba é necesario obter un mínimo de 5 puntos (sobre os 10 do total). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico. Coñecemento e comprensión dos diferentes materiais, técnicas e procedementos artísticos e dos valores formais e expresivos. Adquisición e dominio da terminoloxía artística específica.	40	A4	B1 B6 C27 C28 C29 C33	D1 D4 D10 D14 D16	
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado a través de comenatrios de obras de arte desde o punto de vista técnico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e os datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	10	A4	C27 C28 C29 C33	D1 D7 D8 D14	
Exame de preguntas de desenvolvemento	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta longa de carácter transversal na que terá que relacionar diferentes contidos e ideas do temario. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos (sobre os 10 do total). Con isto o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecer as técnicas artísticas como resultado dun complexo proceso.	20	A4	B1 B6 C27 C28 C29 C33	D1 D4 D10 D14 D16	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollen á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados de aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota)

que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe de nota. O seguimento individualizado da participación dos alumnos a través das TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo*). Serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BONET CORREA, Antonio, **Historia de las artes aplicadas e industriales en España**, 2ª, Catedra, 2006

BOZAL, Valeriano, **El lenguaje artístico**, 1ª, Península, 1970

CALABRESE, Omar, **El lenguaje del arte**, Reimp., Paidós, 2003

CARMONA MUELA, Juan, **Iconografía de los santos**, Reimp., Akal, 2008

FATÁS, Guillermo, BORRÁS, Gonzalo M., **Diccionario de términos de arte y elementos de arqueología, heráldica y numismática**, 4ª, Alianza, 2012

Bibliografía Complementaria

CALABRESE, Omar, **Cómo se lee una obra de arte**, Cátedra, 1999

CARMONA MUELA, Juan, **Iconografía cristiana**, 4ª reimp., Akal, 2016

DOERNER, Max, **Los materiales de pintura y su empleo en el arte**, 6ª, Reverté, 2011

MALTESE, Corrado, **Las técnicas artísticas**, Reimp., Cátedra, 2006

MONREAL Y TEJADA, Luis, **Iconografía del cristianismo**, 2ª reimp., Acantilado, 2014

WITTKOWER, Wittkower, **La escultura: procesos y principios**, Reimp., Alianza, 2006

VV.AA., **Diccionario visual de términos de arte**, Reimp., Cátedra, 2015

Recomendacións

Outros comentarios

Recoméndaselle ao alumno a familiarización cun léxico de termos e voces de arte e arquitectura para a comprensión das diferentes disciplinas de Historia da Arte.

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Idioma moderno: Inglés para humanidades**

Materia	Idioma moderno: Inglés para humanidades			
Código	O02G251V01104			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Inglés			
Departamento	Filoloxía inglesa, francesa e alemá			
Coordinador/a	Fernández Carballo-Calero, María Victoria			
Profesorado	Fernández Carballo-Calero, María Victoria			
Correo-e	victoria@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	O obxectivo principal desta materia é introducir ao alumno na terminoloxía básica utilizada nas áreas de Historia, Arte e Xeografía; así como consolidar coñecementos previos de lingua inglesa. Unha vez superada a materia, o alumnado alcanzará o nivel B1 do Marco Común Europeo de Referencia para as Linguas (MCERL)			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Dominio do inglés como lingua estranxeira	A1	B4	C13	D5
	A2	B6	C17	D10
	A3			D11
				D14
Capacidade de escritura e comunicación oral				D16
	A4	B4	C13	D5
	A5	B6	C17	D10
				D11
Capacidade de traballo a nivel individual e en equipo				D14
				D16
	A3	B4	C13	D5
	A4	B6	C17	D10
	A5		D11	
			D14	
			D16	

Contidos

Tema	
1. History	1.1. Specific vocabulary 1.2. Grammar 1.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.
2. Art	2.1. Specific vocabulary 2.2. Grammar 2.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.
3. Geography	3.1. Specific vocabulary 3.2. Grammar 3.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	23	43	66
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas de forma autónoma	0	50	50
Resolución de problemas	10	5	15
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	0	3
Traballo	5	0	5
Observación sistemática	5	2	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Lección maxistral	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Resolución de problemas de forma autónoma	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	20	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16
Resolución de problemas	Traballo no que o alumno debe resolver unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Nel o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu. A resolución pode ser presencial e non presencial. Pódense empregar diferentes ferramentas para aplicar esta técnica como, por exemplo, o chat, correo, foro, audioconferencia, videoconferencia, etc. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	10	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira	20	A1 A2 A3	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16
Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo	20	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16
Traballo	Elaboración e presentación de pequenos proxectos en inglés relacionados cos contidos do curso. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	20	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16
Observación sistemática	Participación activa nas sesións teóricas, titorías e outras actividades. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo	10	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6	C13 C17	D5 D10 D11 D14 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Será necesario asistir polo menos a un 80% das sesións presenciais para ser avaliados a través das referidas ponderacións. Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no trancurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado* da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá o 70% da nota final e un traballo práctico (que representa o 30% restante).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

RONDER, D. & THOMPSON, P., **Past Simple. Learning English through History**, Garnet Publishing, 2012

SWAN, M., **Practical English Usage**, 3rd edition, Oxford University Press, 2005

Bibliografía Complementaria

SÁNCHEZ, M.E. & ARROYO, M. L., **English for Art and Humanities**, Netbiblo, 2010

GOMBRICH, E.H. & HARPER, C., **A Little History of the World**, Yale University Press, 2005

JAMES, S., **Ancient Rome (Eyewitness Guides)**, Dorling Kindersley Education & British Museum, 1990

FINGER, B., **13 Art Movements Children Should Know**, Prestel, 2014

SWAN, M. & WALKER, **How English Works. A Grammar Practice Book with Answers**, Oxford University Press, 1997

OXENDEN, C., **New English File, Intermediate, Student's Book**, Oxford University Press, 2010

Collins COBUILD English Dictionary, HarperCollins Publishers, 2010

Oxford Spanish Dictionary, Oxford University Press, 2015

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moovi, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia de América precolombina y colonial**

Materia	Historia de América precolombina y colonial			
Código	O02G251V01105			
Titulación	Grado en Geografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Gallego			
Departamento	Historia, arte y geografía			
Coordinador/a	Campos Álvarez, José Ramón			
Profesorado	Campos Álvarez, José Ramón			
Correo-e	xrcampos@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descripción xeral	Estudio de los orígenes y desarrollo de las culturas indígenas americanas y de los procesos de descubrimiento, conquista y colonización del nuevo mundo. Materia del programa English Friendly: Los/as estudiantes internacionales podrán solicitar al profesorado: a) materiales y referencias bibliográficas para el seguimiento de la materia en inglés, b) atender las tutorías en inglés, c) pruebas y evaluaciones en inglés.			

Resultados de Formación y Aprendizaje

Código				
A3	Que los estudiantes tengan la capacidad de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro de su área de estudio) para emitir juicios que incluyan una reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica o ética.			
A4	Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado.			
A5	Que los estudiantes hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias para emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía.			
B1	Comprender los procesos que se desarrollan en diversas escalas espacio-temporales y en diversos contextos socio-culturales			
C12	Conciencia crítica de la relación entre los acontecimientos y procesos actuales y el pasado			
C13	Conciencia de respeto por los puntos de vista que se derivan de antecedentes culturales/nacionales			
C14	Conocimiento de la estructura diacrónica general del pasado			
C16	Conocimiento detallado de uno o más períodos específicos del pasado de la humanidad			
C22	Conocimiento de la historia universal			
D1	Capacidad de análisis y síntesis			
D2	Aplicación de los conocimientos			
D3	Capacidad de organización y planificación			
D4	Comunicación oral y escrita en idioma propio			
D7	Capacidad de razonamiento crítico			
D8	Compromiso ético y responsabilidad social			
D9	Trabajo en equipo en diversos contextos			
D10	Atención a la diversidad y multiculturalidad			
D11	Capacidad de aprendizaje autónomo			
D16	Conocimiento de otras culturas			

Resultados previstos en la materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Conocimiento de los conceptos principales de la Historia de América	A3		C14 C16	D4 D7 D9 D10 D16
Conocimiento de los procesos históricos americanos, sus causas, desarrollo y consecuencias	A3	B1	C14 C16	D7 D11 D16

Conocimiento de la Historia americana en una perspectiva comparada	A5	B1	C12 C13 C22	D1 D7 D8 D11 D16
Conciencia crítica de la relación entre los acontecimientos y procesos actuales y el pasado	A5	B1	C12 C13 C14	D2 D3
Análisis y valoración de los conceptos aprendidos a partir del uso de fuentes históricas y de las interpretaciones historiográficas	A3			D2 D7 D16
Elaboración y presentación, oral y escritura, de trabajos monográficos, individuales o colectivos, basados en bibliografía específica	A4	B1	C13	D1 D2 D3 D4 D7 D9

Contenidos

Tema

1. América Precolombina	1.1 Los orígenes del hombre americano 1.2 Las primeras culturas y los modelos de organización social 1.3 Las grandes culturas indígenas
2. América colonial	2.1 Las navegaciones atlánticas 2.2 Descubrimiento y conquista de América 2.3 Los diversos modelos de ocupación del territorio y su organización administrativa 2.4 La economía de las colonias europeas 2.5 Sociedad y cultura en la etapa colonial

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección magistral	22	34	56
Eventos científicos	2	0	2
Trabajo tutelado	5	20	25
Resolución de problemas	4	15	19
Talleres	6	14	20
Seminario	7	15	22
Examen de preguntas objetivas	2	2	4
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxías

	Descrición
Actividades introductorias	Explicación de la metodología y del programa de actividades de la asignatura, así como del sistema de evaluación.
Lección magistral	Exposición de las líneas de interpretación y desarrollo de los temas que forman parte del programa de contenidos.
Eventos científicos	Asistencia a eventos o actividades divulgativas.
Trabajo tutelado	Atención personalizada la resolución de problemas derivados de la realización de los trabajos individuales.
Resolución de problemas	Actividades destinadas a ejercicios prácticos.
Talleres	Sesiones dirigidas a grupos que trabajarán desde lo comienzo del curso en un tema práctico concreto. Estos trabajos tendrán también horas de tutela. Se reservan dos horas para la asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde el Departamento y la Facultad.
Seminario	Discusión y resolución de problemas surgidos en la realización de los trabajos prácticos y en las clases magistrales

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Lección magistral	La atención personalizada consistirá en la resolución de dudas y revisión de los materiales utilizados por el alumnado. El seguimiento se realizará a través de los siguientes recursos: Curso virtual en la plataforma Moodle (Moovi, UVigo) y correo electrónico. Docencia presencial: seguimiento en el aula y en el seminario de informática de la Facultad. Docencia no presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Trabajo tutelado	La atención personalizada consistirá en la resolución de dudas y revisión de los materiales utilizados por el alumnado. El seguimiento se realizará a través de los siguientes recursos: Curso virtual en la plataforma Moodle (Moovi, UVigo) y correo electrónico. Docencia presencial: seguimiento en el aula y en el seminario de informática de la Facultad. Docencia no presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Resolución de problemas	La atención personalizada consistirá en la resolución de dudas y revisión de los materiales utilizados por el alumnado. El seguimiento se realizará a través de los siguientes recursos: Curso virtual en la plataforma Moodle (Moovi, UVigo) y correo electrónico. Docencia presencial: seguimiento en el aula y en el seminario de informática de la Facultad. Docencia no presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Evaluación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Trabajo tutelado	Las sesiones de trabajo tutelado se evaluarán mediante la realización de un trabajo a desarrollar sobre algún tema del programa. Lo que dará cuenta de los siguientes resultados de aprendizaje: Elaboración y presentación, oral y escritura, de trabajos monográficos, individuales o colectivos, basados en bibliografía específica.	30	A4	B1	C13	D1 D2 D3 D4 D7 D9
Resolución de problemas	Comentarios de texto y material gráfico que será suministrado por el profesor. Lo que dará cuenta de los siguientes resultados de aprendizaje: Análisis y valoración de los conceptos aprendidos a partir del uso de fuentes históricas y de las interpretaciones historiográficas. Evaluación continua del trabajo autónomo del alumnado, a través de la realización de las actividades y pruebas que conforman la programación de la materia. Lo que dará cuenta de los siguientes resultados de aprendizaje: Conocimiento de la Historia de América desde una perspectiva comparada.	20	A3		C22	D2 D7 D16
Examen de preguntas objetivas	Pruebas que evalúan el conocimiento y que incluyen preguntas de respuesta corta, comentarios de textos y de imágenes. Lo que dará cuenta de los siguientes resultados de aprendizaje: Conocimiento de los procesos históricos, sus causas, desarrollo y consecuencias.	40	A3	B1	C14	D2 D7 D11 D16
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada y sistemática para describir y registrar las manifestaciones de comportamiento del alumnado. Evaluación continua de su trabajo autónomo, a través de la realización de las actividades y pruebas que conforman la programación de la materia. Lo que dará cuenta de los siguientes resultados de aprendizaje: Conocimiento de la Historia de América Conocimiento de la Historia América desde una perspectiva comparada.	10	A5	B1	C12	D1 D7 D8 D11 D16

Otros comentarios sobre a Avaliación

Los estudiantes que se acojan a la modalidad semipresencial podrán seguir la materia a través del Curso Virtual en la plataforma de teledocencia Moodle, de la Universidad de Vigo, que permitirá el acceso a los materiales precisos para la adquisición de las competencias y consecución de los resultados del aprendizaje, tanto nos sus contenidos teóricos como prácticos. Se especificarán las metodologías docentes, las actividades de evaluación, junto con el calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. Las actividades que requieran presencialidad serán sustituidas por otras que permitan acceder a la mismo porcentaje de la nota. El seguimiento individualizado de la participación del alumno a través de las TIC se hará a partir de las herramientas propias de la plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de pruebas o ejercicios on line, etc.). El estudiante deberá cumplir los requisitos mínimos de presencialidad necesarios para la evaluación continua. Asimismo deberá acudir a las pruebas que el/los docente/s dispongan como imprescindibles.

Aquellos estudiantes que elijan ser evaluados mediante la modalidad de evaluación global deberán comunicarlo al profesorado responsable de la materia en el plazo de 31 días hábiles desde el inicio de cada cuatrimestre (artículo 19.4 del Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Los estudiantes que no puedan acogerse a la evaluación continua, serán evaluados de los contenidos del programa de la

materia mediante una prueba escrita, que supondrá el 70% de la nota final, y un trabajo obligatorio que representará un 30% de esta.

Fuentes de información

Bibliografía Básica

BETHELL, L. (ed.), **Historia de América Latina (Vols. I-IV)**, 1ª, Crítica, 1990-2003

CARRERA DAMAS, G., **Historia General de América Latina**, 1ª, Trotta-UNESCO, 1999-2008

SIXIREI PAREDES, C., **Historia de América. T. I**, 1ª, Ir Indo, 2009

Bibliografía Complementaria

ALCINA FRANCH, J., **Las culturas precolombinas de América**, 1ª, Alianza Editorial, 2009

AMORES CARREDANO, J.B. (Coord.), **Historia de América**, 1ª, Ariel, 2006

ELLIOTT, J. H., **Imperios del mundo atlántico. España y Gran Bretaña en América (1492-1830)**, 3ª, Taurus Historia, 2011

ESPINO LÓPEZ, A., **La invasión de América**, 1ª, Arpa Editores, 2022

MALAMUD, C., **Historia de América**, 2ª, Alianza, 2010

MARCHENA, J.; GARAVAGLIA, J.C., **América Latina de los orígenes a la independencia**, 1ª, Crítica, 2005

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Historia de América contemporánea/O02G251V01901

Outros comentarios

A lo largo del curso se entregará una documentación detallada sobre el desarrollo de las actividades. Esta información será ofrecida a través de la plataforma Moodle (<https://moovi.uvigo.gal/>), por lo que todos los alumnos deben estar dados de alta en la plataforma y tener cubiertos sus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía: Fundamentos de xeografía humana**

Materia	Xeografía: Fundamentos de xeografía humana			
Código	O02G251V01201			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Somoza Medina, Xosé			
Profesorado	Somoza Medina, Xosé			
Correo-e	xose.somoza@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	O carácter de formación básica desta materia no Grao de Xeografía e Historia vén xustificado pola contribución que desde a mesma realízase á formación do futuro graduado: en Fundamentos de Xeografía Humana faise unha boa aproximación ao coñecemento dos grandes problemas sociais que afectan a gran parte da Humanidade a comezos do milenio. Medir e interpretar as dinámicas demográficas e as súas consecuencias, as transformacións urbanas, os problemas do mundo rural ou os impactos ambientais das múltiples actividades económicas, etc., forman o núcleo central da materia de estudo e de aí a súa relevancia no Grao			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C2	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía Humana
C3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso de desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía	A1	B2	C2	D1
	A3		C5	D4 D15
Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socioeconómicas	A1	B2	C3	D1
	A3	B3	C4	D4 D7 D11 D15

Toma de conciencia sobre as achegas da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais	A3	B3	C4 C5	D1 D4 D7
Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multidisciplinar	A5	B3	C6 C7 C8	D1 D4 D5 D9 D15
Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social	A3 A5	B3	C6 C7 C8	D4 D5 D7 D9 D11

Contidos

Tema	
1. Introducción epistemolóxica. Conceptos, evolución temporal e temática.	1.1. Conceptos básicos e alcance da xeografía humana. 1.2. O lugar da xeografía humana dentro da ciencia. 1.3. Historia da xeografía humana. Do mundo clásico ao século XIX. 1.4. Cambios nos paradigmas científicos. Xeografía humana no século XX e na actualidade.
2. As subdisciplinas da xeografía humana. Características principais e aplicacións do coñecemento científico.	2.1. A xeografía da poboación. 2.2. O estudo xeográfico dos espazos rurais. 2.3. O estudo xeográfico dos espazos urbanos. 2.4. O estudo xeográfico dos espazos industriais. 2.5. O estudo xeográfico dos espazos turísticos. 2.6. O estudo xeográfico do comercio. 2.7. Xeografía e transportes. 2.8. A xeografía política e da administración. 2.9. Xeografía electoral.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	10	25
Resolución de problemas	5	20	25
Seminario	5	10	15
Saídas de estudo	0	10	10
Design Thinking	4	12	16
Debate	3	9	12
Flipped Learning	3	9	12
Gamificación	2	0	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	20	23
Observación sistemática	10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Clase teórica na que o persoal docente explica contidos a través de conceptos, modelos, teorías e exemplos prácticos, coa axuda de presentacións dixitais e páxinas específicas de internet.
Resolución de problemas	Formulación, análise, resolución e debate dun problema ou exercicio, relacionado coa temática da asignatura impartida na hora teórica anterior.
Seminario	Traballo en profundidade sobre un tema. Ampliación e relación dos contidos dados na aula co traballo autónomo do estudante. Pode ser codirixido por una persoa diferente ao responsable da asignatura.
Saídas de estudo	Realización de visitas a lugares concretos guiados polo persoal docente, que amosan "in situ" conceptos e contidos vistos na aula.
Design Thinking	Resolución cooperativa de retos ou problemas seguindo as fases dun proceso racionalizado exposto polo persoal docente.
Debate	Actividades onde dous ou máis grupos defenden posturas contrarias sobre un tema determinado.
Flipped Learning	Buscase maximizar o tempo en clase para a interacción e a aplicación activa do coñecemento, mentres que o contido básico estúdiase fora da aula coa guía do persoal docente.
Gamificación	Uso de xogos para acadar competencias e fomentar o interese e a participación.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	As prácticas e exercicios que se plantexarán despois de cada sesión maxistral serán desenvolvidas de xeito individual polos estudantes, pero guiadas polo personal docente, paso a paso.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Resolución de problemas	Avaliación do traballo do estudante nas prácticas e exercicios realizados en clase a través da elaboración dun Portafolio da asignatura ou Carpeta de aprendizaxe, onde recopilará todas as prácticas do curso. Esta técnica de recopilación e organización de evidencias promove a reflexión do estudante sobre a súa evolución e demostra o logro de competencias profesionais.	10	A1 A3 A5	B3 C5 C6 C7	D1 D4 D5 D7 D11 D15	
Seminario	Avaliarase a participación dos estudantes na tarefa desenvolvida na aula, atendendo aos criterios de rigor académico, capacidades de análise e discursiva, e actitude propositiva	5	A3 A5	B3 C4 C5	D1 D4 D5 D7	
Saídas de estudo	As saídas de estudo serán avaliadas a partir do comportamento e actitude do estudante nas mesmas e da entrega das memorias de cada excursión, que seguirán as pautas marcadas polo persoal docente.	15		B2 B3 C2 C3 C4 C5 C7 C8	D1 D15	
Design Thinking	Avaliarase a participación dos estudantes na tarefa desenvolvida na aula, atendendo aos criterios de rigor académico, capacidades de análise e discursiva, e actitude propositiva.	5	A1 A3 A5	B3 C5 C6	D1 D4 D5 D7 D9	
Debate	Avaliarase a participación na tarefa desenvolvida na aula, atendendo aos diferentes roles seguidos por cada estudante e aos criterios de rigor académico, capacidades de análise e discursiva, e actitude propositiva.	5	A3 A5	C2 C3 C4 C7	D1 D4 D5 D7 D9 D15	
Flipped Learning	Avaliarase o seguimento das instrucións dadas polo persoal docente e a realización concreta dos exercicios plantexados na aula, valorando tanto os acertos como a actitude empática e colaborativa dos estudantes.	5	A1 A3 A5	B2 B3 C2 C3 C6 C7	D1 D4 D5 D11	
Gamificación	Os xogos que se fagan na aula establecerán ao inicio a avaliación de cada unha das "partidas" que se desenvolvan.	5	A1 A3	B2 B3 C3 C4	D1 D5	
Exame de preguntas de desenvolvemento	O exame xeral constará dun listado de conceptos para definir, unha serie de preguntas teóricas concretas a desenvolver, un ensaio plantexado partindo dos debates e discusións levadas a cabo na aula e o comentario dunha imaxe, extraída das visionadas na aula nas presentacións teóricas.	40	A1 A3 A5	B2 C2 C3 C4 C5 C7	D1 D4 D7 D15	
Observación sistemática	Observación por parte do profesorado da evolución da aprendizaxe do estudante ao longo do curso. Os criterios de avaliación parten das secuencias de calificacións e anotacións do profesor tomadas nas prácticas e traballos feitos da asignatura.	10	A1 A3 A5	B3 C5 C6 C7	D1 D4 D5 D7 D11 D15	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Serán avaliadas as competencias e os coñecementos adquiridos pola alumna/o conforme a un sistema de avaliación continua. Calificación final numérica de 0 a 10 seguindo a lexislación vixente.

Os alumnos que non sigan avaliación continua poderán presentarse aos exames finais fixados na programación de exames da Facultade, e realizarán unha proba escrita que constará dunha parte teórica que suporá o 60% da cualificación final e unha parte práctica que suporá o 40% restante da cualificación final.

Segunda convocatoria: Avaliarase a alumna/o do sistema de avaliación continua coa realización dun exame final de carácter teórico-práctico que suporá o 50% da cualificación final. Conservaranse as cualificacións dos traballos prácticos desenvolvidos na aula e as saídas de campo. Os estudantes que optaran por non seguir a avaliación continua terán na segunda convocatoria un exame coas mesmas características da primeira convocatoria, proba escrita que constará dunha parte teórica que suporá o 60% da cualificación final e unha parte práctica que suporá o 40% restante da cualificación final.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

AGUILERA, M. J. et al., **Ejercicios prácticos de Geografía Humana**, UNED, 2002

ROMERO, J. (coord.), **Geografía Humana**, Ariel, 2007

SEGRELLES, J. (Dir.), **Geografía Humana**, Editorial Club Universitario, 2002

Bibliografía Complementaria

ALBET, A. y BENEJAM, P., **Una Geografía Humana renovada. Lugares y regiones en un mundo global**, Vicens Vives, 2001

BAILLY, A. y BÉGUIN, H., **Introduction à la géographie humaine**, Armand Colin, 2001

HIERNAUX, D. y LINDÓN, A. (Dir.), **Tratado de Geografía Humana**, Anthropos, 2006

JOHNSTON, R. et al., **The Dictionary of Human Geography**, Blackwell, 2000

NOGUÉ, J. y ROMERO, J. (eds.), **Las otras geografías**, Tirant Lo Blanch, 2006

ZARATE, M.; RUBIO, M., **Paisaje, Sociedad y Cultura en Geografía Humana**, Ed. Ramón Areces, 2011

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Xeografía: Espazos e sociedades/O02G251V01301

Xeografía de Galicia/O02G251V01908

Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe/O02G251V01505

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Fundamentos de xeografía física/O02G251V01101

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia: Introducción á historiografía**

Materia	Historia: Introdución á historiografía			
Código	002G251V01202			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Introdución ao estudo dos fundamentos básicos da historiografía, prestando especial atención ás características expistemolóxicas da ciencia histórica e á xénese e desenvolvemento das diversas teorías históricas, incluídas as tendencias e escolas actuais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.			
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.			
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica			
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente			
D1	Capacidade de análise e síntese			
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento			
D9	Traballo en equipo en diversos contextos			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado.	A5	B3		
Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos.	A4		C17	D1 D5 D9

Contidos

Tema				
1. O pensamento historiográfico.	1.1. Das orixes á Ilustración. 1.2. Da Ilustración á aparición das grandes escolas historiográficas.			
2. As grandes correntes historiográficas.	2.1. O Materialismo Histórico. 2.2.. A escola de Annales. 2.3. A historia económica.			
3. Tendencias actuais e novos enfoques.	3.1.. A historia social. 3.2. A historia política. 3.3.. A historia das mentalidades. 3.4. A historia cultural. 3.5. Outros enfoques: da biografía histórica á historia de xénero.			

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22

Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades orientadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado e a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal ou diversa organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia ou a Área de Historia Contemporánea
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos, gráficos, vieográficos e filmográficos, etc.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais. Docencia non presencial: preferentemente seguimento a través da plataforma de teledocencia e titoría no Campus Remoto.
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais. Docencia non presencial: preferentemente seguimento a través da plataforma de teledocencia e titoría no Campus Remoto.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 1,25 puntos dun máximo de 2,5 puntos.	25	C17 D5 D9
Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos			

Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza, e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,5 puntos dun máximo de 1 puntos.	10		D1 D5
	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos			
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,75 puntos dun máximo de 1,5 puntos.	15	A5 B3 C17	D1 D5 D9
	Os resultados de aprendizaxe avaliados so: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos; formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado.			
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de unha proba de avaliación que podrán incluír tanto exercicios de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar dita proba será preciso acadar, cando menos, unha cualificación mínima de 2 puntos dun máximo de 4 puntos.	40		C17 D1 D5
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos.			
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, da totalidade das actividades e probas que conforman a programación da materia, incluído o foro. Para o seu control e imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre .antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre.	10	A4	
	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos			

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e, no seu caso, o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dlearae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, participación en foros, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo). O alumnado que non decida acollerse á avaliación continua, e o comunique no prazo fixado, examínase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada, mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e do resto das actividades prácticas fixadas no curso, que suporarán en conxunto un 30% da nota. Todas estas probas, no caso de que así o requiran, deberán estar asignadas, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial de cada convocatoria ou oportunidade e entregaranse non máis aló da data de

realización do mesmo en cada una destas. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 19.4), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como en todas e cada unha das probas que conforman a parte práctica.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Aurell, J., Balmaceda, C., Burke, P. y Souza, F., **Comprender el Pasado. Una historia de la escritura y del Pensamiento Histórico**, 1ª, Eds. Akal, 2013

Iggers, G.G., **La historiografía del siglo XX. Desde la objetividad científica al desafío posmoderno**, Fondo de Cultura Económica, 2014

Bibliografía Complementaria

Pasamar, G. y Ceamanos, R., **Historiografía, Historia Contemporánea e Historia del Presente**, 1ª, Síntesis, 2020

Josep Fontana., **La historia de los hombres**, 1ª, Crítica, 2001

Elena Hernández Sandoica, **Los Caminos de la historia : cuestiones de historiografía y método**, 1ª, Síntesis, 1995

Enrique Moradiellos, **Las Caras de Clío : introducción a la historia de la historiografía**, Universidad de Oviedo, 2009

Elena Hernández Sandoica, **Tendencias historiográficas actuales : escribir historia hoy**, 1ª, Akal, 2004

Sanchez Marcos, F., **Las huellas del Futuro. Historiografía y cultura histórica en el siglo XX**, 1ª, Univ. de Barcelona, 2013

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Arte: Arte clásica**

Materia	Arte: Arte clásica			
Código	002G251V01203			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Nodar Fernández, Victoriano			
Profesorado	Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	vnodar@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>O principal obxecto de estudo da Historia da arte son as propias obras de arte, e o seu obxectivo fundamental consiste en chegar a explicar ditas obras e a súa evolución a partires das premisas históricas. O primeiro eslavón dentro desta cadea correspóndelle á arte clásica que se acepta como a pauta estética de base de toda a produción arquitectónica e figurativa do occidente europeo. Ademais de ser a linguaxe clasicista a que ofrezca o camiño formal de máis ampla repercusión a través de toda a historia, expresando diversos contidos.</p> <p>Partindo desta base o terreo que abarca a materia divídese en dous grandes temas:</p> <p>O primeiro, orientado ao estudo da tradición artística grega, partindo da arte arcaica, pasando polo momento clásico coa análise das obras que marcan o cénit da arte grega e consagran o canon, ata a magnificencia e barroquización do período helenístico, que expandirá as súas realizacións pola conca mediterránea e levaraa ata os confíns de oriente.</p> <p>O segundo, dende a Roma primitiva ata a Antigüidade tardía, coa análise das obras clave de Etruria, da Roma republicana e da Roma imperial, abordadas como unha interpretación da estética e do ideal artístico en cada época.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmobles
C34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: arquitectura, escultura, pintura e artes menores, os seus elementos integrantes, finalidade e destino.	A1 A3	B1		D1 D11
Aprendizaxe e lectura crítica e integral da obra de arte, tendo en conta a complexidade das súas diferentes interpretacións e significados..	A3 A4		C28 C31 C33	D2 D7 D9
Coñecemento dos fundamentos artísticos da cultura clásica de base humanística.	A5	B6	C27	D5
Comprensión das principais creacións, solucións e elementos do mundo clásico.	A3 A5	B1	C29	D4
Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte.	A5		C31 C34	
Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	A2 A3 A4			

Contidos

Tema	
1.Introdución	1.1. Conceptos fundamentais da arte e linguaxe clásica.
2. A arte grega	2.1. As orixes da arte grega: os comezos da arte monumental grega. O século de Pericles na arquitectura. Os mestres da escultura arcaica. 2.2. O momento clásico: evolución artística ao longo do século V. 2.3. Do clasicismo ao helenismo: a arte helenística.
3. A arte romana	3.1. A Arte romana: dende os comezos á arte da antigüidade tardía. 3.2. A arquitectura: edificios romanos característicos. 3.3. A escultura: relevos históricos, retratística, escultura funeraria. 3.4. Pintura mural, estuco e mosaico.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	23	30	53
Obradoiro	10	10	20
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	3	5	8
Estudo de casos	3	26	29
Exame de preguntas de desenvolvemento	1.5	7.5	9
Exame de preguntas de desenvolvemento	1.5	7.5	9
Cartafol/dossier	4	9	13
Observación sistemática	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades previas orientadas á presentación e coñecemento do desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Presentación na aula, mediante a exposición maxistral, dos principais contidos teóricos e conceptos fundamentais da materia.
Obradoiro	Traballos na aula co obxectivo de profundar nos temas abordados nas sesións maxistras.
Eventos científicos	Asistencia a eventos docentes e/ou divulgativos programados.
Seminario	Seguimento e orientación na execución dos traballos a realizar polos alumnos/as.
Estudo de casos	

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na exposición e tratamento da bibliografía principal que se empregará para o estudo de cada un dos dous grandes bloques temáticos (Grecia e Roma), encamiñado especialmente a que cada alumno poida clarificar cal é o material que debe tratar de cara o traballo de investigación que debe de realizar. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Obradoiro	A atención personalizada incidirá na metodoloxía a seguir para os comentarios de texto e a análise das diferentes obras de arte (exemplificación en casos prácticos de arquitectura, escultura e pintura) TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Estudo de casos	Os alumnos deberán entregar por escrito diariamente os comentarios de obras de arte clásico propostas polo profesor durante as clases prácticas.	30	A1 A4	C28 C33		
Exame de preguntas de desenvolvemento	O bloque temático sobre a Historia da Arte Grega será avaliado mediante unha proba escrita de resposta longa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e comprensión dos principais fundamentos e creacións artísticas do mundo clásico	30	A5	B1 B6	C27 C29 C31	D4 D5
Exame de preguntas de desenvolvemento	O bloque temático sobre a Historia da Arte Romana será avaliado mediante unha proba escrita de resposta longa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e comprensión dos principais fundamentos e creacións artísticas do mundo clásico	30	A5	B1 B6	C27 C29 C31	D4 D5
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Valorarase tamén o seu traballo autónomo mediante probas de autoavaliación a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información. Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas.	10	A2 A3 A4 A5			

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledonancia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguemento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc..). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente considere imprescindibles.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que elixan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BIANCHI BANDINELLI, Ranucio, **El arte de la antigüedad clásica: Etruria y Roma**, 1ª, Akal, 2000

BLANCO FREIJEIRO, Antonio, **Arte griego**, 3ª ed. renov., CSIC, 2011

BOARDMAN, John, **El arte griego**, 4ª, Destino, 2002

GARCIA Y BELLIDO, Antonio, **Arte romano**, 5ª, CSIC, 2005

ROBERTSON, Martín, **El arte griego: introducción a su historia**, 5ª, Alianza, 2006

Bibliografía Complementaria

ANDREAE, Bernard, **Arte romano**, 1ª, Gustavo Gili, 1974

HENIG, Martín, **El arte romano**, 1ª, Destino, 1985

HENIG, Martín, **El arte romano: una revisión de las artes visuales del mundo romano**, 1ª, Destino, 1985

POLLIT/POLLITT, Jerome Jordan, **Arte y experiencia en la Grecia clásica**, 1ª, Xarait, 1984

RICHTER, Gisela Marie Augusta, **El arte griego: una revisión de las artes visuales de la antigua Grecia**, 4ª, Destino, 1988

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia da arte medieval/O02G251V01404

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Arte: Linguaxes e técnicas artísticas/O02G251V01103

Outros comentarios

Os alumnos que non cursaron Hª da Arte no bachillerato deben completar a súa formación previa coa lectura dun manual dese nivel.

Ao longo do curso entregárase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moovi, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Teoría e método da arqueoloxía**

Materia	Teoría e método da arqueoloxía			
Código	002G251V01204			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Fernández Fernández, Adolfo			
Profesorado	Fernández Fernández, Adolfo Guilera Iglesias, Cristina			
Correo-e	adolfo@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/course/view.php?id=988			
Descrición xeral	Introdución xeral á Arqueoloxía como disciplina ou ciencia histórica específica nas súas dimensións teórica, práctica e patrimonial.			

Estudo da especificidade e características da evidencia arqueolóxica.

Explicación, comprensión e aplicación da metodoloxía arqueolóxica como medio de coñecemento histórico.

Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	A2	B3	C13 C23	D1
Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico	A3	B6	C12	D5

Contidos

Tema	
1.- Dimensión teórica da Arqueoloxía	1.1. Definición e conceptos. 1.2. A evidencia arqueolóxica. 1.3. Desenvolvemento histórico: do «anticuarismo» á nova arqueoloxía.
2.- Methodological dimension of the Archaeology	2.1. Archaeological Prospection 2.2. Archaeological Excavation 2.3. Analysis and interpretation of the archaeological data

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	31	31	62
Prácticas de laboratorio	15	15	30
Eventos científicos	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	1	15	16
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	15	16
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	16	16
Observación sistemática	0	8	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición na aula, por parte do profesor, dos contidos sobre a materia.
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación práctica dos coñecementos e de adquisición de habilidades procedementais, utilizando aparellos (ordenador, estereoscopio, teodolito etc.) e manexando materiais (programas informáticos, cartografía, fotografía aérea etc) propios da metodoloxía arqueolóxica. Desenvolveranse no laboratorio de Arqueoloxía.
Eventos científicos	Asistencia a eventos afíns ós contidos da materia celebrados na propia facultade ou no seu entorno inmediato

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Resolución de dúbidas metodolóxicas sobre as actividades prácticas (laboratorio, exercicios). O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia MooVi (todo o alumnado), seguimento no laboratorio (alumnado presencial), aula virtual Campus Remoto (alumnado non presencial).
Lección maxistral	Resolución de dúbidas sobre os contidos expostos nas sesións maxistras. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia MooVi (todo o alumnado), seguimento na aula (alumnado presencial), aula virtual Campus Remoto (alumnado non presencial).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	Parte dos contidos expostos nas sesións maxistras serán avaliados mediante unha proba escrita. Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	30	A3 B3 C13 D1 C23
Exame de preguntas de desenvolvemento	Parte dos contidos expostos nas sesións maxistras serán avaliados mediante unha proba escrita. Esta proba consistirá na exposición dun tema impartido na aula, como pode ser a partir dun caso de estudo ou dunha pregunta a desenvolver. Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	30	A3 B3 C13 D1 C23
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	As prácticas de laboratorio serán avaliadas mediante a entrega dun relatorio ou memoria de prácticas. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, incluíndo especialmente os resultados dos exercicios prácticos realizados. Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	30	A2 B6 C23 D5

Observación sistemática	Participación activa nas clases teóricas e especialmente nas clases prácticas, tanto sexa na modalidade presencial como na semipresencial. Valorarase o seguimento da materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi (participación enquisas, foros). Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	10	C12 D1 C13 D5
-------------------------	---	----	------------------

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para aprobar a materia (e facer media ponderada coa avaliación das prácticas) é preciso presentarse e obter nas probas de avaliación (exames e memoria de prácticas) unha nota igual ou superior ós 5 puntos en cada unha delas. Tamén será preciso ter presentado o informe de prácticas coa totalidade dos exercicios prácticos. A falta de parte das prácticas conleva o suspenso na materia. Idénticas condicións rexen para a 2ª convocatoria.

Amáis do sistema descrito de avaliación continua, que debe ser a habitual tanto para presenciais como semipresenciais, todo o alumnado poderá elixir ser avaliado mediante a modalidade de "avaliación global", que terá que ser comunicada ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles contados dende o inicio do cuadrimestre (art. 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado*, da Universidade de Vigo). As probas de avaliación global consistirán nun exame, convencional por escrito, dos contidos da sesión maxistral (60%) e mais na entrega dun traballo de prácticas, a acordar co profesor/a, equivalente ao informe de prácticas de laboratorio/campo e mais aos exercicios (comentarios de texto, análises estratigráficas) realizados nos seminarios (40%). Para aprobar será necesario superar o exame cunha nota igual ou superior a 5 puntos, superar o traballo de prácticas cunha nota igual ou superior a 5 puntos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

RENFREW, C.; BAHN P., **Arqueología. Teorías, Métodos y Práctica**, Akal, 1993

BENDALA GALAN, M., **La Arqueología**, Salvat, 1991

GUTIERREZ LLORET, S., **Arqueología. Introducción a la historia material de las sociedades del pasado**, Universidad de Alicante, 2001

CARANDINI, A., **Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica**, Crítica, 1993

DOMINGO, I.; BURKE, H.; SMITH, C., **Manual de campo del Arqueólogo**, Ariel, 2007

FRANKOVICH, R.; MANACORDA, D. (Eds.), **Diccionario de arqueología : temas, conceptos y métodos**, Crítica, 2001

GONZALEZ RUIBAL, A.; AYÁN VILA, X., **ARQUEOLOGIA: UNA INTRODUCCION AL ESTUDIO DE LA MATERIALIDAD DEL PASADO**, Alianza Editorial, 2018

García Sánchez, Jorge, **BREVE HISTORIA DE LA ARQUEOLOGIA**, Nowtilus, 2014

BARBA COLMENERO, Vicente; FERNANDEZ ORDOÑEZ, Alberto, **TODO LO QUE HAY QUE SABER DE ARQUEOLOGIA**, Pinolia, 2022

Bibliografía Complementaria

ALCINA FRANCH, J., **Diccionario de arqueología**, Alianza, 1998

GAMBLE, C., **Arqueología básica**, Ariel, 2008

RENFREW, C.; BAHN P., **Arqueología. Conceptos clave**, Akal, 2008

FERNANDEZ MARTINEZ V., **Teoría y Método de la arqueología**, 2ª, Síntesis, 2000

MCINTOSH, J., **Guía práctica de arqueología**, Blume, 1987

CABALLERO ZOREDA, L. y ESCRIBANO VELASCO, C. (Eds.), **Arqueología de la Arquitectura. El método arqueológico aplicado al proceso de estudio y de intervención en edificios históricos**, Junta de Castilla y León, 1996

HARRIS, E. C., **Principios de estratigráfica arqueológica**, Crítica, 1991

NIETO PRIETO, F. J., **Introducción a la Arqueología Subacuática**, CYMYS, 1984

ROSKAMS, S., **Teoría y práctica de la excavación**, Crítica, 2002

DANIEL, G., **Historia de la Arqueología. De los Anticuarios a V. Gordon Childe**, Alianza, 1974

GRAN-AYMERICH, E., **El nacimiento de la arqueología moderna 1798-1945**, Universidad de Zaragoza, 2001

MANNONI, T.; GIANNICHELLA, E., **Arqueología. Materias, objetos y producciones**, Ariel, 2007

BALLART, J., **El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso**, Ariel, 1997

PÉREZ-JUEZ GIL, A., **Gestión del Patrimonio Arqueológico**, Ariel, 2006

HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, F., **El patrimonio cultural: la memoria recuperada**, 2002

RODRIGUEZ TEMIÑO, I., **Arqueología urbana en España**, 2004

RIPOLL LOPEZ, Sergio (Coord), **La Prehistoria y su metodología**, 2ª, UNED, 2014

CLINE, Eric H., **Tres piedras hacen una pared. Historias de la Arqueología**, Crítica, 2018

RUIZ ZAPATERO, G. (Dir), **El poder del pasado. 150 años de arqueología en España**, Ministerio Cultura, 2018

GARCÍA DÍAZ, M.; ZAPATA PEÑA, L., **Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica**, UPV, 2013

MINGUEZ GARCIA, M.; CAPDEVILA MONTES, E. (Coords), **Manual de Tecnologías de la Información Geográfica aplicadas a la Arqueología**, Comunidad de Madrid, 2016

FERNANDEZ MARTINEZ V., **Arqueo-Estadística. Métodos cuantitativos en Arqueología**, Alianza Editorial, 2015

Criado Boado, Felipe, **ARQUEOLOGICAS: LA RAZON PERDIDA**, Bellaterra, 2012

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Arqueología aplicada/O02G251V01405

Outros comentarios

Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia Moodle (acceso via MooVi). Nesta plataforma incluírase información detallada e adicional sobre contidos e actividades da materia, proporcionándose igualmente outro tipo de recursos docentes (material audiovisual, documentos, enlaces, foros etc.).
Materia impartida por Adolfo Fernández Fernández.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prehistoria universal**

Materia	Prehistoria universal			
Código	O02G251V01205			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	#PortuguésAmigável Castelán Galego			
Departamento	En constitución Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Profesorado	Comendador Rey, Beatriz Pilar Herrero Alonso, Diego			
Correo-e	beacomendador@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	A materia Prehistoria Universal aborda dende una perspectiva xeral os principais cambios sucedidos na Historia a partir da orixe da especie humana, e os seus antecesores directos, ata o final da Edade do Ferro. Materia do programa Portugués amigável. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en portugués, b) atender as titorías en portugués, c) probas e avaliacións en portugués.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	B1	C12 C14	D1
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	A1	C16 C22	D16
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A3 A4	C16	D1
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	B5	C13	D10

Contidos

Tema

- | | |
|---|--|
| 1. Introducción á Prehistoria. | 1.1. A Prehistoria como disciplina científica.
1.2. Instrumentos básicos para o estudo da Prehistoria. |
| 2. Evolución humana e sociedades cazadoras-recoleitoras | 2.1. O proceso de hominización.
2.2. O Paleolítico antigo.
2.3. O Paleolítico superior.
2.4. A arte paleolítico. |
| 3. Sociedades produtoras e complexas | 2.5. O final das sociedades cazadoras-recoleitoras.

3.1. O Neolítico.
3.2. O Calcolítico.
3.3. A Idade do Bronce.
3.4. A Idade do Ferro.
3.5. A arte das sociedades produtoras. |

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	23	15	38
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	12	15	27
Traballo tutelado	0	30	30
Saídas de estudo	3	10	13
Seminario	5	5	10
Traballo	2	5	7
Observación sistemática	0	1	1
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	9	10
Exame de preguntas obxectivas	2	10	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Sesións teóricas con apoio de material didáctico. Estas sesións serán desenvolvidas na aula e/ou mediante a plataforma de Moovi.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia.
Obradoiro	Técnica de aprendizaxe en grupo que ten como finalidade o estudo intensivo dun tema.
Traballo tutelado	Traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento. Estes traballos deberán ser expostos na aula, ou a través de Campus Remoto, e posteriormente entregados.
Saídas de estudo	Actividade desenvolvida nun contexto externo ao contorno académico universitario relacionado co ámbito da prehistoria.
Seminario	Seguimento da realización dos traballos. Asesoramento, orientación e aclaración de dúbidas sobre á asignatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia e revisión dos materiais xerados polas actividades da asignatura e sobre os traballos tutelados. O seguimento realizarase nas tutorías, sexan presenciais ou online, a través del Campus Remoto, curso virtual na plataforma de teledocencia moodle (Moovi, UVigo) ou correo electrónico.
Traballo tutelado	Deberá facer unha proposta temática, cun esquema incluído, relacionada co programa consultando a bibliografía e o material de Moovi. Esta proposta será supervisada así como a realización do traballo. O seguimento levarase a cabo nas tutorías, sexan presenciais ou online, a través del Campus Remoto, curso virtual na plataforma de teledocencia moodle (Moovi, UVigo) ou correo electrónico.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Traballo	Entregarase un documento sobre a lectura dun texto, análise do seu contido e crítica, e será exposto nunha actividade presencial realizada na aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	30	A3 A4	C16 D1
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	10		B5 C13 D10 D16
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos das sesións maxistras e seminarios da segunda parte da materia (Prehistoria Recente) serán avaliados mediante unha proba escrita que incluírá preguntas de desenvolvemento orientadas á análise e explicación dos procesos históricos estudados, así como cuestións obxectivas e exercicios de identificación, análise e interpretación de imaxes ou láminas relacionadas cos contidos da materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias, así como capacidade para analizar e interpretar as transformacións sociais, económicas e culturais das sociedades produtoras.	30	A1 A3	B1 C12 D1 C16 D16
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos das sesións maxistras e seminarios da primeira parte da materia (Prehistoria Antiga) serán avaliados mediante unha proba escrita que incluírá principalmente preguntas obxectivas de elección múltiple, así como cuestións de resposta breve e exercicios de identificación, análise e interpretación de imaxes ou láminas relacionadas cos contidos estudados. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia e dos principais procesos relacionados coa evolución humana e as sociedades cazadoras-recolectoras.	30	A1	B1 C14 D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Material Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudiantado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requirían presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliación da materia.
- O alumnado que non siga á modalidade de avaliación continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliación final.
- A participación do alumnado (10%) será avaliada a través das evidencias da súa implicación continuada nas actividades da materia desenvolvidas mediante a plataforma MooVi (tarefas, exercicios, participación en actividades individuais e colaborativas e demais contribucións académicas). As ferramentas de seguimento da plataforma empregaranse como apoio para a valoración deste proceso.
- O estudiantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliación global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliación continua será avaliado dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliación final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas. O resto (10%) será avaliado mediante observación sistemática.
- Todos os estudantes matriculados na materia deben cumprir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a través de Moovi, como en calquera tarefa, proba ou exame.

- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándoas como propias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Carbonell, E., **Homínidos. Las primeras ocupaciones de los continentes**, Ariel, 2005

Cunliffe, B. (ed.), **Prehistoria de Europa**, Crítica, 1998

Diamond, J., **Armas, gérmenes y acero. Breve historia de la humanidad en los últimos trece mil años.**, Debate, 2006

Díez Martín, F, **El Largo viaje: arqueología de los orígenes humanos y de las primeras migraciones**, Bellaterra, 2005

Gamble, C., **Las sociedades paleolíticas de Europa**, Ariel, 2001

Humphrey, L & Stringer, C., **Our Human Story.**, Natural History Museum, 2019

Rojo Guerra, M. Garrido, R. y García-Martínez, I., **El Neolítico en la Península Ibérica y su contexto europeo**, Cátedra, 2012

Ruiz-Gálvez, M. L., **La Europa Atlántica en la Edad del Bronce. Un viaje a las raíces de la Europa Occidental**, Crítica, 1998

Sánchez-Romero, M., **Prehistorias de Mujeres. Descubre lo que no te han contado.**, Editorial Destino., 2023

Bibliografía Complementaria

Bradley, R., **The significance of monuments: on the shaping of human experience in Neolithic and Bronze Age Europe.**, Routledge, 2012

Coppens, Y.; Picq, P., **Los orígenes de la humanidad**, Espasa-Forum, 2004

Collis, J., **La Edad del Hierro en Europa**, Labor, 1989

Delibes, G & Guerra, E, "Un brindis por el príncipe". **El Vaso Campaniforme en el interior de la Península Ibérica (2500- 2000 a. C.) (Vol. I-II)**, Museo Arqueológico Regional de la Comunidad de Mad, 2019

Díez Martín, F, **Breve historia de los Neandertales.**, Nowtilus, 2011

Díez Martín, F, **Breve historia del Homo Sapiens.**, Nowtilus, 2011

Kristiansen, K., **Europa antes de la Historia. Los fundamentos prehistóricos de la Europa de la Edad del Bronce y Primera Edad del Hierro**, Ediciones Península, 2001

Lewis-Williams, D.; Pearce, D., **Dentro de la mente neolítica**, Akal, 2014

Morell-Rovira, B., Oms. X., Remolins, G., Gibaja, J.F., **Exploring Death. Understanding the Life of Neolithic Societies in Western Mediterranean**, Oxboow Books, 2005

Mouriño, A., Rodríguez, L., Comendador, B., **Unha receita con (Pre)Historia.**, GIDEP. Universidade de Vigo, 2026

Stringer, C. y Andrews, P., **La evolución humana**, Akal, 2005

Remolins, G. et al, **Cocinando los orígenes. Recetas primordiales para entender los inicios del universo, la vida y la humanidad**, FECYT, 2025

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía: Espazos e sociedades**

Materia	Xeografía: Espazos e sociedades			
Código	O02G251V01301			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Profesorado	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Correo-e	mianalva@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Introducción do análise xeográfico nos espazos do ámbito global-local. Estudo das interaccións espazo-sociedade dende novas perspectivas metodolóxicas, dos desequilibrios territoriais e dos problemas sociais.			
	Materia do programa #EnglishFriendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento e análise da realidade xeográfica en escalas espacio-temporais global, europea e local, comunicando a reflexión sobre a mesma nos termos e procedementos xeográficos adecuados.	A3	B2	C3 C4	D1 D4 D7 D16
Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socioeconómicas.	A3	B2	C4	D1 D4 D7 D15

Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar.	A5	B3	C6	D1 D5 D11
Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	A4	B3	C6 C8	D4 D5 D9 D10 D11

Contidos

Tema	
1. O espazo xeográfico	- Introducción e conceptos clave - A Xeografía, ciencia do espazo
2. Medio ambiente e sociedade	- Relacións natureza-sociedade - Sostibilidade, resiliencia e límites planetarios
3. Retos xeográficos no mundo actual	- Migracións, industrialización e urbanización - Globalización, xeopolítica e recursos estratéxicos
4. Escenarios de cambio e transición	- Os límites do crecemento e as crises sistémicas - Novos espazos e tendencias

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	16	15	31
Eventos científicos	4	4	8
Saídas de estudo	8	5	13
Seminario	4	0	4
Prácticas con apoio das TIC	10	20	30
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	20	21
Exame de preguntas obxectivas	1	10	11
Observación sistemática	2	10	12
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	15	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Explicación e reflexión dos contidos teóricos, guiado polo docente, como referentes nas aplicacións prácticas da materia.
Eventos científicos	Xornadas, mesas redondas, conferencias e debates que permiten afondar ou complementar os contidos da materia, nun formato académico e extra-académico.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación, contraste e observación dos coñecementos nun contexto determinado nun espazo externo.
Seminario	Atención ó proceso da comprensión de contidos, adquisición das competencias e realización de actividades.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais da materia, a través das TIC.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión de exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Realizarase a través dos seguintes recursos: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introdución aos materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Realizarase a través dos seguintes recursos: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas de desenvolvemento	<p>Probas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. O alumnado debe desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta argumentada.</p> <p>Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise da realidade xeográfica en escalas espazo-temporais global, europea e local, comunicando a reflexión sobre a mesma nos termos e procedementos xeográficos adecuados; Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socio-económicas.</p>	40	A3 B2 C3 D1 C4 D4 D7 D15 D16
Exame de preguntas obxectivas	<p>O alumnado realizará un cuestionario razoado, de análise e interpretación dos aspectos relacionados coa temática teórica.</p> <p>Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise da realidade xeográfica en escalas espazo-temporais global, europea e local, comunicando a reflexión sobre a mesma nos termos e procedementos xeográficos adecuados; Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socio-económicas.</p>	20	A3 B2 C3 D1 C4 D4 D9 D15 D16
Observación sistemática	<p>Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes.</p> <p>Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e capacitación para a elección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar</p>	10	A3 A4 A5
Resolución de problemas e/ou exercicios	<p>O alumnado resolverá os problemas e cuestións plantexadas, aplicando os coñecementos para o análise das situacións.</p> <p>Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar; Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.</p>	30	B3 C6 D1 C8 D4 D5 D7 D11 D15

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema de avaliación da materia contempla dúas modalidades, entre as que o alumnado poderá escoller: **avaliación continua** e **avaliación global**, segundo o establecido no artigo 19.2 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe da Universidade de Vigo (aprobado no claustro do 18/04/2023, modificado no claustro de 22/12/2023. Versión consolidada), en adiante, Regulamento sobre a avaliación.

A elección da avaliación global correspóndelle ao estudantado, que deberá comunicala no prazo e forma establecidos polo centro. Esta elección supón a renuncia á avaliación continua, tanto ás probas xa realizadas como ás pendentes (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación).

A **AVALIACIÓN CONTINUA** consiste na realización de probas e actividades distribuídas ao longo do cuadrimestre. Operativamente, divídese en dúas partes: unha parte teórica e outra práctica. A **parte teórica** será avaliada mediante dúas probas parciais realizadas ao longo do curso (exame de preguntas obxectivas e exame de preguntas de desenvolvemento), que suporán o 60 % da cualificación final. A **parte práctica** incluírá a metodoloxía de resolución de problemas e/ou exercicios, e representará o 30 % da nota. O 10 % restante corresponderá á **observación sistemática**, que se avaliará mediante pequenas actividades periódicas ao longo da docencia, co obxectivo de garantir o seguimento continuado da materia por parte do alumnado. Nesta sección inclúense tamén a participación e organización de eventos científicos.

Para superar a materia mediante avaliación continua, **será necesario acadar polo menos o 50 % da cualificación máxima en cada unha das dúas partes (teórica e práctica)**. Ademais, o alumnado deberá participar nas actividades que o profesorado considere imprescindibles. No caso de non cumprirse algún destes requisitos, aplicarase o disposto no artigo 32.2 do Regulamento sobre a avaliación, segundo o cal a cualificación final deberá reflectir o máis fielmente posible o rendemento real da/o estudante, sen que sexa posible obter o aprobado.

Tal como recolle o artigo 40.4 do Regulamento sobre a avaliación, o profesorado poderá esixir que os traballos e materiais entregados inclúan unha declaración explícita da súa orixinalidade, acreditando que non se empregaron fontes non citadas adecuadamente. Entenderase por plaxio a copia total ou parcial de textos ou doutros elementos como se fosen de elaboración propia sen citar a súa procedencia, incluída a utilización de medios dixitais. Así mesmo, considerarase fraude académica calquera comportamento premeditado tendente a falsear os resultados dun exame ou traballo, propio ou alleo, realizado como requisito para superar a materia. A realización fraudulenta de calquera proba ou actividade de avaliación

implicará a cualificación de cero (suspenso) na acta da oportunidade de avaliación correspondente, sen prexuízo das posibles consecuencias disciplinarias que poidan derivarse.

O emprego de ferramentas de intelixencia artificial nas actividades de avaliación desta materia deberá axustarse a un uso responsable, ético e transparente, conforme ás directrices da Facultade de Historia e á normativa que establece a Universidade de Vigo.

Co obxectivo de atender á diversidade do alumnado e facilitar a aprendizaxe en diferentes contextos, particularmente ao alumnado que teña recoñecida a **MODALIDADE SEMIPRESENCIAL**, a materia poderá seguirse tamén a través da plataforma de teledocencia MooVi, onde se porán a disposición recursos e materiais didácticos suficientes para a adquisición das competencias e a superación da materia. Os materiais docentes facilitados a través da plataforma MooVi teñen como finalidade apoiar o proceso de aprendizaxe do alumnado e deberán empregarse exclusivamente con ese obxectivo. A súa utilización debe respectar os dereitos de autor/a e as condicións de uso establecidas polo profesorado. Non está permitida a súa reprodución, distribución nin comunicación pública, total ou parcial, fóra do ámbito estritamente académico.

A través da mesma plataforma especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación e o calendario correspondente, tanto para as entregas presenciais como para as remotas. O seguimento individualizado da actividade do alumnado levarase a cabo utilizando as ferramentas dispoñibles en MooVi, como os rexistros de participación, as estatísticas de acceso e a realización de probas ou exercicios en liña. En canto ás actividades de carácter transversal, tales como eventos científicos organizados pola Área, o Departamento ou a Facultade, no caso do alumnado que curse a materia en modalidade semipresencial, aquelas que requiran asistencia presencial poderán ser substituídas por outras que permitan manter a mesma porcentaxe na cualificación final.

A **AVALIACIÓN GLOBAL** consistirá nunha **proba teórica**, que suporá o 60 % da cualificación final e abarcará todos os contidos teóricos impartidos durante o curso, e unha **proba práctica**, cun valor do 40 %, centrada nos aspectos traballados nas actividades prácticas, incluídos todos os exercicios realizados durante o cuadrimestre. **Para superar a materia será necesario acadar, como mínimo, o 50 % da cualificación máxima en cada unha destas dúas probas.**

Segundo o establecido no artigo 21.2 do Regulamento sobre a avaliación, estas probas realizaranse exclusivamente nas datas oficiais fixadas para cada oportunidade de avaliación, dentro do período de exames marcado no calendario académico. Este calendario, que recollerá as datas, horas e lugares de realización das probas, será aprobado pola Xunta de Centro e publicado antes do inicio do período de matrícula, conforme ao artigo 25.1 do devandito regulamento.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

García Ruiz, J.M.; Arnáez Vadillo, J., **Geografía : la ciencia de los cambios sociales y ambientales**, 9791387985011, 1, McGraw Hill, 2025

Méndez, R. y Molinero, F., **Espacios y sociedades: introducción a la geografía regional del mundo**, 84-344-3457-1, 6, Ariel, 1998

Santos, M., **La naturaleza del espacio: técnica y tiempo, razón y emoción**, 84-344-3460-1, 1, Ariel, 2000

Bibliografía Complementaria

Rutherford, J.; Williams, G., **Environmental Systems and Societies**, 978-0-19-833256-5, 1, Oxford University Press, 2015

Castree, N., **A Companion to Environmental Geography**, 978-1-4051-5622-6, 1, Wiley-Blackwell, 2009

Fernández Durán, R.; González Reyes, L., **En la espiral de la energía**, 978-84-127774-4-4, 4, Baladre, 2024

Berners-Lee, M., **There is no planet B : a handbook for the make or break years**, 978-1-108-82157-5, 1, Cambridge University Press, 2021

Stiglitz, J., **El malestar en la globalización**, 9788490626030, 1, Penguin Random House, 2015

Rowntree, L., **Diversity amid globalization: world regions, environment, development**, 978-0-13-600554-4, 4, Pearson Prentice Hall, 2009

Instituto Español de Estudios Estratégicos, **Globalización e identidades. Dilemas del siglo XXI**, 9788490914373, 1, Ministerio de Defensa, 2019

Sassen, S., **Expulsiones : brutalidad y complejidad en la economía global**, 978-987-1566-95-2, 1, Katz, 2015

Bauman, Z., **Mundo Consumo. Ética del Individuo en la Aldea Global**, 978-84-493-2339-3, 1, Paidós, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe/O02G251V01505

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Fundamentos de xeografía física/O02G251V01101

Xeografía: Fundamentos de xeografía humana/O02G251V01201

Outros comentarios

A guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. Pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase ou polas situacións que poidan xurdir.

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma MooVi, polo que todo o alumnado debe estar dado de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia: Fontes de información en humanidades**

Materia	Historia: Fontes de información en humanidades			
Código	002G251V01302			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/			
Descrición xeral	A materia Fontes de Información en Humanidades permite ao alumnado identificar e coñecer a natureza, función e tipoloxía das principais fontes de información no ámbito das humanidades. Permite tamén coñecer e utilizar os principais instrumentos e recursos de recompilación de información existentes, co fin de elaborar repertorios de fontes de información en Historia, Historia da Arte e Xeografía. Por último, capacita aos estudantes para utilizar con destreza distintos estilos de citas e referencias bibliográficas.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
C30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
C34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos recursos de recompilación e busca de información xerais.	A3 A5	B6	C18	D5
Dominio dos instrumentos de recompilación de información en humanidades.	A3 A5	B6	C7 C18 C23	D1 D5 D9 D11
Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	A4	B6	C23 C34	D4 D5

Contidos

Tema	
1.- Fontes de Información xeral	1.1.- Conceptos e vocabulario básico sobre fontes de información. 1.2.- Fontes de información xeral (formatos e soportes). 1.3.- Transferencia e normalización da información. 1.4.- Fontes de información especializada.
2.- Recuperación de información en humanidades.	2.1.- Necesidades de información e tipoloxía das fontes primarias e secundarias en Historia, Historia da Arte e Xeografía. 2.2- Recursos para identificar e localizar información en humanidades.
3.- Sistemas de citas e referencias bibliográficas.	3.1.- Normas e estilos de citas e referencias bibliográficas. 3.2.- Xestores bibliográficos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxistral	12	12	24
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas	10	10	20
Traballo tutelado	15	20	35
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	15	17
Cartafol/dossier	0	20	20
Presentación	2	8	10
Observación sistemática	6	15	21

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Sesións de aula encamiñadas a tomar contacto co alumnado, presentar a materia e coñecer as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Exposicións introductorias nas que se familiarizará o alumnado coas principais fontes de información, a súa valoración crítica, os recursos de recompilación existentes e a utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Resolución de problemas	Sesións na aula de informática nas que se traballará a procura, selección, recuperación e estilos de citas bibliográficas das fontes de información necesarias para o traballo de curso.
Traballo tutelado	Actividades en grupo nas que se tutelará a realización dun proxecto consistente na procura, selección e valoración das fontes de información necesarias para o estudo dun mosteiro galego.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Orientación e guía realizada durante a procura de fontes de información a través de recursos electrónicos e a elaboración da memoria, bibliografía e exposición dos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual en Moovi e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto (enlace en Moovi).
Resolución de problemas	Orientación e guía realizada durante os exercicios de procura, selección, recuperación e estilos de citas de fontes bibliográficas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual en Moovi e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto (enlace en Moovi).
Probas	Descrición

Cartafol/dossier	Orientación e guía para a elaboración dun informe pormenorizado sobre a valoración das fontes seleccionadas que incluírá bibliografía final e citas ao rodapé. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual en Moovi e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Aula Virtual en Campus Remoto (enlace en Moovi).
------------------	--

Avaliación				
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado examínase dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos recursos de recompilación e búsqueda de información xerais. Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información. Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas. Comunicación oral e escrita en idioma propio.	40	A4 A5	C18 C23 C30 D1 D4 D5 D7
Cartafol/dossier	O alumnado elaborará en grupo e entregará a través de Moovi un informe coa a valoración das fontes de información integradas no traballo de curso que incluírá bibliografía final e citas ao rodapé. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades. Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información. Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas. Comunicación oral e escrita en idioma propio.	40	A3 A4 A5	B6 C6 C7 C18 C23 C30 C32 C34 D1 D4 D5 D6 D7 D9 D11
Presentación	Presentación dos resultados obtidos no traballo de curso, na que participarán todos os integrantes do grupo, que serán cualificados de forma individual. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información. Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas. Comunicación oral e escrita en idioma propio.	10	A4 A5	B6 D1 D4 D5 D6 D7 D9 D11
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios e exercicios sobre os contidos da materia a través de Moovi. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades. Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	10	A3 A5	B6 C7 C18 C23 C30 D1 D5 D6 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual en Moovi e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVvi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual en Moovi (UVigo), que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados de aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de Moovi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Para todo o alumnado especificaranse en Moovi as metodoloxías docentes e as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo) e serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita (45% da nota final), un traballo obrigatorio que valorará e citará as fontes de información necesarias para o estudo dun mosteiro galego

(45% da nota final) e será presentado oralmente (10% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ALÍA MIRANDA, F., **Fuentes de información para historiadores: obras de referencia y bibliográficas**, Trea, 1998

BROCOS, J. M.; ORTIZ, C., **Métodos de búsqueda en fuentes de información en ciencias sociales y humanidades**, Universitat de Barcelona, 2006

ROMANOS DE TIRATELI, S., **Guía de fuentes de información especializadas: humanidades y ciencias sociales**, GREBYD, 2000

AGUILERA ARILLA, M^a J. et al., **Fuentes, tratamiento y representación de la información geográfica**, UNED, 2003

Bibliografía Complementaria

CARRIZO SAINERO, G., **La información en ciencias sociales**, Trea, 2000

Fuentes y documentos para la historia del arte, Gustavo Gili, 1982-1983

CARRIZO SAINERO, G. et al., **Manual de fuentes de información**, Confederación Española de Gremios y Asociaciones d, 2000

CORDÓN GARCÍA, J. A. et al., **Manual de búsqueda documental y práctica bibliográfica**, Pirámide, 1999

LÓPEZ YEPES, J. (coord.), **Manual de ciencias de la documentación**, Pirámide, 2006

LÓPEZ CARRENO, R., **Fuentes de información : guía básica y nueva clasificación.**, UOC, 2017

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia antiga universal**

Materia	Historia antiga universal			
Código	002G251V01303			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Galego			
Departamento				
Coordinador/a	López Gómez, Helena			
Profesorado	López Gómez, Helena			
Correo-e	helena.lopez.gomez@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	<p>Materia do programa English Friendly. Os/as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.</p> <p>A materia de Historia Aniga Universal impártese no 2º curso do grao en Xeografía e Historia e está incluída no bloque de Historia Universal. Neste conxunto, cronoloxicamente, está a continuación da Prehistoria Universal, impartida no 1º curso e antes da Historia Medieval Universal, que se imparte neste mesmo curso.</p> <p>O seu cometido principal e achegar ao alumnado as principais características de dúas culturas no momento en que se asentaron como Estado: primeiros estados: Exipto e Grecia, así como establecer elementos comparativos entre as distintas formas nas que se manifestou o poder en relación co territorio, a sociedade e a relixión.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.			
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.			
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais			
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz			
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado			
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade			
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada			
C22	Coñecemento da historia universal			
D3	Capacidade de organización e planificación			
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia		C12 C16 C20 C22		
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal	B1	C16 C20 C22		
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	A3 A4	C12	D3 D4	
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	A3 A4	B5		

Contidos

Tema				
------	--	--	--	--

Tema 1. Aspectos introductorios	1.1 Definición e límites da Historia Antiga. 1.2. Conceptos e problemática. 1.3. Os límites territoriais e cronolóxicos.
Tema 2. O mundo grego	2.1. O mundo minoico e micénico 2.2. A cuestión homérica e a idade escura 2.3. A Grecia arcaica 2.4. A Grecia clásica 2.5. Alexandre e a Grecia helenística
Tema 3. O mundo romano	3.1 Introducción e fontes de estudo 3.2 A Roma monárquica 3.3. A época republicana 3.4. O Alto Imperio 3.5. O Baixo Imperio e a fin do mundo romano

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	2	4
Lección maxistral	21	23	44
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	12	25	37
Traballo tutelado	3	15	18
Seminario	3	3	6
Presentación	4	10	14
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	19	20
Autoavaliación	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1
Observación sistemática	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Realización dun cuestionario (subido á plataforma) para autoavaliar os coñecementos previos sobre a Historia Antiga. Debate na aula ou no campus remoto sobre os coñecementos previos sobre a Historia Antiga e aclaración dos aspectos básicos
Lección maxistral	O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. As exposicións serán gravadas e subidas á plataforma Moovi
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e/ou a Facultade de Historia. Na medida do posible é recomendada a súa asistencia; en caso contrario, serán gravadas e deberán visualizarse de xeito virtual.
Obradoiro	Análise individual do material práctico subido á plataforma, na súa maioría textos clásicos que fan referencia á teoría previamente impartida. Realizarase un debate sobre o texto, analizando e interpretando esa fonte primaria; neste caso, de xeito complementario, se deberá entregar un resumo ou esquema ao final da sesión. O alumnado semipresencial fará a reflexión por escrito e subirase ao apartado de tarefas da plataforma Moodle. As dúbidas poden ser consultadas polas vías explícitas no apartado de atención personalizada. Máxima extensión dúas carillas A4.
Traballo tutelado	Deberase escoller un tema relacionado coa sociedade ou a cultura grega ou romana. Salvo excepcións xustificadas, será un traballo individual. Realizarase a presentación na aula ou en remoto
Seminario	Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto daquelas relacionadas ca teoría, como cas diversas prácticas (seminarios, traballos tutelados).
Presentación	O traballo tutelado sobre relixión ou sociedade será seleccionado dunha lixteza ou ben a proposta do alumnado. Deberá ser realizado, salvo casos xustificadas, individualmente. O traballo será entregado na plataforma, na tarefa correspondente, en formato PDF ou en Power Point. O traballo expoñerase na aula ou no campus remoto en aproximadamente 15 minutos e o contido das presentacións sera a sorteo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Obradoiro	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais das actividades relacionadas coa análise de textos clásicos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula ou seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Seminario	A aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados serán individuais ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula ou seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Traballo tutelado	Nos traballos tutelados (relixión ou sociedade) prestarase axuda personalizada tanto no momento da elección (listado subido á plataforma ou proposta do estudantado) como no seu desenvolvemento a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula ou seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Presentación	Previo a presentación, se comentará os aspectos a tratar. Cando se precise, buscarase asesoramento sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula ou seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Obradoiro	Análises e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da historia antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá completarse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e/ou subido á plataforma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	15	C12 D3 C20 D4
Traballo tutelado	Un traballo individual, no que se analice un aspecto da sociedade ou a cultura, a elixir entre Grecia ou Roma. O tema concreto poderá escollerse dun listado ou propoñelo directamente. Expoñerase na aula (física ou remota) e entregarase en formato electrónico (PDF ou Power Point) en Moovi. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	25	B1 C12 D3 B5 C22
Presentación	As presentacións e exposicións relaciónanse co traballo tutelado, relativo a un aspecto significativo da cultura ou sociedade e será exposto na aula (física ou remota). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	5	B1 C16 D3 D4
Resolución de problemas e/ou exercicios	Esta proba escrita está unida ao Obradoiro. Consistirá na resolución dun texto a modo de comentario, seguindo as pautas empregadas ao longo do curso no obradoiro das sesións prácticas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	15	B1 C16 D4 C20
Exame de preguntas de desenvolvemento	Esta proba escrita está unida á da Sesión Maxistral. A través dela se valorará o coñecemento teórico adquirido na materia e exposto na aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	30	B1 C16 D4 C20 C22
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes	10	A3 C16 D3 A4 D4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é imprescindible acadar a cualificación de 5 entre a proba de resolución de problemas e

o exame de preguntas de desenvolvemento. Ademais, os coñecementos de Grecia e Roma deben ser equilibrados, é dicir, non se poderá alcanzar esa puntuación se non se demostra un coñecemento básico de cada unha das culturas.

O alumnado que se acolla á modalidade semipresencial poder seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moovi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Así mesmo as sesións maxistras serán previamente gravadas. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artículo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* de la Universidade de Vigo) e serán avaliados dos contidos do plan de estudos mediante una prueba escrita, que supondrá el 70% de la nota final, y un trabajo obligatorio que representará el 30% de este e serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obligatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Assmann, J., **Egipto a la luz de una teoría pluralista de la cultura**, Akal, 1995

Beltran, F. y Marco F., **Atlas de Historia Antigua**, Pórtico, 1996

García Moreno, L. (dir.), **Historia del mundo clásico a través de sus textos. I. Grecia**, Alianza Editorial, 1999

Gómez Espelósín, J., **Historia de Grecia en la Antigüedad**, Akal, 2011

Hernández de la Fuente, D.; López Melero, R., **Civilización griega**, Alianza Editorial, 2014

Kemp, B.J., **El Antiguo Egipto: Anatomía de una civilización**, Crítica, 1996

Kuhrt, A., **El Oriente Próximo en la Antigüedad, Vols. I y II**, Crítica, 2014

Sanmartín Ascaso, J., **Historia antigua del próximo Oriente: Mesopotamia y Egipto.**, Akal, 1998

Bibliografía Complementaria

Bravo, G., **Historia del mundo antiguo: una introducción crítica**, Alianza, 2008

Domínguez Monedero A.; Pascua, J.I., **Atlas histórico del mundo griego antiguo**, Síntesis, 2006

Fernández Neto, J. (dir.), **Historia antigua de Grecia y Roma**, Tirant lo Blanch, 2005

Gómez Espelósín, J., **Historia de Grecia Antigua**, Akal, 2001

Iriarte Goñi, A., **Historiografía y mundo griego**, Universidad del País Vasco, 2011

Lara Peinado, F. (dir.), **Diccionario de instituciones de la antigüedad**, Cátedra, 2009

Vernat, J.-P. (dir.), **El hombre griego**, Alianza Editorial, 1993

Hornung, E., **Introducción a la Egiptología: estado, métodos, tareas**, Trotta, 2000

Baines, J., **Egipto: dioses, templos y faraones**, Folio, 1993

Brewer, D.J., **Historia de la Civilización egipcia**, Crítica, 2007

Hagen, R.-M., **Egipto: hombres, dioses y faraones**, Taschen, 1999

James, T.G.H., **El pueblo egipcio: la vida cotidiana en el imperio de los faraones.**, Crítica, 2004

Parra Ortíz, J.M. (coord.), **El Antiguo Egipto: sociedad, economía, política**, Marcial Pons, 2009

Schulz, R. Seidel, M., **Egipto. El mundo de los faraones.**, Könemann, 2007

Urruela, J.J., **Egipto: política, economía y sociedad**, Universidad de Salamanca, 2006

David, R., **Religión y magia en el antiguo Egipto**, Crítica, 2004

VV.AA, **Mitología y Religión del Oriente Antiguo**, Sabadell, 1993

Wilkinson, R.H., **Todos los dioses del Antiguo Egipto**, Oberon, 2003

March, J., **Diccionario de mitología clásica**, Crítica, 2002

Buxton, R. G. A., **Todos los dioses de Grecia**, Oberon, 2004

Hernández de la Fuente, D., **Mitología clásica**, Alianza Editorial, 2015

Elvira Barba, M.A., **El río de Osiris: Cien textos imprescindibles de la literatura egipcia**, Reino de Cordel, 2021

Serrano Delgado, J.M., **Textos para la Historia Antigua de Egipto**, Cátedra, 2021

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma docente Moovi, polo que todo o alumnado debe estar dado de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil, incluída a fotografía

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia medieval universal**

Materia	Historia medieval universal			
Código	002G251V01304			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Correo-e	fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval entre os séculos IV ao XV xeral			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	A1	B1	C14 C16 C20 C22	D11
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	A1	B1	C14 C20 C22	D11
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.		B5	C12 C13	D7 D8
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.		B5	C12 C13	D8 D10
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	A1	B5		D1 D2 D4

Contidos

Tema

1.- Alta idade media (ss. IV-X)	1.1. Introducción á idade media 1.2. Do imperio romano ao carolinxio 1.3. O imperio bizantino 1.4. Nacemento e expansión do Islam
2.- Plena idade media (ss. XI -XIII)	2.1. Organización e expansión do occidente europeo 2.2. As transformacións do imperio bizantino 2.3. Compartimentación do Islam
3.- Baixa idade media (ss. XIV-XV)	3.1. Crise e recuperación da Europa occidental 3.2. Os cambios nas mentalidades europeas 3.3. O espazo político baixomedieval

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	1	2
Lección maxistral	22	22	44
Eventos científicos	2	2	4
Traballo tutelado	12	48	60
Seminario	3	6	9
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	8	9
Traballo	3	0	3
Exame de preguntas obxectivas	1	8	9
Observación sistemática	5	5	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas coa mesma
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballo tutelado	Elaboración e presentación de traballos feitos polo alumnado de forma individual ou en grupo
Seminario	Preparación de comentarios de materiais propios da materia. Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento e atención individualizada do alumnado tanto na aula, no despacho, na aula Campus Remoto, correo electrónico ou TIC, coa intención de resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir no estudo e comprensión dos contidos da materia, preparación de traballos, resolucións de problemas, probas de avaliación, etc
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo). Docencia presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: aula Campus Remoto (enlace en MooVi)

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas de desenvolvemento	Avaliación mediante unha proba na que se avaliarán os coñecementos teóricos impartidos nas leccións maxistras e as habilidades adquiridas nos seminarios. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna.	30	A1 B1 C12 D7 B5 C13 D8 C14 D11 C20 C22

Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	30	A1 B5	D1 D2 D4
Exame de preguntas obxectivas	Avaliación mediante unha proba de preguntas curtas na que se avaliarán os coñecementos teóricos impartidos nas leccións maxistras e as habilidades adquiridas nos seminarios. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna.	30	A1 B1 B5	C12 D7 C13 D8 C14 D11 C20 C22
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a súa participación nas tarefas propostas na plataforma MooVi. Os resultado de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	10	A1 B1	C14 D11 C16 C20 C22

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma MooVi (UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir amateria a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e será cualificada cun cero calquera proba ou exame no que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Aqueles alumnos/as que non se acollan á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma das tarefas propostas), serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a súa realización en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción no mencionado art. 3.10); para superar a materia requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

García de Cortázar, J.A. e Sesma Muñoz, J.A., **Manual de Historia Medieval**, Alianza, 2008

Ladero Quesada, M.F. e López Pita, P., **Introducción a la historia del occidente medieval**, Ramón Areces, 2009

Bibliografía Complementaria

Álvarez Palenzuela, V.A. (coord.), **Historia Universal de la Edad Media**, Ariel, 2002

Donado Vara, J. e Echevarría Arsuaga, A., **La Edad Media: siglos V-XII**, Ramón Areces, 2009

Donado Vara, J. Echevarría Arsuaga, A. e Barquero Goñi, C., **La Edad Media: siglos XIII-XV**, Ramón Areces, 2009

Mitre Fernández, E., **Textos y documentos de época medieval (análisis y comentario)**, Ariel, 1992

Echevarría Arsuaga, A. e Rodríguez García, J.M., **Atlas histórico de la Edad Media**, Ramón Areces, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia medieval de Galicia/O02G251V01907

Historia moderna universal/O02G251V01402

Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia antiga universal/O02G251V01303

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://moovi.uvigo.es>) documentación detallada sobre desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Paleografía				
Materia	Paleografía			
Código	O02G251V01305			
Titulación	Grado en Geografía e Historia			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Gallego			
Departamento	Historia, arte y geografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/			
Descripción xeral	La materia Paleografía permite al alumnado conocer las características gráficas de los ciclos de la escritura latina, así como los sistemas abreviativos y de datación documental utilizados. Lo capacita además para leer y editar fuentes documentales manuscritas que utilizan el alfabeto latino.			

Resultados de Formación y Aprendizaje

Código	
A4	Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado.
A5	Que los estudiantes hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias para emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía.
B3	Obtener las habilidades necesarias para registrar, analizar e interpretar la información relevante de índole geográfica e histórica
B6	Aplicarlas en el contexto del futuro académico y/o profesional; y crear las bases para futuros estudios de postgrado, especializados y/o multi-disciplinares
C17	Capacidad de leer textos historiográficos y documentos originales así como de transcribir, resumir y catalogar información de forma pertinente
C18	Conocimiento y habilidad para usar los instrumentos de recopilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de archivo y referencias electrónicas
C23	Capacidad de identificar y utilizar apropiadamente fuentes de información para la investigación histórica
D1	Capacidad de análisis y síntesis
D2	Aplicación de los conocimientos
D5	Capacidad de gestión de la información y el conocimiento
D6	Resolución de problemas y toma de decisiones
D7	Capacidad de razonamiento crítico
D9	Trabajo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidad de aprendizaje autónomo
D14	Motivación por la calidad

Resultados previstos en la materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Análisis y valoración de los conceptos aprendidos a partir del uso de fuentes y de las interpretaciones historiográficas	B3	C17	D1 D2 D5 D7	
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A5	B6	C17 C23	D2 D5 D9 D14
Elaboración y presentación, oral y escritura, de trabajos monográficos, individuales o colectivos, basados en fuentes y bibliografía específicas	A4	B6	C17 C18	D2 D6 D11 D14

Contenidos

Tema

1.- Los grandes ciclos de la escritura latina.	1.1.- Definición y evolución del concepto de paleografía. 1.2.- Los grandes ciclos de la escritura latina y el vocabulario básico de la paleografía. 1.3.- El ciclo escriturario romano. 1.4.- Las escrituras de los reinos germánicos. La escritura visigótico-mozárabe. 1.5.- La escritura carolina. 1.6.- La escritura gótica. 1.7.- La escritura cortesana y procesal. 1.8.- La escritura humanística y la imprenta.
2.- Materiales, braquigrafía y datación documental.	2.1.- Materiales e instrumentos escriptorios. 2.2.- Abreviaturas, sistemas abreviativos y signos de puntuación y corrección. 2.3.- Datación documental.
3.- Elaboración de colecciones documentales.	3.1.- Normas de edición documental. 3.2.- Elaboración de índices.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección magistral	15	15	30
Talleres	23	15	38
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas y/o ejercicios	1	12.5	13.5
Resolución de problemas y/o ejercicios	1	12.5	13.5
Examen de preguntas de desarrollo	2	25	27
Observación sistemática	6	20	26

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxías

	Descrición
Lección magistral	Exposiciones en las que se familiarizará al alumnado con las principales características gráficas, sistemas abreviativos, normas de edición y sistemas de datación documental de la escritura latina.
Talleres	Actividades en grupo en las que se realizarán prácticas de lectura, transcripción, datación, edición y elaboración de índices sobre documentación manuscrita perteneciente a los distintos ciclos de la escritura latina.
Eventos científicos	Se reservan dos horas para la asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde el Departamento de Historia, Arte y Geografía y la Facultad de Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Talleres	La atención personalizada consistirá en la resolución de dudas y revisión de los materiales generados por las actividades de lectura, transcripción, datación, edición y elaboración de índices. El seguimiento se realizará a través de los siguientes recursos: Curso virtual en Moovi y correo electrónico. Docencia presencial: seguimiento en el aula y en el seminario de informática de la facultad. Docencia no presencial: Campus Remoto (enlace Moovi).
----------	---

Evaluación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas y/o ejercicios	Prueba en la que el alumnado deberá resolver y explicar ejercicios sobre datación documental y desarrollo de abreviaturas realizados sobre fuentes manuscritas.	25	A4 B3 C17 D1 B6 C18 D2 D5 D7 D11 D14
Resolución de problemas y/o ejercicios	Prueba en la que el alumnado deberá resolver y explicar ejercicios sobre desarrollo de abreviaturas realizados sobre fuentes manuscritas.	25	A4 B3 C17 D1 B6 C18 D2 D5 D9 D11 D14

Examen de preguntas de desarrollo	Prueba en la que el alumnado deberá datar, registrar y transcribir un documento manuscrito.	40	A5 B6 C17 C23 D2 D5 D9 D14
	Los resultados de aprendizaje evaluados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.		
Observación sistemática	Evaluación continua del trabajo autónomo del alumnado a través de la realización de ejercicios de transcripción y datación documental en Moovi.	10	A4 B6 C17 C18 C23 D2 D6 D7 D11 D14
	Los resultados de aprendizaje evaluados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto. Elaboración y presentación oral y escrita de trabajos monográficos individuales o colectivos basados en fuentes y bibliografía específica.		

Outros comentarios sobre a Avaliación

El alumnado deberá cumplir los requisitos mínimos de presencialidad necesarios para la evaluación continua. Asimismo deberá acudir y realizar las pruebas que el profesorado disponga cómo imprescindibles. El seguimiento se realizará a través de los siguientes recursos: Curso virtual en Moovi y correo electrónico. Docencia presencial: seguimiento en el aula y el seminario de informática de la facultad. Docencia no presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Los estudiantes que se acojan a la modalidad semipresencial podrán seguir la materia a través del Curso Virtual Moovi (UVigo), que permitirá el acceso a los materiales necesarios para la adquisición de las competencias y la consecución de los resultados del aprendizaje, tanto en sus contenidos teóricos como prácticos. La utilización de los materiales puestos a disposición del alumnado a través de Moovi deberá respetar los derechos de autor/la y serán calificados con un cero cualquier prueba o examen en los que se "copien en lo sustancial obras ajenas, dándolas como propias" (DLE-RAE).

Para todo el alumnado se especificarán en Moovi las metodologías docentes y las actividades de evaluación, junto con el calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. El seguimiento individualizado de la participación de cada estudiante a través de las TIC se hará a partir de las herramientas propias de la plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de pruebas o ejercicios en línea, etc.).

Todo el alumnado matriculado en la materia tiene derecho a *disponer cómo alternativa de pruebas de evaluación global* (artículo 64.g de los Estatutos de la Universidade de Vigo). Aquellos estudiantes que no se acojan a la evaluación continua, serán evaluados de los contenidos del programa de la materia mediante una prueba en la que deberán datar, registrar y transcribir un documento manuscrito (50% de la nota final) y otra en la que tendrán que resolver y explicar ejercicios sobre datación documental y transcripción de abreviaturas sobre fuentes manuscritas (50% de la nota final).

Fuentes de información

Bibliografía Básica

ROMERO TALLAFIGO, M. et al., **Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura**, Universidad de Huelva, 1995

Paleografía y Diplomática de la UNED, UNED, 1991

RIESCO TERRERO, A. (ed.), **Introducción a la Paleografía y la Diplomática general**, Síntesis, 1999

CASADO QUINTANILLA, B., **Láminas de la Cátedra de Paleografía y Diplomática**, UNED, 1997

PETRUCI, A., **La ciencia de la escritura. Primera lección de Paleografía**, Fondo de Cultura Económica, 2003

Bibliografía Complementaria

MILLARES CARLO, A., **Tratado de Paleografía Española**, Espasa Calpe, 1983

BOULLÓN AGRELO, I.; MONTEAGUDO, H., **De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260. Anexo da revista Verba**, Universidade de Santiago de Compostela, 2009

MILLARES CARLO, A. e MANTECÓN, J.I., **Album de paleografía hispanoamericana de los siglos XVI y XVII**, El Albir, 1975

AGUSTÍ, J.; VOLTES, P., **Manual de cronología española y universal**, CSIC, 1952

CAPELLI, A., **Cronologia, cronografia e calendario perpetuo: dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni**, Ulrico Hoepli, 1988

RIESCO TERRERO, A., **Diccionario de abreviaturas hispanas de los siglos XIII al XVIII**, 1983

Gallaecia Monumenta Historica, Consello Cultura Galega,

CHARTA, Corpus Charta. Red Internacional,

RIESCO TERRERO, A. et al., **Vocabulario científico-técnico de Paleografía, Diplomática y ciencias afines**, Barrero&Azedo, 2003

DE HAMEL, Ch., **Copistas e iluminadores**, Akal, 1999

CARMONA DE LOS SANTOS, M^a, **Manual de Sigilografía**, Subdirección General de los Archivos Estatales, 1996

RUÍZ GARCÍA, E., **Manual de Codicología**, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1988

ÁVILA SEOANE, N., **Estructura documental. Guía para alumnos de diplomática**, Ediciones Trea, 2014

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Outros comentarios

A lo largo del curso se entregará a través de Moovi documentación detallada sobre el desarrollo de las actividades de la materia. Por esta razón todo el alumnado debe estar dado de alta en la plataforma y tener cubiertos sus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Metodoloxía da historia				
Materia	Historia: Metodoloxía da historia			
Código	002G251V01401			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Introducción ao estudo dos problemas metodolóxicos, fontes e técnicas de investigación ligadas a produción e coñecemento histórico.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento

Resultados previstos na materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	A1 B3 C17 A2 B6 C23 A3 A5
Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos	A1 B3 C17 A2 B6 C23 A3
Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	A2 B3 C17 D1 A3 B6 C23 D5 A5

Contidos	
Tema	
1. A produción do coñecemento histórico: teoría e método	1.1. Epistemoloxía e metodoloxía da historia. 1.2. Heurística e hermenéutica: tipoloxía e crítica de fontes. 1.3. Relación teoría/método e método/fontes. 1.4. Historia e tempo: cronoloxía e periodización.

2. A metodoloxía histórica	2.1. As metodoloxías e técnicas cualitativas. 2.2. As metodoloxías e técnicas cuantitativas. 2.3. As metodoloxías de traballo compartidas con outras Ciencias Sociais e apertura interdisciplinaria.
3. O proceso de investigación histórica	3.1. O oficio ou práctica do historiador e a investigación histórica. 3.2. Deseño e pasos na elaboración dun traballo de investigación histórica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	32	56
Obradoiro	4	6	10
Traballo tutelado	9	26	35
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	3	12	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	12	15
Traballo	2	8	10
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións encamiñadas, por unha banda, a tomar contacto e obter información do alumnado e, por outra, a presentar o programa da materia.
Lección maxistral	Exposición oral dos contidos da materia por parte do profesor.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo intensivo sobre un tema ou serie de temas do programa que pode requiren a lectura e manexo de bibliografía, dar resposta a preguntas dirixidas, etc., orientadas a fomentar o debate e a participación activa do alumnado. Dentro destas actividades inclúense dous seminarios programados.
Traballo tutelado	Actividades en grupo nas que se orientará e tutelará a realización dun proxecto ou traballo de investigación con fontes de arquivo.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Seguimento e aclaración de dúbidas acerca dos contidos da materia, traballos e prácticas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas presentacións especializadas e as lecturas de materiais bibliográficos que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas que lle podan xurdir ó alumnado mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Obradoiro	A avaliación realizarase mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outra.	10	A3 B3 C23 D1
	Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado		

Traballo tutelado	Elaboración, montaxe e entrega dun traballo persoal de investigación histórica a partir da lectura e análises de fontes documentais. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	30	A2 B3 C17 D5 A3 B6 C23
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dúas probas (parciais). Inclúen unha serie de preguntas de resposta curta (proba A). Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas A (Exame de preguntas obxectivas) e B (Exame de preguntas de desenvolvemento). Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos ii. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	25	A1 B3 A3 D1
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dous exercicios (parciais). Esta proba consiste na análise pormenorizada de varios documentos (en diversos formatos: textos, táboas, gráficas...) relacionados con contidos diferentes do temario (proba B). Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas B (Exame de preguntas de desenvolvemento) e A (Exame de preguntas obxectivas). Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos ii. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	25	A1 B3 A3 D1
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación en tempo e forma das distintas tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: elaboración de traballos básicos e resolución de problemas.	10	A2 A5 D5

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de []avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma da totalidade das tarefas) serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da

nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. Tal como se indica na descrición pomenorizada das probas, esta proba escrita constará de dúas partes: unha equivalente ao Exame de preguntas obxectivas (proba A), e outra equivalente ao Exame de preguntas de desenvolvemento (proba B). Así mesmo, o devandito traballo deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción do mencionado art. 3.10), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos, equivalentes ás probas A e B).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alía Miranda, F., **Técnicas de investigación para historiadores: las fuentes de la historia**, Síntesis, 2005

Aróstegui, J., **La investigación histórica: teoría y método**, Crítica, 2001

Cardoso, C., **Introducción al trabajo de la investigación histórica**, 5.ª, Crítica, 2000

Cardoso, C., **Los métodos de la historia**, 7.ª, Crítica, 1999

Hernández Sampieri, R.; Fernández Collado, C.; e Baptista Lucio, P., **Metodología de la investigación**, 6.ª, McGraw-Hill, 2014

Pardinas, F., **Metodología y técnicas de investigación en ciencias sociales**, 39.ª, Siglo XXI, 2008

Robles Sastre, E., **Metodología e investigación: contenidos y formas**, 3.ª, Universidad Camilo José Cela, 2005

Bibliografía Complementaria

Burke, P. (ed.), **Formas de hacer historia**, 2.ª, Alianza, 2003

Burke, P., **Visto y no visto. El uso de la imagen como documento histórico**, Crítica, 2001

Carr, E. H., **¿Qué es la historia?**, Ariel, 1983

Floud, R., **Métodos cuantitativos para historiadores**, 3.ª, Alianza, 1983

Koselleck, R., **Futuro Pasado. Para una Semántica de los Tiempos Históricos**, Paidós, 1993

Remond, R. et al., **Hacer historia del siglo XX**, Biblioteca Nueva, UNED e Casa de Velázquez, 2004

Sautu, R. et al., **Manual de Metodología. Construcción del marco teórico, formulación de objetivos y elección de la metodología**, 2.ª, Prometeo Libros, 2010

Topolsky, J., **Metodología de la historia**, Cátedra, 1982

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia moderna universal**

Materia	Historia moderna universal			
Código	O02G251V01402			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos, principais acontecementos e transformacións da civilización e sociedade da Idade Moderna, prestando especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D7	Capacidade de razoamento crítico
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	A1 A3	B1	C12 C14 C16	D7
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	A2 A5	B1	C16 C22	D1 D7 D15
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	A3	B1	C12 C14 C16 C20	D7 D11
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5		C16 C20 C22	D1 D3
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	A3 A5		C16 C20 C22	D1 D3 D7

Contidos	
Tema	
1. Século XVI	1.1. Poboación, sociedade e economía. 1.2. Renacemento, Humanismo e reformas relixiosas. A cultura no cincocentos. 1.3. As monarquías europeas e as relacións internacionais no século XVI.
2. Século XVII	2.1. Poboación, sociedade e economía. 2.2. Revolución científica e cultura do Barroco. 2.3. A crise das monarquías absolutas e Europa en conflito.
3. Século XVIII	3.1. Poboación, sociedade e economía. 3.2. Cultura e ciencia na época das Luces. 3.3. O Despotismo ilustrado e os conflitos dinásticos do setecentos. Reacción e revolución.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	34	58
Obradoiro	4	6	10
Resolución de problemas	9	30	39
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	4	0	4
Exame de preguntas obxectivas	3	14	17
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	12	15
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar o programa da materia, así como a tomar contacto e obter información das competencias, intereses e motivacións do alumnado co fin de articular a docencia para unha aprendizaxe máis eficaz.
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento de actividades relacionadas coa mesma.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo intensivo sobre un tema ou serie de temas do programa que pode requirir a lectura e manexo de bibliografía, dar resposta a preguntas dirixidas, etc. orientados a fomentar o debate e a participación activa do alumnado. Dentro desas actividades inclúese un seminario programado.
Resolución de problemas	Actividades encamiñadas á resolución de exercicios prácticos relacionados cos contidos da materia. Pode incluír a realización dalgún cuestionario.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Seguimento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como dos traballos e exercicios prácticos requiridos ós alumnos.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coas presentacións especializadas e as lecturas de materiais bibliográficos que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Resolución de problemas	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Seminario	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Obradoiro	<p>Presentación e análise crítica dos materiais traballados mediante a participación activa do alumno nos debates e discusións. Estas actividades poden ser avaliadas mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outra.</p> <p>Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son:</p> <p>i. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias</p>	5	A2 C12 D1 A3 C20 D3 C22 D11
Resolución de problemas	<p>Presentación e entrega, conforme os criterios establecidos, dos materiais elaborados nas sesións prácticas. Estas actividades poden ser avaliadas mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outra.</p> <p>Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son:</p> <p>i. Análise dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas</p> <p>ii. Elaboración de traballos básicos e de iniciación</p>	25	A2 D1 A3 D3 D11
Exame de preguntas obxectivas	<p>Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dúas probas (parciais). Inclúen unha serie de preguntas de resposta curta (proba A). Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas A (Exame de preguntas obxectivas) e B (Exame de preguntas de desenvolvemento).</p> <p>Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son:</p> <p>i. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia</p> <p>ii. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias</p> <p>iii. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado</p>	30	A1 B1 C14 D1 C16 D11 C20 D15 C22
Exame de preguntas de desenvolvemento	<p>Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dous exercicios (parciais). Esta proba consiste na análise pormenorizada de varios documentos (en diversos formatos: textos, táboas, gráficas, mapas históricos, documentos iconográficos...)</p> <p>relacionados con contidos diferentes do temario (proba B). Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas B (Exame de preguntas de desenvolvemento) e A (Exame de preguntas obxectivas).</p> <p>Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son:</p> <p>i. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia</p> <p>ii. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias</p> <p>iii. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado</p>	30	A1 B1 C14 D1 C16 D11 C20 D15 C22
Observación sistemática	<p>Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación en tempo e forma das distintas tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades.</p> <p>Os resultados da aprendizaxe avaliados son: elaboración de traballos básicos e resolución de problemas</p>	10	A2 C16 D3 A5 C22 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma da totalidade das tarefas) serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. Tal como se indica na descrición pormenorizada das probas, esta proba escrita constará de dúas partes: unha equivalente ao Exame de preguntas obxectivas (proba A), e outra equivalente ao Exame de preguntas de desenvolvemento (proba B). Así mesmo, o devandito traballo deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción do mencionado art. 3.10), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos, equivalentes ás probas A e B).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Floristán Imizcoz, A. (coord.), **Historia Moderna Universal**, Ariel, 2005
Fontana, J. (ed), **Historia Universal Planeta. vol. 6 a 10**, Planeta, 1992-1994
Hinrichs, E., **Introducción a la historia de la Edad Moderna**, Akal, 2001
Martínez Ruiz, E. et al., **Introducción a la Historia Moderna**, Istmo, 1994
Molas Ribalta, P. et al., **Manual de Historia Moderna**, Ariel, 1993
Ribot, L., **La Edad Moderna (siglos XV-XVIII)**, Marcial Pons, 2016
Tenenti, A., **La Edad Moderna. Siglos XVI a XVIII**, Crítica, 2000

Bibliografía Complementaria

Black, J., **La Europa del siglo XVIII, 1700- 1789**, Akal, 1997
Braudel, F., **Civilización material, economía y capitalismo. Siglos XV-XVIII, 3 vols.**, Alianza, 1984
Burke, P., **La cultura popular en la Edad Moderna**, 3.ª, Alianza, 2014
Chartier, R., **Libros, lecturas y lectores en la Edad Moderna**, Alianza, 1993
Elliot, J. H. et al., **Revoluciones y rebeliones de la Europa Moderna: cinco estudios sobre sus precondiciones y precipitantes**, 2.ª, Alianza, 1975
Lutz, H., **Reforma y Contrarreforma. Europa entre 1520 y 1648**, Alianza, 2008
Mackenney, R., **La Europa del siglo XVI: expansión y conflicto**, Akal, 1996
Munck, TH., **La Europa del siglo XVII: 1598-1700. Estados, conflictos y orden social en Europa**, Akal, 1994
Kamen, H., **La sociedad europea (1500-1700)**, Alianza, 1986
Renouvin, P., **Historia de las relaciones internacionales, vol. 1 y 2**, Aguilar, 1967-1969
Schultz, H., **Historia económica de Europa, 1500-1800: artesanos, mercaderes y banqueros**, Siglo XXI, 2001
Rivero Rodríguez, M., **Diplomacia y relaciones exteriores en la Edad Moderna, 1453-1794**, Alianza, 2000
Rudé, G., **Europa en el siglo XVIII. La aristocracia y el desafío burgués**, Alianza, 1978

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia moderna de España/O02G251V01603
Historia moderna de Galicia/O02G251V01912

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Recoméndase cursar as materias Historia Moderna de España e Historia Moderna de Galicia que se imparten nos cursos vindeiros.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos da plataforma Moodle (MooVi, UVigo), polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia contemporánea universal**

Materia	Historia contemporánea universal			
Código	002G251V01403			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Velasco Martínez, Luis			
Profesorado	Velasco Martínez, Luis			
Correo-e	luis.velasco.martinez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Humanidade ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica, con especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.			
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais			
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado			
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada			
C22	Coñecemento da historia universal			
D1	Capacidade de análise e síntese			
D3	Capacidade de organización e planificación			
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio			
D8	Compromiso ético e responsabilidade social			
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	A1	C14 C22	
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	B1		D1
Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada		C20	
Elaboración de traballos básicos e de iniciación			D1 D3 D4 D8 D11

Contidos

Tema			
1. A era das revolucións. Capitalismo e imperialismo.	1.1. As transformacións económicas: formación do capitalismo 1.2. As transformacións políticas. O modelo liberal. 1.3. As transformacións sociais. Sociedade de clases e movemento obreiro 1.4. A expansión colonial e o imperialismo. 1.5. Os grandes Estados europeos no século XIX. China e Xapón.		
2. As grandes tensións da primeira metade do século XX.	2.1. As relacións internacionais ata 1914. A Primeira Guerra Mundial 2.2. Socialismo, Democracia e Totalitarismo. 2.3. Economía e sociedade na etapa de entreguerras. 2.4. As grandes potencias europeas. O mundo extraeuropeo. 2.5. As relacións internacionais no período de entreguerras e a Segunda Guerra Mundial.		

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal ou diversa organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia ou a Área de Historia Contemporánea
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos, videográficos e filmográficos.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais.
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 1,5 puntos dun máximo de 3 puntos. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación	30	D1 D3 D4 D8 D11

Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados, que poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza, e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,75 puntos dun máximo de 1,5 puntos	15	B1 C14 D1 C20 D3 D4 D11
	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.		
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos indicados, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,25 puntos dun máximo de 0,5 puntos.	5	B1 C20 D1
	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.		
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación correspondentes, cadansúa, a cada un dos dous grandes temas-bloque do programa e que incluírán tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar dita proba será preciso acadar, cando menos, unha cualificación mínima de 2 puntos dun máximo de 4 puntos.	40	
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias, Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.		
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. Para o seu control e imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre.	10	D3 D11
	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.		

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e, no seu caso, o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle- rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, participación en foros, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continua, e o comunique no prazo fixado,

examinarase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada, mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e do resto das actividades prácticas fixadas no curso, que suporán en conxunto un 30% da nota. Todas estas probas, no caso de que así o requiran, deberán estar asignadas, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial de cada convocatoria ou oportunidade e entregaranse non máis aló da data de realización do mesmo en cada una destas. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 19.4), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como en todas e cada unha das probas que conforman a parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

LARIO, A. (coord), **Historia Contemporánea Universal**, Alianza, 2014

MARTÍNEZ, J.(coord), **Historia Contemporánea.**, Tirant Lo Blanch, 2006

HOBBSAWM, E, **Historia del Siglo XX. 1914-1991**, Crítica, 2008

JUANA, J. de e PRADA, J, **Historia do Mundo Contemporáneo(1870-1945)**, Ser. Pub. Universidade de Vigo, 2002

PALACIOS BAÑUELOS, J. L., **Manual de Historia Contemporánea Universal**, Dilex, 2005

PAREDES, J., (Coord.), **Historia Universal Contemporánea**, Ariel, 1992

VILLARES, R., e BAHAMONDE, A., **El Mundo Contemporáneo. Siglos XIX-XX**, 9788430628971, Taurus, 2026

Bibliografía Complementaria

ARTOLA, M. y PÉREZ LEDESMA, M., **Contemporánea. La historia desde 1776**, Alianza, 2014

FUSI, J.P., **Breve historia del Mundo Contemporáneo**, Galaxia Gutemberg, 2013

JUDT, T., **Pensar el siglo XX**, Taurus, 2012

MORALES LEZCANO, V. e de la TORRE GÓMEZ, H. (coords.), **Historia Universal Contemporánea**, CEURA, 1997

NERÉ, J. (dir), **Historia Contemporánea**, Labor, varias eds.

PALMER, R. e COLTON, J, **Historia Contemporánea**, Akal, varias eds.

De la Torre Gómez, H., **Historia Contemporánea (1914-1989)**, 978-8499613154, UNED, 2019

Lowe, N.; Traynor, J., **Mastering Modern World History**, 9781350933408, Bloomsbury, 2022

Amaro, A.R.; Garrido, A.; Avelãs Nunes, J.P., **Temas de história contemporânea**, 978-989-26-2095-4, Universidade de Coimbra, 2022

Galoisy, T., **Introduction à l'histoire contemporaine (de 1914 à nos jours)**, 9782340098329, Ellipses, 2024

Best, A., **International History of the Twentieth Century and Beyond**, 9780367352752, Taylor & Francis, 2024

Green, M.J.; Szecheny, N. (Eds.), **A Global History of the Twentieth Century: Legacies and Lessons from Six National perspectives**, 978 1442279710, Center for Strategic & International Studies, 2018

Yan, X., **Leadership and the rise of great powers**, 9780691190082, Princeton, 2019

VV.AA, **A new history of World War II**, 9787522758244, China Social Science Press, 2025

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte medieval				
Materia	Historia da arte medieval			
Código	002G251V01404			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Nodar Fernández, Victoriano			
Profesorado	Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	vnodar@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Proporcionar ao estudante o coñecemento das principais manifestacións artísticas da Idade Media europea, iniciándose ao tempo nas diferentes correntes metodolóxicas para a súa comprensión e análise			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte
C25	Visión diacrónica xeral da Historia da Arte Universal
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos.	A3 A5	B1	C24 C25 C29	D1
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	A2 A3	B1	C24	D7
Lectura da obra de arte da Idade Media como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	A4	B1	C25 C28	D2 D5
Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.	A2 A4		C31 C32	D2

Contidos	
Tema	
1. O prerrománico	1.1. Arte paleocristián: frescos catacumbarios e imaxes en pedra. Arquitectura eclesial. 1.2. Arte bizantino en Constantinopla e Rávena. 1.3. Arte occidental na Europa das invasións
2. O Románico	2.1. O mosteiro medieval. Igrexas de peregrinación: arquetipo dun estilo. O templo románico. 2.2. A escultura románica. 2.3. A pintura románica

3. O Gótico

3.1. A arquitectura gótica nos séculos XII e XIII: cisterciense, cartuxana e mendicante. A Europa das catedrais. 3.2. A escultura gótica. 3.3. A pintura gótica: estilos.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	18	30	48
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	5	10	15
Estudo de casos	10	30	40
Seminario	5	3	8
Estudo de casos	3	7	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	9	10
Observación sistemática	1	1	2
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	9	10
Cartafol/dossier	3	1	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións previas, orientadas á presentación do desenvolvemento da materia e de toma de contacto cos estudantes
Lección maxistral	Exposición oral complementada co emprego de medios audiovisuais, por parte do profesor, dos contidos teóricos da materia
Eventos científicos	Asistencia a eventos docentes e/ou divulgativos programados
Saídas de estudo	Actividades desenvolvidas nun contexto externo á contorna académica universitaria relacionadas co ámbito do estudio da materia (visitas a institucións museísticas, colección de arte, monumentos, etc.)
Estudo de casos	Metodoloxía deseñada para promover o aprendizaxe autónomo dos estudantes, baixo a tutela do profesor, na realización de traballos individuais sobre aspectos vinculados ás manifestacións artísticas da Idade Media
Seminario	Asesoramento, seguimento e orientación no proceso de execución dos traballos tutelados a realizar polo estudante así como das probas de avaliación.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución de dúbidas plantexadas na realización dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Probas	Descrición
Estudo de casos	

Avaliación				
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Estudo de casos	Os alumnos deberán entregar por escrito diariamente os comentarios de obras de arte medieval propostas polo profesor durante as clases prácticas. resultados de aprendizaxe: Interpretación das obras de arte no período de estudo desde unha perspectiva metodolóxica múltiple.	20	A2 A4	C31 D2 C32

Exame de preguntas de desenvolvemento	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta longa de carácter transversal na que terá que relacionar diferentes contidos e ideas do temario. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos (sobre os 10 do total). Con isto o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecer as manifestacións artísticas medievais como resultado dun complexo proceso.	40	A3 A5	B1 C25 C29	C24 D1
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase o traballo autónomo do alumnado en foros, debates, comentarios de obras de arte na aula etc. Con isto o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos a resolución de problemas.	10	A2 A3 A4 A5		
Resolución de problemas e/ou exercicios	A sesión maxistral será avaliada tamén mediante unha proba na que o alumnado terá que comentar por escrito unha serie de obras de arte do periodo estudado aplicando en cada unha delas os coñecementos adquiridos.	20	A3 A5	B1 C25 C29	C24 D1
Cartafol/dossier	Informe das saídas de estudo programadas como complemento da materia. Con este o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: coñecemento do contorno e territorio próximo e dos seus aspectos históricos e artísticos.	10	A3 A5	B1 C25 C29	C24 D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledonancia Moovi, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguemento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc..).

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo). Serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BANGO TORVISO, Isidro, **Alta edad Media: de la tradición hispanogoda al románico**, 1ª ed., Sílex, 1989

BECKWITH, John, **El arte de la Alta Edad Media: carolingio, otónico, románico**, 1ª ed., Destino, 1995

BECKWITH, John, **Arte paleocristiano y bizantino**, 1ª ed., Cátedra, 1997

CONANT, Kenneth John, **Arquitectura carolingia y románica, 800-1200**, 2ª ed., Cátedra, 1991

DUBY, G., **La época de las catedrales: arte y sociedad, 980-1420**, 3ª ed., Cátedra, 1997

ETTINGHAUSEN, Richard, **Arte y arquitectura del Islam, 650-1250**, 4ª ed., Cátedra, 2005

KRAUTHEIMER, J., **Arquitectura paleocristiana y bizantina**, 1ª ed., Cátedra, 1984

WILLIANSO, Paul, **Escultura gótica. 1140-1330**, 1ª ed., Cátedra, 1997

YARZA LUACES, Joaquín, **Baja Edad Media: los siglos del gótico**, 1ª ed., Sílex, 1992

YARZA LUACES, Joaquín, **Arte y arquitectura en España**, 6ª ed., Cátedra, 1990

Bibliografía Complementaria

BRUYNE, Edgan de, **La estética de la Edad Media**, 1ª ed., Visor, 1988

SIMSON, Otto von, **La catedral gótica. Los orígenes de la arquitectura gótica y el concepto medieval del orden**, 1ª ed., Alianza, 1980

TOMAN, Rolf, **El gótico: arquitectura, escultura y pintura**, 1ª ed., Ullman & Könemann, 2002

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos da plataforma Moovi, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Arqueoloxía aplicada**

Materia	Arqueoloxía aplicada			
Código	O02G251V01405			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	#PortuguésAmigável Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Profesorado	Guilera Iglesias, Cristina Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Correo-e	fermin@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/course/view.php?id=999			
Descrición xeral	Estudio da cultura material europea desde a Protohistoria ata a Antigüidade Tardía, con especial atención ao período clásico e ao ámbito xeográfico da Península Ibérica. Materia do programa Portugués Amigável. Os/as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en portugués, b) atender as titorías en portugués, c) probas e avaliacións en portugués			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas	A1	B3	C18	D2
Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	A3	B6	C23	D7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4	B3	C18	D5 D9

Contidos

Tema	
1. Arqueoloxía Protohistórica no Mediterráneo	1.1. O mundo fenicio-púnico 1.2. A cultura ibérica peninsular 1.3. A cultura castrexa peninsular
2. Arqueoloxía Grega	2.1. A cidade e o urbanismo. Expansión colonial. Arquitectura pública civil e relixiosa. Necrópoles e construcións domésticas 2.2. Plástica maior: estatuaria e relevo. Pintura e mosaico. 2.3. O universo cerámico grego: producións, tipoloxía, funcionalidade e iconografía.

3. Arqueoloxía Romana e tardoantiga

- 3.1. Construcción e arquitectura. Arquitectura pública, privada e funeraria. Cidades e urbanismo: Roma e outras cidades provinciais.
 3.2. O exército e os seus asentamentos. A paisaxe rural: parcelarios, vías de comunicación, enxeñaría hidráulica, poboados e casas de campo
 3.3. Estatuaria, relevo, pintura e mosaico. O universo cerámico (produccións, tipoloxía) e outras artes suntuarias e industriais (vidro, metais)
 3.4. Necrópoles e arquitectura cultural paleocristiana. Escultura, relevo e mosaico.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	25	10	35
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	8	4	12
Presentación	10	2	12
Seminario	3	20	23
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	8	8
Traballo	0	35	35
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo. Esta exposición abranguerá alomenos dous tercios do temario.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Saídas de estudo	Viaxe de estudos para observación e estudo directo de xacementos e materiais arqueolóxicos tratados nas clases teóricas. Está prevista unha saída de dous días (ou dúas saídas de un día) ao ámbito próximo (ca. 250 kms. a partir de Ourense) durante os meses de abril ou maio.
Presentación	Exposición por parte do alumnado, de maneira individual ou en grupo reducido (2-3 persoas), dun dos subtemas específicos tratados nos seminarios, a xeito de sesión maxistral para o resto dos seus compañeiros. A exposición deberá apoiarse en medios audiovisuais (PowerPoint ou similar) e deberán entregar asemade o guión da exposición por escrito.
Seminario	Actividades desenvolvidas en grupo reducido, enfocadas ao traballo en profundidade sobre algúns subtemas específicos do temario a acordar co profesor.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Resolución de dúbidas sobre os contidos expostos nas sesións maxistrais. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia MooVi (todo o alumnado), seguimento na aula (alumnado presencial), aula virtual Campus Remoto (alumnado non presencial).
Saídas de estudo	Información e asesoría personalizada sobre a viaxe de estudos arqueolóxicos que teña lugar durante o curso. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia MooVi (todo o alumnado), seguimento na aula e nos seminarios (alumnado presencial), aula virtual Campus Remoto (alumnado non presencial).
Probas	Descrición
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	Resolución de dúbidas e seguimento personalizado na programación, organización, desenvolvemento e exposición do traballo práctico (subtema específico tratado nos seminarios) que deben realizar os alumnos, individualmente ou en grupo reducido. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia MooVi (todo o alumnado), seguimento nos seminarios (alumnado presencial), aula virtual Campus Remoto (alumnado non presencial).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Saídas de estudo	A viaxe de estudos será avaliada, amáis de pola asistencia, mediante a entrega dunha breve memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	20	A3 B6 C18 D7
Presentación	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema específico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	15	A4 B3 C18 D9
Seminario	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema específico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	15	A4 B3 C18 D9
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos expostos nas sesións maxistrais e mais nas exposicións dos alumnos serán avaliados mediante unha proba escrita de resposta curta (exame tipo test). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	40	A1 B3 C23 D2 D5
Observación sistemática	Participación activa nas clases teóricas e prácticas, tanto sexa na modalidade presencial como na semipresencial (seguimento da materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	10	C23 D5 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Todas as sesións de lección maxistral do profesor/a e mais as presentacións/exposicións que realicen os alumnos serán gravadas en vídeo. Estas gravacións quedarán a libre disposición dos alumnos a través da plataforma MooVi, onde poderán visualizalas asincrónicamente no momento que estimen oportuno.

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente dispoña como imprescindibles. Contabilizarase expresamente a asistencia ás clases teóricas e sesións de exposicións dos alumnos (10%), tanto sexa acudindo de modo físico ás aulas (alumnado presencial) como visualizando as gravacións das mesmas a través de MooVi (alumnado semipresencial).

Para superar a materia será obrigatorio presentarse e aprobar o exame, realizar e aprobar a exposición en clase do subtema específico asignado, e participar na viaxe de prácticas programada (ou visita por libre equivalente). O alumnado que non faga ou non aprobe (mínimo 5 pts.) calquera destas 3 actividades será cualificado como "suspenso" ou "non presentado" na 1ª oportunidade (maio-xuño) e necesariamente terá que presentarse á 2ª oportunidade (xullo). Nesta 2ª oportunidade terá que responder exclusivamente das actividades que teña suspensas ou non presentadas, conservándosele a nota das que teña aprobadas.

Avaliación da viaxe de prácticas (peso do 20% na calificación final): soamente por asistir á viaxe xa se lles da por aprobada a actividade (5 puntos). A outra metade da nota (5 puntos) dependerá da entrega e avaliación dunha Memoria crítica dos vestixios arqueolóxicos visitados durante a viaxe. Para aqueles alumnos/as que NON participen na viaxe de prácticas:

entrega e avaliación (10 puntos) dunha Memoria crítica da visita PRESENCIAL realizada por libre a xacementos/museos que se consideren equivalentes aos vistos na viaxe programada. Os sitios e nº de visitas desta viaxe alternativa deberán ser acordados previamente co profesorado da materia.

Tras a realización de calquera proba ou actividade avaliable, o profesorado poderá convocar entrevistas orais de verificación, tanto de xeito aleatorio como cando existan indicios de copia, uso non autorizado de intelixencia artificial ou outros medios fraudulentos na resolución das mesmas. A cualificación destas probas terá carácter provisional ata a finalización, no seu caso, das devanditas entrevistas. Nelas, o estudiantado deberá acreditar que posúe os coñecementos e competencias necesarios para xustificar axeitadamente as solucións presentadas.

Amáis do sistema descrito de avaliación continua, que debe ser a habitual tanto para presenciais como semipresenciais, todo o alumnado poderá elixir ser avaliado mediante a modalidade de "avaliación global", que terá que ser comunicada ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles contados dende o inicio do cuadrimestre (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado, da Universidade de Vigo). As probas de avaliación global consistirán no seguinte:

- Exame presencial convencional por escrito (preguntas cortas + desenvolvemento dun tema a elixir entre dous). Peso do 50% da avaliación final. É necesario obter unha nota no exame igual ou superior a 5 para poder facer media coa nota do traballo.
- Entrega dun traballo bibliográfico por escrito sobre calquera tema de arqueoloxía grega ou romana, a acordar co profesor/a, cunha extensión mínima de 25 follas e máximo ilimitado, incluíndo a parte gráfica (mapas, planos, fotos, debuxos), que debe ir intercalada no texto, e maila bibliografía. É obrigatorio consultar e citar alomenos 5 referencias bibliográficas específicas sobre o sitio ou tema tratado. Peso do 50% da avaliación final. É necesario obter unha nota no traballo igual ou superior a 5 para poder facer media coa nota do exame.

A calificación final será a da media aritmética das notas obtidas no exame e mais no traballo. Na convocatoria de 2ª oportunidade (xullo) o alumnado terá que responder exclusivamente das actividades que teña suspensas ou non presentadas na 1ª oportunidade, conservándosele a nota das que teña aprobadas.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ZARZALEJOS PRIETO, M.; GUIRAL PELEGRIN, C., **Historia de la cultura material del mundo clásico**, UNED, 2010

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M., **Arqueología I (Arqueología de Egipto y del Próximo Oriente. Arqueología del Egeo. Arqueología de Grecia)**, UNED, 2005

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M., **Arqueología I (Arqueología de Roma)**, UNED, 2005

Bibliografía Complementaria

ADAM, J. P., **La construcción romana. Materiales y técnicas**, 2002

GROS, P., **L'Architecture romaine du début du IIIe siècle av. J: C. a la fin du Haut Empire I. Les Monuments publics, II. Maisons, palais, villas et tombeaux**, 1996-2001

COPPA, M., **Storia dell'urbanistica : le etta ellenistiche**, 1981

GROS, P.; TORELLI, M., **Storia dell' urbanística: il mondo romano**, 1992

AA.VV., **La ciudad hispanorromana**, 1993

AA.VV., **Hispania: el legado de Roma**, 1999

GARCIA y BELLIDO, A, **Urbanística de las grandes ciudades del mundo antiguo**, 1985

ALVAR, J. (Dir), **Entre Fenicios y visigodos: la historia antigua de la Península Ibérica**, La esfera de los libros, 2008

BENDALA, M., **Tartessos, íberos y celtas. Pueblos, culturas y colonizadores de la Hispania Antigua**, 2004

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Teoría e método da arqueoloxía/O02G251V01204

Outros comentarios

Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia MooVi. Nesta plataforma incluírase información detallada e adicional sobre contidos e actividades da materia, proporcionándose igualmente outro tipo de recursos docentes (material audiovisual, documentos, enlaces, foros etc.).

Materia impartida por F. Pérez Losada (teoría, prácticas) e profesorado contratado de Lista de Agarda (prácticas). O coordinador responsable da materia é o prof. Fermín Pérez Losada.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga da Península Ibérica				
Materia	Historia antiga da Península Ibérica			
Código	O02G251V01501			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Materia do programa English Friendly. Os/as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés. Coñecemento dos principais acontecementos e dos procesos de cambio e permanencia que tiveron lugar ao longo da Historia Antiga Roma e a Península Ibérica seguindo unha perspectiva diacrónica. Trátase de incentivar a actitude crítica dos alumnos mediante a análise actualizada da realidade de Roma e da Península Ibérica na Antigüidade.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	A5	B5	C16 C19 C23	D1 D3 D7
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado				D1 D7
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna	A4		C13	D7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5		C19 C23	D3 D4 D11
Comparación da Historia de España con procesos históricos similares do resto do mundo con especial incidencia na Historia de Europa	A4		C13 C19	D3 D4

Contidos

Tema

1. Introducción e contexto.	1.1. Roma: Orixes e a Monarquía. 1.2. Roma: A República. 1.3. Roma: O Imperio. 1.4. Fontes para o estudo da Historia Antiga da Península Ibérica. 1.5. Situación previa: os pobos prerromanos e os pobos colonizadores
2. Hispania Romana: A República. Roma e a Península Ibérica.	2.1. A República romana e a Península Ibérica. 2.2. A orixe e a expansión de Roma na Península Ibérica. 2.3. Os intereses dos romanos da Península Ibérica. 2.4. As transformacións na Península Ibérica.
3. Hispania Romana: O Imperio e a Península Ibérica.	3.1. O final da conquista. 3.2. O Alto Imperio. 3.3. O Baixo imperio. 3.4. As consecuencias da romanización.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	20	15	35
Obradoiro	6	14	20
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	13	18
Seminario	5	5	10
Presentación	1	5	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	13	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	22	24
Presentación	5	10	15
Observación sistemática	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o coñecemento previo do alumnado, así como a presentar a materia. Actividades a través da plataforma Moovi ou a Aula Remota
Lección maxistral	O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. Exposición por parte do profesorado das claves fundamentais de cada un dos bloques temáticos. As clases serán gravadas e subidas a Moovi.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou completar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. Actividades na aula ou a través da plataforma Moovi.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e/ou a Facultade de Historia. Se ben a asistencia a esta actividade non é obrigatoria, sería recomendable a súa asistencia a través, de ser posible, da aula remota.
Traballo tutelado	Traballos realizados en grupo (máximo 3 persoas), orientados a fomentar o espírito crítico, o coñecemento dos feitos históricos e a visión dos mesmos dende diversos soportes na actualidade. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Sesións presenciais ou virtuais orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e á aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia.
Presentación	As presentacións e exposicións relaciónanse co traballo tutelado, e será exposto na aula (física ou remota) y a través de Moovi. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre a teoría da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle e correo electrónico. Seguimento na aula e no Campus Remoto (enlace en Moovi).

Traballo tutelado	Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de problemas en relación cos traballos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle e correo electrónico. Seguimento na aula e no Campus Remoto (enlace en Moovi).
Seminario	Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle e correo electrónico. Seguimento na aula e no Campus Remoto (enlace en Moovi).
Presentación	Previo á presentación, se comentarán os aspectos a tratar. Cando se precise, buscarase asesoramento sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle e correo electrónico. Seguimento na aula e no Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Obradoiro	Análises e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da Historia Antiga da Península Ibérica: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá completarse cunha análise crítica dalgún documental visionado na aula e subido á plataforma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	20	A5	C19 D1 D7 D11	
Traballo tutelado	Entrega, na data sinalada, dos traballos realizados de maneira individual ou en grupo sobre a presenza de Roma na Península Ibérica. O alumnado escollerá o tema a tratar con apoio docente. Exporase na aula de forma presencial ou remota. Previamente en formato electrónico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna. Análise e valoración dos conceptos adquiridos a partir do emprego das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	15	A5	C13 D3 C23	
Presentación	As presentacións e exposicións relaciónanse co traballo tutelado, e será exposto na aula (física ou remota). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou da Península Ibérica, especialmente da Historia Antiga e, de xeito máis concreto, a cultura romana neste ámbito xeográfico. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	5			
Resolución de problemas e/ou exercicios	Esta proba escrita está unida aos talleres. Consistirá na resolución dun texto a modo de comentario, seguindo as pautas empregadas ao longo do curso nos talleres das sesións prácticas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica na Antigüedad. Análise e valoración dos conceptos apresos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	15	A5	B5 C16 D11 C19 C23	
Exame de preguntas de desenvolvemento	Esta proba escrita está unida á sesión maxistral. A través dela valorarase o coñecemento teórico adquirido na materia exposto na aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais de Historia Antiga da Península Ibérica. Análise e valoración dos conceptos apresos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	35	A5	B5 C16 D11 C19 C23	
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes.	10	A4	C16 D3 D4	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar esta materia é imprescindible acadar unha puntuación de 5 entre a resolución de problemas e/ou exercicios e o exame de preguntas de desenvolvemento.

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moovi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en Moovi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alvar Ezquerro, Jaime (dir.), **Entre Fenicios y Visigodos. La Historia Antigua de la Península Ibérica**, La esfera de los libros, 2008

Blázquez, J.M^a, Montenegro, A., Roldán, J.M., Mangas, J., Teja, R., Sayas, J.J., García Iglesias, L., **Historia de España Antigua. Tomo II: Hispania romana.**, 5, Catedra, 2007

Bravo Castañeda, G., **Historia del mundo antiguo.**, Alianza, 2008

Bravo, Castañeda, G., **Nueva historia de la España antigua**, Alianza, 2011

Díaz Martínez, P. C., Martínez Maza, C., Sanz Huesma, F.J., **Hispania tardoantigua y visigoda**, Itsmo, 2007

Gómez Espelosín, F. J., **Iberia e Hispania. Recursos para el estudio de la historia de la España antigua**, Universidad de Alcalá, 2011

Gracia Alonso, F., **Roma, Cartago, íberos y celtíberos: las grandes guerras en la Península Ibérica**, Ariel, 2006

Harrison, R. J., **Hispania, provincia imperial**, El País, 2007

Le Roux, P., **Romanos de España: ciudades y política en las provincias, siglos II a. C.-III d. C.**, Bellaterra, 2006

Roldán Hervás, J. M. (dir), **Diccionario Akal de la Antigüedad hispana**, Akal, 2006

Roldán, J.M., Santos Yanguas, J., **Historia de España. Vol.2: Hispania Romana. Madrid.**, UNED, 2004

Sánchez Moreno, E. (edit.), **Protohistoria y Antigüedad de la Península Ibérica. I: Las fuentes y la Iberia colonial**, Silex, 2007

Sánchez Moreno, E., Gómez-Pantoja, J. (coord.), **Protohistoria y Antigüedad de la Península Ibérica II: La Iberia Prerromana y la Romanidad**, Silex, 2008

Celestino Pérez, S., Armada, X.L., Ayán Vila, X.M., Blanco García, J.F., Ferrer Albelda, E., Parcer, **La Protohistoria En La Península Ibérica**, Itsmo, 2017

Bibliografía Complementaria

Abdreau (et alii), **El hombre romano**, Alianza, 1991

- Andreu Pintado, Javier, Cabrero Piquero, Javier, Rodà de Llanza, Isabel (ed.), **Hispaniae. Las provincias hispanas en el mundo romano**, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2009
-
- Arce, J., **El último siglo de la España romana**, Alianza, 2009
-
- Aubet, M^a E., **Tiro y las colonias fenicias de occidente**, Critica, 1994
-
- Bravo Castañeda, G., **Hispania y el Imperio**, Síntesis, 2007
-
- Chaín Galán, A., De La Torre Echávarri, J.I., **Celtíberos. Tras la estela de Numancia (Catálogo exposición)**, Diputación de Soria, 2005
-
- Chic García, G., **El comercio y el Mediterráneo en la Antigüedad**, Akal, 2009
-
- Fernández Nieto, F.J. (dir.), **Historia Antigua de Grecia y Roma**, Tirant lo Blanch, 2005
-
- Gómez Espelosín, F. J., **Guerras ibéricas. Aníbal**, Alianza, 2006
-
- Gómez Pantoja, J. (coord.), **Historia Antigua (Grecia y Roma)**, Ariel, 2003
-
- García Moreno, L. et alii, **Historia del mundo clásico a través de sus textos, II. Roma**, Alianza Editorial, 1999
-
- Gracia Alonso, F. (coord.), **De Iberia a Hispania**, Ariel, 2008
-
- Jerphagnon, L., **Historia de la Roma Antigua**, Edhasa, 2007
-
- López Castro, J. L., **Hispania Poena. Los fenicios en la Hispania romana**, Crítica, 1993
-
- Mangas, J., **Leyes coloniales y municipales de la Hispania romana**, Arco, 2001
-
- Maya, J. L., **Celtas e iberos en la península ibérica**, Icaria, 1999
-
- Pastor Muñoz, M., **Viriato. El héroe hispano que luchó por la libertad de su pueblo**, La esfera de los libros, 2004
-
- Pérez Vilatela, L., **Lusitania. Historia y Etnología**, Real Academia de la Historia, 2000
-
- Plácido Suárez, D., **Hispania Antigua, vol. I de Historia de España** □ Fontana, J., Villares, R. edit-, Critica, 2009
-
- Roldán Hervás, J. M., Wulff Alonso, F., **Citerior y Ulterior: las provincias romanas de Hispania en la era republicana**, Itsmo, 2001
-
- Santos Yanguas, J., **Los pueblos de la España antigua**, Historia 16, 1997
-
- Sanz, R., **Las migraciones bárbaras y la creación de los primeros reinos de Occidente**, Síntesis, 1995
-

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao inicio do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moovi, polo que todo o alumnado debe estar dado de alta en dita plataforma e ter cubertos os datos de seu perfil, así como a súa fotografía.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia da arte moderna**

Materia	Historia da arte moderna			
Código	O02G251V01502			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Domínguez López, Ángel			
Correo-e	adominguez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo das manifestacións artísticas en Italia nos séculos XV ao XVIII nas grandes xeneralizacións conceptuais que a historiografía artística sinala como Renacemento, Manierismo e Barroco. O seu desenvolvemento comprenderá a análise do proceso de produción e recepción da obra de arte durante estas centurias, a través dos creadores e obras máis significativas, tendo en conta a perspectiva histórica, social, ideolóxica e iconográfica que permiten a súa contextualización, co apoio das fontes literarias e documentais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
C33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmobles
D2	Aplicación dos coñecementos
D7	Capacidade de razoamento crítico

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	A2	B1	C28	D2
	A3		C33	D7
Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	A4	B1	C28	D2
			C31	D7
			C32	
Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.	A2		C28	D2
	A4		C31	
			C32	

Contidos

Tema	
1. Humanismo e Renacemento	1.1. Concepto. O valor concedido á antigüidade. A preocupación humanista das artes. Arte e humanismo nas Cortes italianas do Renacemento
2. Clasicismo e Manierismo	2.1. Arquitectura e urbanismo no Quattrocento e Cinquecento italiano. O plan central. As teorías sobre a cidade ideal. A plasmación da igrexa triunfante 2.2. Orientacións pictóricas das escolas italianas. 2.3. A síntesis dos valores formais e intelectuais da escultura renacentista

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	26	25	51
Eventos científicos	2	2	4
Saídas de estudo	0	7	7
Traballo tutelado	10	29	39
Seminario	5	3	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	10	11
Traballo	3	7	10
Observación sistemática	0	1	1
Cartafol/dossier	0	8	8
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	8	9

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión previa, orientada á presentación do desenvolvemento da materia e primeira toma de contacto cos estudantes
Lección maxistral	Clases expositivas que concentran o aprendizaxe teórico. Nas diferentes sesións se desenvolve o contido do programa, secuenciado en bloques temáticos. Para cada unidade temática ofrécese un esquema básico e bibliografía específica para seguir e profundizar nos contidos. Nas sesións empréganse recursos complementarios (proieccións en power point, fontes documentais e literarias, páxinas de internet, etc.)
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Saídas de estudo	Saídas de estudo para a visita e análise "in situ" de monumentos e conxuntos patrimoniais relacionados co contido da materia
Traballo tutelado	Traballos dirixidos á profundización na materia e ao fortalecemento da capacidade analítica e expositiva do alumnado. Consisten na elaboración dun traballo inédito, de carácter individual, vinculado aos contidos do programa. Valólarase o acceso á bibliografía e fontes, a presentación, claridade expositiva, e a metodoloxía empregada.
Seminario	Apoio á formación do alumnado, orientado a resolver as dúbidas ou calquera outra cuestión relacionada coa materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución das dúbidas plantexadas na realización dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi Uvigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho cando sexa posible.
Seminario	Resolución de dúbidas metodolóxicas sobre os seminarios e actividades prácticas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Moovi UVigo), Campus Remoto, mail, e na aula e despacho, cando sexa posible.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas de desenvolvemento	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba de resposta longa, na que o alumnado terá que demostrar a comprensión e asimilación dos contidos teóricos da materia. Para superar a materia é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos (sobre os 10 do total). Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia da Arte Moderna como produto dun complexo proceso, aberto e contínuo	40	A3 B1

Traballo	Na súa avaliación se considerarán os seguintes criterios: singularidade e complexidade do tema de estudo escollido, metodoloxía, bibliografía e fontes consultadas, presentación, claridade e orixinalidade expositiva. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Capacidade para a interpretación das manifestacións artísticas do período de estudo.	20	A2 A4	C31 C32	D2
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado nas actividades programadas, visitas, debates e presentación de tarefas. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos a resolución de problemas.	10	A2 A3 A4		
Cartafol/dossier	Informe das saídas de estudo programadas como complemento da materia. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Lectura da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple	10	A4	B1 C28	D2
Resolución de problemas e/ou exercicios	A sesión maxistral será avaliada tamén mediante a identificación, análisis e comentario de obras de arte correspondentes á época Moderna, con especial atención á súa morfoloxía, tipoloxía e iconografía. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	20	A3	B1	

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados de aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios on line, etc.).

As sesións de lección maxistral do profesor serán gravadas en vídeo. Estas gravacións quedarán a libre disposición dos alumnos a través da plataforma Moodle, onde poderán visualizalas asincrónicamente no momento que o estimen oportuno.

Idénticas condicións rexen para a segunda convocatoria.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado*" da Universidade de Vigo). Serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% da mesma.

Na Avaliación da materia terase en conta o establecido no Protocolo de integridade académica da Facultade. A detección de calquera conduta fraudulenta (copiar, uso de materiais ou dispositivos non autorizados, uso indebido da IA, etc.) poderá implicar a cualificación de cero na proba ou actividade correspondente, sen prexuízo doutras medidas que procedan conforme á normativa vixente.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ARGAN, Giulio Carlo, **Renacimiento y Barroco. II. De Miguel Ángel a Tiepolo**, 1ª ed, Akal/Arte y Estética, 1987

BENEVOLO, Leonardo, **Historia de la Arquitectura del Renacimiento: la arquitectura clásica (del siglo XV al siglo XVIII)**, 3ª ed., Gustavo Gili, 1988

- BOUCHER, Bruce, **La escultura barroca en Italia**, 1ª ed., Destino, 1999
-
- CASTRIA MARCHETI, Francesca, **El Barroco 1600-1700: el arte europeo de Caravaggio a Tiepolo**, 1ª ed., Electa, 2005
-
- WITTKOWER, Rudolf, **Arte y Arquitectura en Italia. 1600-1750**, 5ª ed., Cátedra, 1988
-
- PANOFKY, Erwin, **Renacimiento y Renacimientos en el arte occidental**, 3ª ed., Alianza, 1981
-
- PANOFKY, Erwin, **Estudios sobre iconología**, 4ª ed., Alianza, 1980
-
- WITTKOWER, Rudolf, **Los fundamentos de la arquitectura en la edad del Humanismo**, 1ª ed., Alianza, 1995
-
- WÖLFFLIN, Heinrich, **Renacimiento y Barroco**, 2ª ed., Paidós, 1991
-
- Bibliografía Complementaria**
-
- BLUNT, Anthony, **Teoría de las artes en Italia, 1450-1600**, 10 ed., Cátedra, 2007
-
- BURCKHARDT, Jacob, **La cultura del Renacimiento en Italia**, 2ª ed., Akal/Arte y Estética, 2004
-
- BURKE, Peter, **El Renacimiento italiano: cultura y sociedad en Italia**, 1ª ed., Alianza, 1993
-
- PACCIOAROTTI, Giuseppe, **La pintura barroca en Italia**, 1ª ed., Itsmo, 2000
-

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso irase complementando a documentación sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moovi. Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia Moodle (acceso via MooVi).

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario das probas de avaliación aprobado pola Xunta de Centro para o curso actual

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia medieval da Península Ibérica**

Materia	Historia medieval da Península Ibérica			
Código	O02G251V01503			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Correo-e	fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento, comprensión e aceptación dos caracteres específicos, principais acontecementos e transformacións da sociedade da península Ibérica durante a Idade Media, prestando especial atención á súa realidade multicultural e ao ter sido o berce da realidade política actual			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	B3	C16	D11	C19
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	B3	C16	D11	C19
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	A2	B5	C13	D14
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	A4	B5	C13	D9 D14
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	A2	B5	C13	D8 D10 D15
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional	A2	C13		

Contidos

Tema

1.- Alta Idade Media (ss. V-X)	1.1.- Introdución á Idade Media peninsular 1.2.- Os reinos xermánicos da península Ibérica 1.3.- O predominio e esplendor de Al Andalus 1.4.- Os núcleos cristiáns do norte da Península
2.- Plena Idade Media (ss. XI-XIII)	2.1.- Da superioridade islámica á cristiá 2.2.- O equilibrio dos reinos cristiáns 2.3.- A plenitude da sociedade cristiá peninsular 2.4.- A difícil convivencia das tres culturas
3.- Baixa Idade Media (ss. XIV-XV)	3.1.- A institucionalización das monarquías 3.2.- Crise e recuperación da Europa occidental

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	22	44
Eventos científicos	2	2	4
Traballo tutelado	12	24	36
Seminario	3	12	15
Traballo	4	4	8
Exame de preguntas obxectivas	2	10	12
Observación sistemática	2	6	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas coa mesma
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballo tutelado	Elaboración e presentación de traballos feitos polo alumnado de forma individual ou en grupo
Seminario	Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como supervisión do traballo autónomo do alumnado en relación coa mesma

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento e atención individualizada do alumnado na aula, despacho, plataforma MooVi, aula virtual do Campus Remoto ou mediante correo electrónico, coa intención de servir de guía para a realización do traballo e resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir na súa preparación.
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo). Docencia presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: aula Campus Remoto (enlace en MooVi, UVigo).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica. Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	30	A2 C13 D9 A4 D14
Exame de preguntas obxectivas	Avaliación mediante unha proba de preguntas curtas. Con elo se dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica. Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	30	B3 C19 D8 B5 D10 D15

Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autonomo do alumnado mediante a realización e presentación de tarefas propostas na plataforma MooVi. Con elo dará conta dos seguintes resultados da aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	10	A2 B5 C19 D11
Exame de preguntas de desenvolvemento	Avaliación mediante unha proba ao rematar as sesións teóricas con preguntas abertas a desenvolver sobre temas ou cuestións da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica. Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	30	C16 C19

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma MooVi (UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e será cualificada cun cero calquera proba ou exame no que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Aqueles alumnos/as que non se acollan á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e formadas tarefas propostas), serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a súa realización en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción non mencionado art. 3.10); para superar a materia requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Loring, M.I.; Pérez, D. e Fuentes, P., **La Hispania tardorromana y visigoda. Siglos V-VIII [Historia de España 3er Milenio, nº 4]**, Síntesis, 2008

Salvatierra, V. e Canto, A., **Al-Ándalus. De la invasión al califato de Córdoba [Historia de España 3er Milenio, nº 5]**, Síntesis, 2008

Álvarez Borge, I., **La Plena Edad Media. Siglos XII-XIII [Historia de España 3er Milenio, nº 8]**, Síntesis, 2003

Guinot Rodríguez, E., **La Baja Edad Media en los siglos XIV y XV. Economía y Sociedad [Historia de España 3er Milenio, nº 9]**, Síntesis, 2003

Monsalvo Antón, J.M., **La Baja Edad Media en los siglos XIV y XV. Política y Cultura [Historia de España 3er Milenio, nº 10]**, Síntesis, 2005

Monsalvo Antón, J. M., **Atlas Histórico de la España medieval**, Síntesis, 2010

Bibliografía Complementaria

Álvarez Palenzuela, V.A. (dir.), **Historia de España de la Edad Media**, Ariel, 2002

Historia de España, 7. Época medieval. La dinámica política, Istmo, 2005

Historia de España, 8. Época medieval. Administración y gobierno, Istmo, 2003

Historia de España, 9. Época medieval. Economía y sociedad, Istmo, 2004

Historia de España, 10. Época medieval. Iglesia y cultura, Istmo, 2002

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia moderna de España/O02G251V01603
Historia medieval de Galicia/O02G251V01907

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Historia medieval universal/O02G251V01304

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://moovi.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prehistoria da Península Ibérica**

Materia	Prehistoria da Península Ibérica			
Código	002G251V01504			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Méndez Quintas, Eduardo			
Profesorado	Méndez Quintas, Eduardo			
Correo-e	eduardo.mendez.quintas@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/my/			
Descrición xeral	A materia Prehistoria da Península Ibérica impártese no 3º ano do Grao en Xeografía e Historia, dentro do bloque Historia de España. O seu papel básico é iniciar ao alumno nos desenvolvementos xerais da prehistoria peninsular atendendo con especial atención ás fontes arqueolóxicas empregadas para o seu estudo.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.			
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.			
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.			
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica			
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz			
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais			
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade			
C19	Coñecemento da historia nacional propia			
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica			
D2	Aplicación dos coñecementos			
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio			
D7	Capacidade de razoamento crítico			
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.			
D15	Sensibilidade a temas ambientais.			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	C16 C19			
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	A4	D4 D7		
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	A3	B5	C13	D10 D15
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5	B3	C23	D2 D4 D7

Contidos

Tema				
I. O nacemento da Prehistoria e o proceso de hominización da P. Ibérica.	Tema 1.- O Nacemento da Prehistoria peninsular. Tema 2.- O Cuaternario. Tema 3.- A hominización da P. Ibérica. Tema 4.- Do Homo Neandertal ao Homo Sapiens.			

II. As bases económicas e de subsistencia.	Tema 1.- Economía cazadora-recolectora e economía produtora. Tema 2.- Modelos de ocupación e asentamento. Tema 3.- Tecnoloxías Prehistóricas. Tema 4.- O intercambio e o desenvolvemento dos circuitos comerciais.
III. As sociedades e as formas simbólicas.	Tema 1.- Arte Prehistórico. Tema 2.- A morte. Tema 3.- A orixe da desigualdade social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	23	32	55
Seminario	7	10	17
Traballo tutelado	0	25	25
Resolución de problemas	0	8	8
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	6	3	9
Exame de preguntas obxectivas	1	5	6
Traballo	5	8	13
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	5	9
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia. Pódese empregar como complemento das clases teóricas
Traballo tutelado	O/A estudante, de maneira colaborativa, en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores/as de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación, contraste e observación dos coñecementos nun contexto determinado nun espazo externo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Traballo tutelado	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos. s.
Resolución de problemas	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	Os coñecementos adquiridos serán avaliados mediante un proba de preguntas obxectivas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	40	C16 C19

Traballo	Realizarase un traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento e que deberá ser exposto. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	30	A3 B5 C13 D4 A4 D7 D10 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado deberá solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesora. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	20	A4 D4 D7
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación activa do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	10	A5 B3 C23 D2 D4 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Material Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudiantado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade , asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliación da materia.
- O alumnado que non siga á modalidade de avaliación continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliación final.
- O seguimento individualizado da participación do alumnado (10%) será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios enliña, etc..).
- O estudiantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliación global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliación continua será avaliado dos contidos do programa materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliación final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas.
- Todos os estudantes matriculados na materia deben cumprir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a través de Moovi, como en calquera tarefa, proba ou exame.
- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándoas como propias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Arenas Esteban, J.A., **Introducción a la prehistoria de la península ibérica**, Centro de Estudios Financieros, 2023
- Ayarzagüena, M., Fano, M.A., Menéndez, M., **Prehistoria antigua de la península ibérica**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2021
- Bermúdez de Castro, J.M., **Dioses y mendigos. La gran odisea de la evaluación humana.**, Crítica, 2021
- Bernal, M.A., Santiago, A., **Paleolítico. De los primeros pobladores al ocaso neandertal en la Península Ibérica**, Almuzara, 2021
- Cardoso, J.L., **Pré-História de Portugal**, Universidade Aberta, 2007
- Cruz Berrocal, C., García Sanjuán, L. y Gilman Guillén, A. (coords.), **The Prehistory of Iberia. Debating Early Social Startification and the State**, Routledge, 2012

- Díez, C., Nastri, J. (eds.), **Como sobrevivir con dos piedras y un cerebro. Manual práctico de arqueología experimental.**, Fundación Atapuerca, 2012
- Fernández, V., **Prehistoria. El largo camino de la humanidad**, Alianza Editorial, 2007
- Fernández, A. M., Hernando, A., Maíllo, J. M., Muñoz, F. J., Quesada, J. M., Ripoll, S., **Prehistoria II: las sociedades metalúrgicas.**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2016
- García, M., Zapata, L. (eds.), **Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica: de lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos.**, Universidad del País Vasco, 2013
- Gibaja, J.F., Ibáñez, J.J., Mozota, M., **¿Qué sabemos de? El Neolítico.**, CSIC y Catarata, 2021
- Guerrero, V.M. (coord.), **Prehistoria de las Islas Baleares**, Archaeopress, 2007
- Lillios, K.T., **The archaeology of the Iberian Peninsula: from the Paleolithic to the Bronze Age**, Cambridge University Press, 2020
- Menéndez, M., **Prehistoria de la Península Ibérica : el progreso de la cognición, el mestizaje y las desigualdades durante más de un millón de años**, Alianza Editorial, 2019
- Menéndez, M. (coord.), **Prehistoria Antigua de la Península Ibérica.**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2012
- Menéndez, M. (coord.), **Prehistoria reciente de la Península Ibérica**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2013
- Nicolau, A. (coord.), **Guía Menorca Talayótica. La prehistoria de la isla.**, Triangle Books, 2015
- Quintana-Murci, L., **Humanos: La extraordinaria historia del ser humano: migraciones, adaptaciones y mestizajes que han conformado quiénes somos y cómo somos.**, Deusto, 2022
- Ripoll, S. R., Ibáñez, F. J. M., López, J. M. Q., Fernández, J. M. M., Pardo, J. F. J., **La prehistoria y su metodología.**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2021
- Sánchez-Romero, M., **Prehistorias de Mujeres. Descubre lo que no te han contado.**, Editorial Destino., 2023
- VVAA., **El origen de la desigualdad social**, Desperta Ferro Ediciones, 2023
- Bibliografía Complementaria**
- Bettencourt, A., **Pré-História do Noroeste Português**, Arkeos, 36. Pré-História do Noroeste Português, 2013
- Bicho, N., Carvalho, A.F., **Manual de Arqueologia Pré-Histórica**, Centro de Estudos de Património. Departamento de Hi, 2006
- Buxó, R., **Arqueobotánica: Los usos de las plantas en la Península Ibérica**, Ariel, 2008
- Cintas Peña, M., **La desigualdad de género en la prehistoria ibérica : una aproximación multi-variable**, BAR, 2020, 2020
- Gonzalbes, E., **Investigación sobre las comunidades prehistóricas en la zona atlántica del Norte de Marruecos**, Revista atlántica-mediterránea, 2017
- López García, P. (ed), **La Prehistoria en la península Ibérica**, Akal, 2020
- Sala Ramos, R. (ed.), **Los cazadores recolectores del Pleistoceno y Holoceno en Iberia y el Estrecho de Gibraltar, Estado Actual de conocimiento del registro arqueológico.**, 2014
- VV.AA., **Territórios da Pré-História em Portugal**, Arkeos-Perspectivas em Diálogo □ 19. CEIPHAR, 2006

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

Recoméndase que o alumnado coñeza as ferramentas dixitais básicas (procesado de textos, realización de presentacións, bases de datos, etc).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe**

Materia	Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe			
Código	O02G251V01505			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Profesorado	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Correo-e	mianalva@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Materia adicada ao estudo dos sistemas territoriais e as suas paisaxes dende unha perspectiva aplicada do coñecemento xeográfico. Céntrase no diagnóstico e análise do territorio e da paisaxe dende unha perspectiva holista, tendo en conta os criterios de valor e a problemática da sua ordenación/xestión no ámbito da sociedade. Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliografías para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes
C11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D14	Motivación pola calidade
D15	Sensibilidade a temas ambientais.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas	A3	B3	C5 C6	D1 D4 D7
Razoamento crítico e argumentación adecuada [oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relacións	A3	B3	C5 C9	D1 D2 D4 D7 D16

Capacidade de interpretación das paisaxes terrestres desde unha perspectiva xeográfica, identificando a intervención humana e as categorías de risco.	A3	B3	C6 C9	D1 D2 D4 D5 D15
Habilidade en realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio.	A5	B3 B6	C7 C11	D4 D5 D14
Destreza na organización e xestión de traballos e/ou proxectos no contexto ambiental e sociocultural, valorando a innovación en ordenación do territorio	A4	B6	C7 C11	D2 D4 D5 D7 D14

Contidos

Tema	
1. FUNDAMENTOS	1.1. Marco conceptual 1.2. Campos da Xeografía Aplicada
2. TERRITORIO	2.1. Xeografía, ciencia do territorio 2.2. Organización e Ordenación territorial 2.3. A custodia do territorio
3. PAISAXE	3.1. Xeografía, ciencia da paisaxe 3.2. Protección e Ordenación 3.3. Proposta de análise

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	15	22	37
Eventos científicos	4	6	10
Prácticas con apoio das TIC	14	20	34
Saídas de estudo	7	7	14
Seminario	3	2	5
Exame de preguntas obxectivas	2	18	20
Estudo de casos	2	4	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	10	11
Observación sistemática	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates, etc., realizados por poñentes de prestixio, que permitan profundizar ou complementar os contidos da materia.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos e situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo (visitas a centros de investigación, empresas, institucións, etc., prácticas de campo) de interese académico-profesional para o alumno.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Docencia semipresencial: Aula Campus Remoto (enlace Moovi). Docencia presencial: na aula.

Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenvolvemento da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Alumnado presencial: in situ. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción dos materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Docencia presencial: na aula. Docencia semipresencial: aula Campus Remoto (enlace Moovi). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	Probas que avalían o coñecemento que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos/as seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Os resultados da aprendizaxe a avaliar son: O coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica. O razoamento crítico e a argumentación adecuada -oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relacións.	40	B3 C5 D1 C6 D2 C9 D4 D5 D7 D16
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de interpretalo, resolvelo, diagnosticalo. Os resultados da aprendizaxe a avaliar son: Destreza na organización e xestión de traballos e/ou proxectos no contexto ambiental e sociocultural, valorando a innovación en ordenación do territorio; Capacidade de interpretación das paisaxes terrestres desde unha perspectiva xeográfica, identificando a intervención humana e as categorías de risco.	10	B3 C7 D2 B6 C11 D4 D5 D7 D14 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de exercicios relacionados coa materia. Os resultados da aprendizaxe a avaliar son: Destreza na organización e xestión de traballos e/ou proxectos no contexto ambiental e sociocultural, valorando a innovación en ordenación do territorio; Habilidade de realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio.	40	B3 C7 D2 B6 C11 D4 D5 D7 D14 D15
Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas polo docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula, no campo e na plataforma de teledocencia. Os resultados da aprendizaxe a avaliar serán: O coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas. O razoamento crítico e a argumentación adecuada -oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relacións.	10	A3 A4 A5

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema de avaliación da materia contempla dúas modalidades, entre as que o alumnado poderá escoller: **avaliación continua** e **avaliación global**, segundo o establecido no artigo 19.2 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe da Universidade de Vigo (aprobado no claustro do 18/04/2023, modificado no claustro de 22/12/2023. Versión consolidada), en adiante, Regulamento sobre a avaliación.

A elección da avaliación global correspóndelle ao estudantado, que deberá comunicala no prazo e forma establecidos polo centro. Esta elección supón a renuncia á avaliación continua, tanto ás probas xa realizadas como ás pendentes (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación).

A **AVALIACIÓN CONTINUA** consiste na realización de probas e actividades distribuídas ao longo do cuadrimestre. Operativamente, divídese en dúas partes: unha parte teórica e outra práctica. A **parte teórica** será avaliada mediante dúas probas parciais realizadas ao longo do curso, que suporán o 40 % da calificación final. A **parte práctica** incluírá a metodoloxía de resolución de problemas e/ou exercicios, e representará o 50 % da nota. O 10 % restante corresponderá á **observación sistemática**, que se avaliará mediante pequenas actividades periódicas ao longo da docencia, co obxectivo de garantir o seguimento continuado da materia por parte do alumnado. Nesta sección inclúense tamén a participación e organización de eventos científicos.

Para superar a materia mediante avaliación continua, **será necesario acadar polo menos o 50 % da calificación máxima en cada unha das dúas partes (teórica e práctica)**. Ademais, o alumnado deberá participar nas actividades que o profesorado considere imprescindibles. No caso de non cumprirse algún destes requisitos, aplicarase o disposto no

artigo 32.2 do Regulamento sobre a avaliación, segundo o cal a cualificación final deberá reflectir o máis fielmente posible o rendemento real da/o estudante, sen que sexa posible obter o aprobado.

Tal como recolle o artigo 40.4 do Regulamento sobre a avaliación, o profesorado poderá esixir que os traballos e materiais entregados inclúan unha declaración explícita da súa orixinalidade, acreditando que non se empregaron fontes non citadas adecuadamente. Entenderase por plaxio a copia total ou parcial de textos ou doutros elementos como se fosen de elaboración propia sen citar a súa procedencia, incluída a utilización de medios dixitais. Así mesmo, considerarase fraude académica calquera comportamento premeditado tendente a falsear os resultados dun exame ou traballo, propio ou alleo, realizado como requisito para superar a materia. A realización fraudulenta de calquera proba ou actividade de avaliación implicará a cualificación de cero (suspenso) na acta da oportunidade de avaliación correspondente, sen prexuízo das posibles consecuencias disciplinarias que poidan derivarse.

O emprego de ferramentas de intelixencia artificial nas actividades de avaliación desta materia deberá axustarse a un uso responsable, ético e transparente, conforme ás directrices da Facultade de Historia e á normativa que establece a Universidade de Vigo.

Co obxectivo de atender á diversidade do alumnado e facilitar a aprendizaxe en diferentes contextos, particularmente ao alumnado que teña recoñecida a **MODALIDADE SEMIPRESENCIAL**, a materia poderá seguirse tamén a través da plataforma de teledocencia MooVi, onde se porán a disposición recursos e materiais didácticos suficientes para a adquisición das competencias e a superación da materia. Os materiais docentes facilitados a través da plataforma MooVi teñen como finalidade apoiar o proceso de aprendizaxe do alumnado e deberán empregarse exclusivamente con ese obxectivo. A súa utilización debe respectar os dereitos de autor/a e as condicións de uso establecidas polo profesorado. Non está permitida a súa reprodución, distribución nin comunicación pública, total ou parcial, fóra do ámbito estritamente académico.

A través da mesma plataforma especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación e o calendario correspondente, tanto para as entregas presenciais como para as remotas. O seguimento individualizado da actividade do alumnado levarase a cabo utilizando as ferramentas dispoñibles en MooVi, como os rexistros de participación, as estatísticas de acceso e a realización de probas ou exercicios en liña. En canto ás actividades de carácter transversal, tales como eventos científicos organizados pola Área, o Departamento ou a Facultade, no caso do alumnado que curse a materia en modalidade semipresencial, aquelas que requiran asistencia presencial poderán ser substituídas por outras que permitan manter a mesma porcentaxe na cualificación final.

A **AVALIACIÓN GLOBAL** consistirá nunha **proba teórica**, que suporá o 40 % da cualificación final e abarcará todos os contidos teóricos impartidos durante o curso, e unha **proba práctica**, cun valor do 60 %, centrada nos aspectos traballados nas actividades prácticas, incluídos todos os exercicios realizados durante o cuadrimestre. **Para superar a materia será necesario acadar, como mínimo, o 50 % da cualificación máxima en cada unha destas dúas probas.**

Segundo o establecido no artigo 21.2 do Regulamento sobre a avaliación, estas probas realizaranse exclusivamente nas datas oficiais fixadas para cada oportunidade de avaliación, dentro do período de exames marcado no calendario académico. Este calendario, que recollerá as datas, horas e lugares de realización das probas, será aprobado pola Xunta de Centro e publicado antes do inicio do período de matrícula, conforme ao artigo 25.1 do devandito regulamento.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bolos, M. (dir.), **Manual de ciencia del paisaje**, 1, Masson, 1992

Gómez Orea, D. (dir.), **Ordenación del territorio**, 1, Editorial Agrícola Española, 1994

Philipponneau, M., **Geografía aplicada**, 2, Ariel Geografía, 2001

Pillet, F. (coord.), **Territorio, paisaje y sostenibilidad**, 1, La Estrella Polar, 2010

Roger, A., **Breve tratado del paisaje**, 1, Biblioteca Nueva, 2007

MAGRAMA, **Plataforma Custodia del Territorio**, <https://www.custodia-territorio.es/>, Acceso 2026

Xunta de Galicia, **Catálogo das Paisaxes de Galicia**, <https://mapas.xunta.gal/visores/paisaxe/>, Acceso 2026

Panel Expertos, **Observatorio para una cultura del territorio**, <https://observatorioculturayterritorio.org/>, Acceso 2026

Bibliografía Complementaria

Luis Galiana Martín y Julio Vinuesa Angulo, **Teoría y Práctica para una Ordenación del Territorio**, Editorial Síntesis, 2010

BENABENT FERNÁNDEZ DE CÓRDOBA, M, **Ordenación del Territorio en España: evolución del concepto y de su práctica en el siglo XX.**, b, Consejería de Obras Públicas. Junta de Andalucía, 2006

BIELZA DE ORY, V., **Introducción a la ordenación del territorio: un enfoque geográfico.**, Universidad de Zaragoza, 2008

Farnós Dasí, J.; Olcina Cantos, J.; (coord.), **Ordenación del territorio y medio ambiente**, Crónica/Geografía, 2022

Juan Romero González y Joaquín Farinós Dasí, **Ordenación del Territorio y Desarrollo Territorial**, Editorial Trea, 2004

Mata, R. y TORROJA, A, **El paisaje y la gestión del Territorio. Criterios paisajísticos en la ordenación del territorio y el urbanismo**, Diputación de Barcelona, 2006

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Sistemas de representación xeográfica/O02G251V01605

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Fundamentos de xeografía física/O02G251V01101

Xeografía: Fundamentos de xeografía humana/O02G251V01201

Outros comentarios

Esta guía describe as liñas xerais de actuación na materia e concíbese de forma flexible. Pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do grupo ou polas situación que poidan xurdir.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea de España				
Materia	Historia contemporánea de España			
Código	002G251V01601			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Lozano Ramírez, Amado Tierra Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Historia contemporánea española.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica			C16 C19
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada	A1		C16 C19
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado			C12
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna			C13
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	A4	B3	D4 D9 D11

Contidos	
Tema	
1. A CRISE DO ANTIGO RÉXIME E A IMPLANTACIÓN DO ESTADO LIBERAL	1.1. O reinado de Fernando VII. 1.2. A Era Isabelina. 1.3. O Sexenio Democrático. 1.4. A Restauración Borbónica. 1.5. As transformacións económicas e sociais.
2. A CRISE DO ESTADO LIBERAL, DITADURA, REPÚBLICA E GUERRA CIVIL	2.1. A crise da Restauración. 2.2. A Ditadura de Primo de Rivera. 2.3. A Segunda República. 2.4. A guerra civil.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	8	14	22
Traballo tutelado	5	30	35
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	0	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Explicación dos contidos máis relevantes da materia por parte do profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal ou diversa organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía, a Facultade de Historia ou a Área de Historia Contemporánea.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de aprofundar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea ou á realización de traballos monográficos, individuais ou colectivos baseados en bibliografía específica. Deberán estar asignados inexcusablemente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos, análise e interpretación de materiais gráficos, videográficos e filmográficos, etc.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado e co seu seguimento e orientación, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá no seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (MooVi), Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Campus Remoto (enlace MooVi).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá no seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación de actividades, probas de avaliación e realización dos traballos en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (MooVi, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Campus Remoto (enlace MooVi).

Avaliación

Descrición	Cualificación Resultados de Formación e Aprendizaxe

Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados, que poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,75 puntos dun máximo de 1,5 puntos.	15		C12
Traballo tutelado	Presentación, defensa e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a bibliografía e o seu uso correcto e a presentación e exposición formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica ou no traballo con fontes históricas e análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 1,5 puntos dun máximo de 3 puntos.	30	A4 B3	D4 D9 D11
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna. Para superar a materia será preciso obter, nesta proba, unha cualificación mínima de 0,25 puntos dun máximo de 0,5 puntos.	5		C13
Exame de preguntas de desenvolvemento	Exame escrito. Valoraranse os coñecementos teóricos da disciplina, a estruturación lóxica das ideas, a conciencia evolutiva dos distintos procesos históricos, a claridade expositiva, o espírito crítico, a madurez do estilo literario (sintaxe, léxico, ortografía, etc.) e a coherencia expositiva. Todo elo mediante probas de avaliación que poderán incluír preguntas ou temas de resposta longa ou de desenvolvemento, comentarios e composicións de texto histórico, incluíndo o comentario de gráficas, imaxes, textos escritos, etc., e cuestións de resposta breve orientadas a determinar a adquisición dos conceptos básicos da materia polo alumnado. Para superar a materia será preciso acadar unha cualificación mínima de 2 puntos dun máximo de 4. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada e coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica.	40	A1	C16 C19
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado e da súa participación activa a través da realización da totalidade das actividades e probas que conforman a programación da materia, incluído o foro. Para o seu control é imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	A4	C12

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e, no seu caso, o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de

cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, participación en foros, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a cualificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo), examínase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada, mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e do resto das actividades prácticas fixadas no curso, que suporán en conxunto un 30% da nota. Todas estas probas, no caso de que así o requiran, deberán estar asignadas, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial de cada convocatoria ou oportunidade e entregaranse non máis aló da data de realización do mesmo en cada una destas. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 64.g), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como en todas e cada unha das probas que conforman a parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Aviles, J.; Egido, A. y Mateos, A., **Historia Contemporánea de España desde 1923. Dictadura y democracia.**, Ed. Centro de Estudios Ramón Areces, 2011

Buldain Jaca, B. (dir.), **Historia Contemporánea de España (1808-1923)**, Akal, 2011

Canal, J. (dir), **Historia Contemporánea de España. 2 vols.**, Taurus, 2017

Egido León, A. y Balado Insunza, F. M., **Un Siglo de España (1923-2023)**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2025

Rueda Herranz, G., **España 1790-1900. Sociedad y condiciones económicas**, Ediciones Itsmo, 2006

Sánchez Marroyo, F., **La España del Siglo XX. Economía, demografía y sociedad**, Ediciones Itsmo, 2003

Bibliografía Complementaria

Avilés, J.; Sueiro, S. y Elizalde, M. D., **Historia política, 1875-1939**, Ediciones Itsmo, 2002

Guerrero, A.; Rueda, G. y Pérez garzón, J. S., **Historia política, 1808-1874**, Ediciones Itsmo, 2004

Marín, J. M.; Molinero, C. e Ysàs, P., **Historia política 1939-2000**, Ediciones Itsmo, 2001

Paredes, J. (coord.), **La España contemporánea**, Ariel, 2010

VV.AA., **Historia de España (vols. 6 a 12)**, Marcial Pons, 2006-2014

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia del arte contemporáneo**

Materia	Historia del arte contemporáneo			
Código	002G251V01602			
Titulación	Grado en Geografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castellano Gallego			
Departamento	Historia, arte y geografía			
Coordinador/a	Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Domínguez López, Ángel			
Correo-e	adominguez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descripción xeral	Estudio de las diferentes manifestaciones artísticas, desde el último cuarto del siglo XVIII, hasta la actualidad.			

Resultados de Formación y Aprendizaje

Código	
A2	Que los estudiantes sepan aplicar sus conocimientos a su trabajo o vocación de una forma profesional y posean las competencias que suelen demostrarse por medio de la elaboración y defensa de argumentos y la resolución de problemas dentro de su área de estudio.
B5	Valorar las necesidades y problemas de la sociedad y las aportaciones (en términos de contribución efectiva) generadas desde los ámbitos geográfico-históricos, teniendo en cuenta la necesaria igualdad social y entre sexos, la discapacidad y la educación para la paz
C28	Conocimiento de las distintas metodologías de la aproximación a la Historia del Arte
C34	Conocimientos instrumentales aplicados a la Historia del Arte
D2	Aplicación de los conocimientos
D8	Compromiso ético y responsabilidad social
D11	Capacidad de aprendizaje autónomo
D12	Capacidad para imprevistos, creatividad y liderazgo
D13	Iniciativa y espíritu emprendedor
D14	Motivación por la calidad
D16	Conocimiento de otras culturas

Resultados previstos en la materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Capacidad para reconocer y reflexionar sobre las principales aportaciones artísticas a lo largo de la historia	B5	C28 C34	D2 D11 D14 D16	
Lectura de la obra de arte como documento excepcional de los gustos estéticos y de la mentalidad del pasado	B5	C34	D8 D11 D14 D16	
Capacidad para la interpretación de la obra de arte en los diferentes períodos de estudio desde una perspectiva metodológica múltiple.	B5	C34	D2 D8 D12 D13 D14	

Contenidos

Tema	
I.-ORÍGENES Y FUNDAMENTOS DEL ARTE EN LA EDAD CONTEMPORÁNEA. EL ARTE DE LA ILUSTRACIÓN.	1. Neoclasicismo 2.- Prerromanticismo
II.- EL SIGLO XIX Y LOS MOVIMIENTOS ARTÍSTICOS EN EL CAMBIO DE SIGLO.	1.- Romanticismo 2.- Realismo 3.- Revolución, renovación y decadentismo: del Impresionismo al Postimpresionismo

III.- EL SIGLO XX. VANGUARDIAS HISTÓRICAS. EL ARTE DESPUES DE 1945. 1.- Vanguardias Históricas: primeras vanguardias y período de entreguerras
2.- El arte desde 1945.
3.- Tendencias artísticas actuales. La Posmodernidad.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección magistral	24	30	54
Trabajo tutelado	7	20	27
Eventos científicos	2	2	4
Resolución de problemas	8	20	28
Seminario	5	0	5
Examen de preguntas de desarrollo	2	20	22
Presentación	1	4	5
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxías

	Descrición
Actividades introductorias	Presentación de la materia y toma de contacto con el alumno.
Lección magistral	Exposición y explicación de los contenidos de la materia por parte del profesor.
Trabajo tutelado	Trabajos individuales por parte de los alumnos sobre algún aspecto relacionado con el arte contemporáneo.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Resolución de problemas	Comentario de textos e/o imágenes
Seminario	Seguimiento del avance y resolución de problemas relacionados con la materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Traballarase co alumnado individualmente ou en grupo, sobre a realización de comentario de textos e/ou imaxes de obras de arte relacionadas coas diferentes tendencias da Arte Contemporánea. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL na aula; ALUMNADO NON PRESENCIAL: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Trabajo tutelado	Se trabaxará con los alumnos individualmente o en grupo, tanto las fuentes necesarias para la realización de sus trabajos y los problemas teóricos o prácticos que puedan surgir. El seguimento se realizará a través de los siguientes recursos: TODO EL ALUMNADO: en la plataforma virtual de teledocencia Moodle (Moovi, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: en el aula y en el despacho del profesor. ALUMNADO NO PRESENCIAL: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Seminario	Se trabaxará con los alumnos individualmente o en grupo, tanto las fuentes necesarias para la realización de sus trabajos y los problemas teóricos o prácticos que puedan surgir. El seguimento se realizará a través de los siguientes recursos: TODO EL ALUMNADO: en la plataforma virtual de teledocencia Moodle (Moovi, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: en el aula y en el despacho del profesor. ALUMNADO NO PRESENCIAL: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Evaluación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Trabajo tutelado	Trabajos individuales por parte de los alumnos de algún aspecto relacionado con el Arte Contemporáneo. Los resultados de aprendizaje evaluados son: Capacidad para reconocer y reflexionar sobre las principales aportaciones artísticas a lo largo de la historia. Lectura de la obra de arte como documento excepcional de los gustos estéticos y de la mentalidad del pasado.	20	A2 B5 C28 D2 C34 D8 D11 D14 D16

Resolución de problemas	Presentación y entrega de comentarios de texto y/o imágenes en la fecha señalada. Los resultados de aprendizaje evaluados son: Capacidad para reconocer y reflexionar sobre las principales aportaciones artísticas a lo largo de la historia.	20	B5 C28 C34	D2 D11 D14 D16
Examen de preguntas de desarrollo	Prueba teórica consistente en el desarrollo de un tema en el que se deberán relacionar ideas de diferentes momentos o tendencias del arte Contemporáneo. Para superar la materia, es necesario conseguir en esta prueba una calificación mínima de 5 puntos. Los resultados de aprendizaje evaluados son: El conocimiento de la Historia del arte General como proceso complejo, abierto y discontinuo a partir de la compartimentación del tiempo histórico en diversos períodos. Capacidad para reconocer y reflexionar sobre las principales aportaciones artísticas al largo de la historia.	40	B5 C28 C34	D2 D11 D13 D14 D16
Presentación	Presentación dos resultados do traballo monográfico sobre un artista ou movemento relacionado coa Arte Contemporánea. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: O coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos. Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	10	C34	D2 D8 D12 D13 D14
Observación sistemática	Valoración del trabajo autónomo del alumnado, a través de la realización de cuestionarios sobre los contenidos de la materia. Los resultados de aprendizaje evaluados son: Capacidad para reconocer y reflexionar sobre las principales aportaciones artísticas al largo de la historia. Lectura de la obra de arte como documento excepcional de los gustos estéticos y de la mentalidad del pasado.	10	A2 B5 C28 C34	D2 D11 D14 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Los estudiantes que se acojan a la modalidad semipresencial podrán seguir la materia a través del Curso Virtual en la plataforma de teledocencia Moodle, de la Universidad de Vigo, que permitirá el acceso a los materiales precisos para la adquisición de las competencias y consecución de los resultados de aprendizaje, tanto en sus contenidos teóricos como prácticos. Se especificaran las metodologías docentes, las actividades de evaluación, junto con el calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. Las actividades que requieran presencialidad serán sustituidas por otras que permitan acceder al mismo porcentaje de la nota. El seguimiento individualizado de la participación del alumnado a través de las TIC se hará a partir de las herramientas propias de la plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de pruebas o ejercicios en línea, etc.).

El estudiante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidad necesarios para la evaluación continua. Asimismo deberá acudir a las pruebas que el/los docente/s dispongan como imprescindibles.

Aquellos estudianes que elijan ser evaluados mediante lamodalidad de [evaluación global] deberán comunicarlo al profesorado responsable de la materia en el plazo de 31 días hábiles desde el inicio de cada cuatrimestre (artículo 19.4 del R. regulamento sobre a avaliación, acalificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo).

Aquellos alumnos que no se acojan a la modalidad presencial serán evaluados de los contenidos del programa mediante una prueba escrita, que supondrá el 70% de la nota final, y un trabajo obligatorio, que representará un 30% de esta.

En la Evaluación de la materia se tendrá en cuenta lo establecido en el Protocolo de integridad académica de la Facultad. La detección de cualquier conducta fraudulenta (copiar, uso de materiales o dispositivos no autorizados, uso indebido de IA, etc.) podrá implicar la cualificación de cero en la prueba o actividad correspondiente, sin perjuicio de otras medidas que procedan conforme a la normativa vigente.

Fuentes de información

Bibliografía Básica

- ARIAS ANGLÉS, Enrique, **Del Neoclasicismo al Impresionismo. Historia del arte español 3**, Akal, 1999
GOMBRICH, Ernst, **La Historia del Arte**, Debate, 1997
ROSENBLUM, Robert / JANSON, H.W., **El arte del siglo XIX**, Akal, 1992

- SCHAPIRO, Meyer, **El arte moderno**, Alianza, 1993
- ANTIGÜEDAD DEL CASTILLO-OLIVARES, M^a Dolores et aliis, **el arte del siglo XIX**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2010
- ARNALDO, Javier, **El movimiento romántico**, Historia 16, 1989
- GARCÍA MELERO, José Enrique, **Historia del Arte Moderno. vol. IV. el arte del siglo XVIII**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2011
- RODRÍGUEZ RUÍZ, Delfín, **Barroco e Ilustración en Europa**, Historia 16, 1989
- Bibliografía Complementaria**
- ARGAN, Giulio Carlo, **El arte moderno. Del Iluminismo a los movimientos contemporáneos**, Akal, 1991
- BOZAL FERNANDEZ, Valeriano (Ed), **Historia de las ideas estéticas y de las teorías artísticas contemporáneas, Vol I y II**, Visor, 1996
- CHIPP, Herschel B., **Teorías del arte contemporáneo. Fuentes artísticas y opiniones críticas**, Akal, 1995
- CURTIS, William JR, **La Arquitectura Moderna desde 1900**, Hermann Blume, 1986
- DAIX, Pierre, **Historia cultural del arte moderno. De David a Cézanne**, Cátedra, 2002
- DAIX, Pierre, **Historia cultural del arte moderno. El siglo XX**, Cátedra, 2002
- EISENMAN, Stephen F. (et al.), **Historia crítica del arte del siglo XIX**, Akal, 2001
- FER, Briony / BATCHELOR, David / WOOD, Paul, **Realismo, Racionalismo, Surrealismo**, Akal, 1999
- FOSTER, Hal / KRAUSS, Rosalind / BOIS, Yve-Alain / BUCHLOH, Benjamin H.D., **Arte desde 1900. Modernidad, antimodernidad, posmodernidad**, Akal, 2006
- HAMILTON, George Heard, **Pintura y escultura en Europa 1880/1940**, Cátedra, 1989
- HARRISON, Charles /FRASCINA, Francis / PERRY, Gill, **Primitivismo, Cubismo y Abstracción**, Akal, 1998
- HEREU, Pere / MONTANER, Josep María / OLIVERAS, Jordi, **Textos de arquitectura de la modernidad**, Nerea, 1994
- HERNANDO, Javier, **Arquitectura en España 1770-1900**, Cátedra, 1989
- HITCHCOCK, Henry Russell, **Arquitectura de los siglos XIX y XX**, Cátedra, 1985
- HONOUR, Hugh, **Neoclasicismo**, Xarait, 1982
- LUCIE-SMITH, Edward, **Movimientos artísticos desde 1945**, Destino, 1993
- MARCHÁN FIZ, Simón, **Fin de siglo y los primeros (1890-1917)**, Espasa Calpe, 1994
- MARCHÁN FIZ, Simón, **Las vanguardias históricas y sus sombras (1917-1930)**, Espasa Calpe, 1995
- MARCHÁN FIZ, Simón, **Del arte objetual al arte concepto (1960-1974)**, Akal, 1986
- MORALES YMARÍN, José Luis, **Pintura en España 1750-1808**, Cátedra, 1994
- NOVOTNY, Fritz, **Pintura y escultura en Europa 1780-1880**, Cátedra, 2008
- REYERO HERMOSILLA, Carlos / FREIXA, Mireia, **Pintura y escultura en España 1800-1910**, Cátedra, 2005
- RODRIGUEZ LLERA, Ramón, **El arte en el siglo XX**, Creaciones Vincent Gabrielle, 2009
- URRUTIA, Ángel, **Arquitectura española. Siglo XX**, Cátedra, 1997

Recomendaciones

Materias que se recomienda tener cursado previamente

Arte: Arte clásico/O02G251V01203

Historia del arte moderno/O02G251V01502

Historia del arte medieval/O02G251V01404

Outros comentarios

A lo largo del curso se entregará documentación detallada sobre el desarrollo de las actividades. Esta información será ofrecida a través de los cursos de la plataforma *Moovi , por lo que todos los alumnos/as deben estar dados de alta en la plataforma y tener cubiertos sus datos de perfil.

Las fechas y horarios de las pruebas de evaluación de las diferentes convocatorias son las especificadas en el calendario de las pruebas de evaluación aprobado por la Xunta de Centro para el curso actual

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia moderna de España**

Materia	Historia moderna de España			
Código	002G251V01603			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	López Díaz, María Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	marial@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos da civilización e sociedade españolas da Idade Moderna, nas súas vertentes política, económica, social e cultural; e a súa interrelación con outras civilizacións e sociedades europeas e ultramarinas			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica			C16 C19	
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada	A1	B3	C16 C19	D11
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado			C12	
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas		B3		
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados na bibliografía específica	A4	B5		D4 D9 D14

Contidos

Tema	
1. Os inicios da modernidad e o século XVI	1.1. Poboación, sociedade e economía 1.2. O problema do Renacemento español e a reforma católica 1.3. A hexemonía hispánica, 1479-1598
2. O século XVII	2.1. Poboación, sociedade e economía 2.2. A cultura do Barroco e os inicios da ciencia moderna 2.3. Da Pax hispanica ao final dos Habsburgo españois, 1598-1700

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxistral	24	34	58
Resolución de problemas	9	30	39
Obradoiro	4	6	10
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	4	0	4
Exame de preguntas obxectivas	3	14	17
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	12	15
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Sesión dedicada á presentación do programa da materia, e a tomar un primeiro contacto cos/os alumnos/as o fin de coñecer o seu interese e motivación pola mesma
Lección maxistral	Exposición detallada por parte do docente dos contidos teóricos da materia, destacando aquelas liñas básicas que haberán de permitir o desenvolvemento das actividades relacionadas co temario.
Resolución de problemas	Actividades encamiñadas a resolución de exercicios prácticos relacionados cos contidos da materia. Inclúe o traballo con materiais bibliográficos.
Obradoiro	Actividades encamiñadas ao traballo intensivo do alumnado sobre un aspecto, tema ou conxunto de temas do programa, que implicará a lectura e manexo de bibliografía específica, responder a preguntas guía formuladas polo docente, a realización de ensaios e cuestionarios, así como a participación nas sesións de debate que leven a cabo. Dentro das mesmas inclúense dous seminarios programados.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía ou ben pola Facultade de Historia.
Seminario	Seguimento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia, así como doutros traballos e exercicios prácticos requiridos aos alumnos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos criterios fixados polo docente, dos exercicios e materiais elaborados na sesión prácticas. Estas actividades poden ser avaliadas mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outra. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos apresos a partir do uso de fontes históricas e bibliográficas.	25	A4 B3 C19 D4 D9 D11 D14

Obradoiro	Presentación e análise crítica de materiais relacionados cos contidos da materia, traballados previamente ou debatidos na aula. Estas actividades poden ser avaliadas mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outra. Valorarase o grao de participación dos/os alumnos/as nos devanditos debates. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado e respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	5	A4 B5	D9
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dúas probas (parciais). Inclúen unha serie de preguntas de resposta curta (proba A). Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas A (Exame de preguntas obxectivas) e B (Exame de preguntas de desenvolvemento). Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i) Coñecemento dos acontecementos da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva diacrónica e comparada; ii) Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	30		C12 C16 C19
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliaranse mediante a realización de dúas probas (parciais). Inclúen unha serie de preguntas de desenvolvemento (proba B). Esta proba consiste na análise pormenorizada de varios documentos (en diversos formatos: textos, táboas, gráficas, mapas históricos, documentos iconográficos...) relacionados con contidos diferentes do temario. Para superar a materia será necesario acadar unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas B (Exame de preguntas de desenvolvemento) e A (Exame de preguntas obxectivas). Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i) Coñecemento dos acontecementos da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva diacrónica e comparada; ii) Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	30		C12 C16 C19
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación en tempo e forma das distintas tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: elaboración de traballos básicos e resolución de problemas.	10		C16 D11 C19

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade establecidos como necesarios para a avaliación continua, así como facer a entrega en tempo e forma da totalidade das tarefas asociadas. De igual maneira, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). Estes/as alumnos/as serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. Tal como se indica na descrición pormenorizada das probas, esta proba escrita constará de dúas partes: unha equivalente ao Exame de preguntas obxectivas (proba A), e outra equivalente ao Exame de preguntas de desenvolvemento (proba B). Así mesmo, o devandito traballo deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e

opción mencionada no art. 3.10), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Domínguez Ortiz, A. (dir.), **Historia de España, vols. 5, 6 e 7**, 1.ª edición, Planeta, 1988-89

Floristán, A. (coord.), **Historia de España en la Edad Moderna**, 1.ª edición, Ariel, 2004

Fontana, J. & Villares, R. (dirs.), **Historia de España, vols. 3, 4 e**, 1.ª edición, Crítica & Marcial Pons, 2007-08

Jover Zamora, J. M.ª (dir.), **Historia de España, fundada por Ramón Menéndez Pidal, vols. 17 a 31**, 1.ª edición, Espasa-Calpe, 1989-

Martínez Ruiz, E. et al., **España moderna**, 1.ª edición, Istmo, 1992

Rodríguez García, J. & Castilla Soto, J., **Diccionario de términos de Historia de España. Edad Moderna**, 1.ª edición, Ariel, 2005

Bibliografía Complementaria

Lynch, John, **Historia de España. Vol. 5. Edad Moderna - Crisis y Recuperación, 1598-1808**, Crítica, 2005

García Cárcel, R.; Simón Tarrés, A., Rodríguez, A.; Contreras, J., **Manual de historia de España. 3. Siglos XVI-XVII**, 1.ª edición, Historia 16, 1991

Artola, M., **La Hacienda del Antiguo Régimen**, 1.ª edición, Alianza, 1982

Capel Martínez, R. M.ª & Cepeda Gómez, J., **El siglo de las Luces. Política y sociedad**, 1.ª edición, Síntesis, 2006

Comín, F., Hernández, M. & Llopis, E. (eds.), **Historia económica de España: siglos X-XX**, 1.ª edición, Crítica, 2002

Domínguez Ortiz, A., **Sociedad y estado en el siglo XVIII español**, 1.ª edición, Ariel, 1976

Elliott, J., **La España Imperial, 1469-1716**, 5.ª edición, Vicens Vives, 1986

Fernández Albaladejo, P., **Fragmentos de Monarquía. Trabajos de historia política**, 1.ª edición, Alianza, 1992

Franco Rubio, G. A., **Cultura y mentalidad en la España Moderna**, 1.ª edición, Mergablum, 1999

García Cárcel, R., **Las culturas del Siglo de Oro**, 1.ª edición (red. 1989), Historia 16, 1998

González Enciso, A. et al., **Historia económica de la España moderna**, Actas, 1992

Lynch, J., **Los Austrias (1516-1700)**, 3.ª edición, Crítica, 2007

Lynch, J., **El siglo XVIII**, 1.ª edición, Crítica, 1991

Marcos Martín, A., **España en los siglos XVI, XVII y XVIII: economía y sociedad**, 1.ª edición, Crítica, 2000

Nadal, J., **La población española. Siglos XVI al XX**, 2.ª edición corr. y aum., Ariel, 1986

Sánchez Blanco, F., **La Ilustración en España**, 1.ª edición, Akal, 1997

Vincent, B. & Ruiz Ibáñez, J. J., **Los siglos XVI-XVII. Política y sociedad**, 1.ª edición, Síntesis, 2007

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Historia moderna universal/O02G251V01402

Outros comentarios

Recoméndase ter cursado a materia de Historia Moderna Universal. Así mesmo, cursar a materia de Historia Moderna de Galicia que se imparte no curso seguinte.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Mundo actual**

Materia	Mundo actual			
Código	O02G251V01604			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Humanidade a partires da segunda metade do século XX en perspectiva diacrónica, con especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutros espazos mundiais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C21	Coñecemento da historia da integración europea
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	B5	D1
Coñecemento da Historia da integración europea		C21
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	A4	C12
Elaboración de traballos básicos e de iniciación		D1 D3 D4 D11 D15

Contidos

Tema	
1. Os fundamentos do mundo actual.	1.1. A Guerra Fría e a política de bloques. 1.2. A evolución económica a partires da Segunda Guerra Mundial. 1.3. O mundo capitalista. O proceso de integración europea. 1.4. O mundo comunista. 1.5. Descolonización e Terceiro Mundo.
2. Entre dous milenios.	2.1. A nova Orde Internacional. 2.2. A crise do Estado de Benestar. 2.3. Os grandes conxuntos rexionais. 2.4. Os retos do presente.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2

Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía, a Facultade de Historia e a Área de Historia Contemporánea
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos, videográficos e/ou filmográficos.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais.
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (Moovi, Uvigo), Titoría presencial (despacho), Titoría no Campus Remoto, correo electrónico. Docencia presencial: preferentemente seguimento na aula, seminarios e titorías presenciais.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación. Para superar á materia, débese obter neste apartado unha puntuación mínima de 1,5 e máxima de 3 puntos.	30	D3 D4 D11 D15

Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materias trabaxados, que poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza, e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia da integración europea Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado Elaboración de traballos básicos e de iniciación Para superar á materia, débese obter neste apartado unha puntuación mínima de 0,75 e máxima de 1,5 puntos.	15			
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia da integración europea Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado Elaboración de traballos básicos e de iniciación Para superar á materia, débese obter neste apartado unha puntuación mínima de 0,25 e máxima de 0,5 puntos.	5	A4	C12 C21	D15
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación que incluírán tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, composición de textos, mapas e gráficas. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia da integración europea Para superar á materia, débese obter neste apartado unha puntuación mínima de 2 e máxima de 4 puntos.	40			
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, resultado da asistencia, participación continua e activa a través da realización de todas as actividades que conforman á materia (incluíndo os foros); que se traducen na presentación de tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	10			D3 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e, no seu caso, o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle- rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, participación en foros, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continua, e o comunique no prazo fixado,

examinarase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada, mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e do resto das actividades prácticas fixadas no curso, que suporán en conxunto un 30% da nota. Todas estas probas, no caso de que así o requiran, deberán estar asignadas, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial de cada convocatoria ou oportunidade e entregaranse non máis aló da data de realización do mesmo en cada una destas. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 19.4), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como en cada unha das probas que conforman a parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

MONTERO, M., **Historia del Presente. De la Guerra Fría al Mundo de Hoy**, Pinolia, 2023

MAMMARELLA, G., **Historia de Europa contemporánea desde 1945 hasta hoy**, Ariel, 2008

DÍEZ ESPINOSA et al., **Historia del Mundo Actual (desde 1945 hasta nuestros días)**, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Val, 2006

Bibliografía Complementaria

NUÑEZ SEIXAS, J.M., **Las utopías pendientes. Una breve historia del mundo desde 1945**, Crítica, 2015

PAREDES, J. (coord.), **Historia Universal contemporánea. II: de la Primera Guerra Mundial a nuestros días**, Ariel, 2000

NOUSCHI, M., **Historia del siglo XX. Todos los mundos, el mundo**, Cátedra, 1996

MARTINEZ CARRERAS, et als., **Historia del mundo actual**, Marcial Pons, 1996

ARÓSTEGUI, J., BUCHRUCKER, C. e SABORIDO, J., dirs, **El mundo contemporáneo. Historia y Problemas**, Crítica, 2001

ARACIL, R., OLIVER, J. e SEGURA, A., **El mundo actual. De la segunda guerra mundial a nuestros días**, Universitat de Barcelona, 1998

JUDT, T., **Postguerra. Una historia de Europa desde 1945**, Taurus, 2006

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistemas de representación xeográfica**

Materia	Sistemas de representación xeográfica			
Código	002G251V01605			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Profesorado	Álvarez Vázquez, Miguel Ángel			
Correo-e	mianalva@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Estudo e experimentación das bases técnicas en Xeografía, introducindo ó análise e tratamento dos datos xeográficos na súa representación gráfica e cartográfica. Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas.	A3	B3	C6 C7	D1 D2 D7
Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos.	A3	B3 B6	C5 C6 C10	D1 D2 D4 D7
Habilidade na realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio	A5	B3 B6	C7 C10	D2 D4 D7 D11

Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas. A4 B6 C7 D4
C10 D10
D11
D14

Contidos

Tema	
1.- Tecnoloxías de información xeográfica	1.1.- Xeoinformación e TIG 1.2.- Fotogrametría 1.3.- Teledetección 1.4.- Sistemas de información xeográfica (SIG)
2.- Os datos xeográficos	2.1.- Natureza dos datos e estadísticos básicos 2.2.- Diagramas e gráficos de datos 2.3.- Cartogramas
3.- Representacións cartográficas	3.1.- Antecedentes 3.2.- Evolución histórica 3.3.- Lectura de mapas 3.4.- Aplicacións

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	16	20	36
Prácticas con apoio das TIC	12	18	30
Saídas de estudo	8	7	15
Eventos científicos	4	4	8
Seminario	3	3	6
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	7	9
Práctica de laboratorio	1	10	11
Observación sistemática	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Explicación e reflexión dos contidos teóricos guiadas polo docente como referentes das aplicacións prácticas da materia.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais da materia, a través das TIC.
Saídas de estudo	
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Seminario	Seguimento e orientación de contidos explicados e preparación de temas de avaliación ou de traballos encargados.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Realizarase a través dos seguintes recursos: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introdución os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Realizarase a través dos seguintes recursos: curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Exame de preguntas obxectivas	Avaliación de coñecementos e competencias con una serie de preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamiento, selección). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas; Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos.	40	B3 C5 D1 C6 D2 C7 D4 C10 D7
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado resolverá os exercicios , aplicando os coñecementos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos;Habilidade na realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio.	20	B3 C7 D2 B6 C10 D4 D7 D11 D14
Práctica de laboratorio	Avaliación de coñecementos e competencias mediante a execución de prácticas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Habilidade na realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio; Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas.	30	B3 C7 D2 B6 C10 D4 D7 D11 D14
Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas polo docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula e na plataforma de teledocencia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos. Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas.	10	A3 A4 A5

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema de avaliación da materia contempla dúas modalidades, entre as que o alumnado poderá escoller: **avaliación continua** e **avaliación global**, segundo o establecido no artigo 19.2 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe da Universidade de Vigo (aprobado no claustro do 18/04/2023, modificado no claustro de 22/12/2023. Versión consolidada), en adiante, Regulamento sobre a avaliación.

A elección da avaliación global correspóndelle ao estudantado, que deberá comunicala no prazo e forma establecidos polo centro. Esta elección supón a renuncia á avaliación continua, tanto ás probas xa realizadas como ás pendentes (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación).

A **AVALIACIÓN CONTINUA** consiste na realización de probas e actividades distribuídas ao longo do cuadrimestre. Operativamente, divídese en dúas partes: unha parte teórica e outra práctica. A **parte teórica** será avaliada mediante dúas probas parciais realizadas ao longo do curso, que suporán o 40 % da cualificación final. A **parte práctica** incluírá a saída de estudos, resolución de problemas e/ou exercicios, así como unha proba práctica, e representará o 50 % da nota. O 10 % restante corresponderá á **observación sistemática**, que se avaliará mediante pequenas actividades periódicas ao longo da docencia, co obxectivo de garantir o seguimento continuado da materia por parte do alumnado. Nesta sección inclúense tamén a participación e organización de eventos científicos.

Para superar a materia mediante avaliación continua, **será necesario acadar polo menos o 50 % da cualificación máxima en cada unha das dúas partes (teórica e práctica)**. O alumnado deberá participar nas actividades que o profesorado considere imprescindibles. No caso de non cumprirse algún destes requisitos, aplicarase o disposto no artigo 32.2 do Regulamento sobre a avaliación, segundo o cal a cualificación final deberá reflectir o máis fielmente posible o rendemento real da/o estudante, sen que sexa posible obter o aprobado.

Tal como recolle o artigo 40.4 do Regulamento sobre a avaliación, o profesorado poderá esixir que os traballos e materiais entregados inclúan unha declaración explícita da súa orixinalidade, acreditando que non se empregaron fontes non citadas adecuadamente. Entenderase por plaxio a copia total ou parcial de textos ou doutros elementos como se fosen de elaboración propia sen citar a súa procedencia, incluída a utilización de medios dixitais. Así mesmo, considerárase fraude académica calquera comportamento premeditado tendente a falsear os resultados dun exame ou traballo, propio ou alleo, realizado como requisito para superar a materia. A realización fraudulenta de calquera proba ou actividade de avaliación implicará a cualificación de cero (suspenso) na acta da oportunidade de avaliación correspondente, sen prexuízo das posibles consecuencias disciplinarias que poidan derivarse.

O emprego de ferramentas de intelixencia artificial nas actividades de avaliación desta materia deberá axustarse a un uso responsable, ético e transparente, conforme ás directrices da Facultade de Historia e á normativa que estableza a Universidade de Vigo.

Co obxectivo de atender á diversidade do alumnado e facilitar a aprendizaxe en diferentes contextos, particularmente ao alumnado que teña recoñecida a **MODALIDADE SEMIPRESENCIAL**, a materia poderá seguirse tamén a través da plataforma de teledocencia MooVi, onde se porán a disposición recursos e materiais didácticos suficientes para a adquisición das competencias e a superación da materia. Os materiais docentes facilitados a través da plataforma MooVi teñen como finalidade apoiar o proceso de aprendizaxe do alumnado e deberán empregarse exclusivamente con ese obxectivo. A súa utilización debe respectar os dereitos de autor/a e as condicións de uso establecidas polo profesorado. Non está permitida a súa reprodución, distribución nin comunicación pública, total ou parcial, fóra do ámbito estritamente académico.

A través da mesma plataforma especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación e o calendario correspondente, tanto para as entregas presenciais como para as remotas. O seguimento individualizado da actividade do alumnado levarase a cabo utilizando as ferramentas dispoñibles en MooVi, como os rexistros de participación, as estatísticas de acceso e a realización de probas ou exercicios en liña. En canto ás actividades de carácter transversal, tales como eventos científicos organizados pola Área, o Departamento ou a Facultade, no caso do alumnado que curse a materia en modalidade semipresencial, aquelas que requiran asistencia presencial poderán ser substituídas por outras que permitan manter a mesma porcentaxe na cualificación final.

A **AVALIACIÓN GLOBAL** consistirá nunha **proba teórica**, que suporá o 40 % da cualificación final e abarcará todos os contidos teóricos impartidos durante o curso, e unha **proba práctica**, cun valor do 60 %, centrada nos aspectos traballados nas actividades prácticas. **Para superar a materia será necesario acadar, como mínimo, o 50 % da cualificación máxima en cada unha destas dúas probas.**

Segundo o establecido no artigo 21.2 do Regulamento sobre a avaliación, estas probas realizaranse exclusivamente nas datas oficiais fixadas para cada oportunidade de avaliación, dentro do período de exames marcado no calendario académico. Este calendario, que recollerá as datas, horas e lugares de realización das probas, será aprobado pola Xunta de Centro e publicado antes do inicio do período de matrícula, conforme ao artigo 25.1 do devandito regulamento.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Aguilera, M.J. et al., **Fuentes, tratamiento y representación de la información geográfica**, 1ª, UNED, 2003

Jimenez, J. & Monteagudo, J. (Eds.), **La documentación cartográfica**, 1ª, Universidad de Huelva, 2001

Olaya, V., **Sistemas de Información Geográfica**, 2ª, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2020

Peña Llopis, J., **Sistemas de información geográfica aplicados a la gestión del territorio**, 4ª, Club Universitario, 2009

Pérez Navarro, A. (Coord.), **Introducción a los sistemas de información geográfica y geotelemática**, 1ª, UOC, 2011

Santos Preciado, J.M., **Estadística elemental para historiadores y geógrafos**, 1ª, UNED, 2009

Walford, N., **Geographical data analysis**, 1ª, Wiley, 1995

Bibliografía Complementaria

Copernicus, **La mirada de Europa sobre la Tierra**, <https://www.copernicus.eu/es>, Acceso 2026

IDEE, **Infraestructura de Datos Espaciales de España**, <https://www.idee.es>, Acceso 2026

IGN, **Instituto Geográfico Nacional**, <https://www.ign.es/web/ign/portal>, Acceso 2026

SITGA, **Información Xeográfica de Galicia**, <http://mapas.xunta.gal/es>, Acceso 2026

OSGeo, **Open Source Geospatial Foundation**, <http://www.osgeo.org>, Acceso 2026

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente expón as liñas xerais de desenvolvemento da materia e pode sufrir reaxustes pola dinámica do grupo ou imprevistos.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia de América contemporánea				
Materia	Historia de América contemporánea			
Código	002G251V01901			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Campos Álvarez, José Ramón			
Profesorado	Campos Álvarez, José Ramón			
Correo-e	xrcampos@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Estudio dos procesos políticos, económicos e sociais acontecidos no continente americano desde a independencia ata os tempos actuais. Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecemento dos conceptos principais da Historia de América	A3 B1 C14 D1 C16 D2 D7 D9
Coñecemento dos procesos históricos americanos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	A3 B1 C14 D1 C16 D7 D11 D15
Coñecemento da Historia americana nunha perspectiva comparada	A5 B1 C12 D1 B5 C13 D7 C22 D11 D15

Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	A5	B1	C12 C13 C14	D1 D2 D7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A3	B1	C14	D1 D2 D7 D11
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	A4	B1	C13 C16	D1 D2 D7 D9

Contidos

Tema

1. América Independente	1.1 Procesos de independencia 1.2 América Latina caudillista 1.3 América Latina oligárquica. Inserción nos mercados mundiais 1.4 Estados Unidos no século XIX 1.5 O "curto" século XX latinoamericano 1.6 Estados Unidos no século XX 1.7 Latinoamérica actual
-------------------------	--

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	35	59
Resolución de problemas	4	15	19
Traballo tutelado	5	20	25
Obradoiro	6	14	20
Seminario	8	15	23
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	0	2
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Exposición do contido do curso.
Lección maxistral	Explicación dos contidos do temario.
Resolución de problemas	Supervisión de traballos individuais expostos en público polos alumnos.
Traballo tutelado	Supervisión e dirección de traballos individuais.
Obradoiro	Traballos de explicación de temas cos alumnos. Inclúense dúas horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Dirección de traballos colectivos realizados por pequenos grupos de alumnos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Lección maxistral A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada e das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Resolución de problemas	Comentarios de texto e material gráfico que será suministrado polo profesor. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	30	A3	C14	D1	D2
					D7	D11
Traballo tutelado	As sesións de traballo tutelado avaliaranse mediante a realización dun traballo a desenrolar sobre algún tema do programa. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	30	A4	C13	D1	D2
					D7	D9
Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas que avalían o coñecemento e que inclúen preguntas a desenvolver, preguntas curtas e comentarios de textos. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias.	30	A3	B1	C14	D1
					C16	D7
						D11
						D15
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado. Avaliación continua do seu traballo autónomo, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia América nunha perspectiva comparada	10	A5	B5	C12	D1
					C13	D7
					C22	D11
						D15

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Aqueles estudantes que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

SIXIREI PAREDES, C., **Historia de América. Dende as independencias ata 1920. T. II**, 1ª, Ir Indo, 2012

SIXIREI PAREDES, C., **Historia de América. Os tempos actuais (1920-2010). T. III**, 1ª, Ir Indo, 2013

Bibliografía Complementaria

ALCÁZAR, J., **Historia Contemporánea de América**, 1ª, Universitat de Valencia, 2003

AMORES CARREDANO, J.B. (Coord.), **Historia de América**, 1ª, Ariel, 2006

BETHELL, L. (ed.), **Historia de América Latina (Vols. V-XVI)**, Crítica, 2003

CARRERA DAMAS, G., **Historia General de América Latina (Vols. V-IX)**, 1ª, Trotta-UNESCO, 1999-2008

SANZ DÍAZ, C., **Breve Historia de Estados Unidos**, 1ª, Los Libros de la Catarata, 2022

MALAMUD, C., **Historia de América**, 9788420669359, 2ª, Alianza, 2010

Recomendacións

Outros comentarios

É necesario que o alumno/a sexa capaz de ler en portugués e inglés.

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<https://moovi.uvigo.gal/>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Diplomática e arquivística**

Materia	Diplomática e arquivística			
Código	002G251V01902			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es fjperez@uvigo.es			
Web	http://http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	A Diplomática estuda os procesos de elaboración e transmisión dos documentos de arquivo, os elementos que conforman a súa estrutura interna, a clasificación e evolución dos tipos documentais latinos ao longo da historia e as normas da edición documental. A arquivística permite ao alumnado coñecer os arquivos en tanto que espazos de custodia e xestión documental; as normas, procesos e instrumentos básicos de clasificación, organización, descrición, búsqueda e recuperación dos fondos documentais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	A4	B3	C17	D1 D2 D7
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A5	B3	C17 C23	D2 D7 D11

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.

A4 B6 C17 D1
C18 D2
C23 D5
D6
D7
D9
D14

Contidos

Tema	
2. Arquivística	2.1. Definición e principios fundamentais da Arquivística. 2.2. Arquivos: historia, definición, funcións e tipoloxía. 2.3. Xestión documental: definición, atributos e idades dos documentos de arquivo, descrición documental, lexislación e acceso. 2.4. Conservación e difusión (reprografía, dixitalización e informatización)
1. Diplomática	1.1. Historia, definición e principios fundamentais da Diplomática 1.2. Xénese documental 1.3. Estrutura, clasificación e tipoloxía documental ao longo da historia. 1.4. Tradición documental: orixinais, copias e rexistros. 1.5. Edición documental: coleccións diplomáticas, normas e claves de edición.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Eventos científicos	2	0	2
Lección maxistral	14	20	34
Obradoiro	14	20	34
Resolución de problemas	10	20	30
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	20	22
Observación sistemática	7	20	27

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión de aula encamiñada a tomar contacto co alumnado, presentar a materia e coñecer as súas competencias, motivacións e intereses.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Lección maxistral	Exposicións introdutorias nas que se familiarizará ao estudiantado co coñecemento dos sistemas de xestión de arquivos, a tipoloxía documental e os instrumentos e normas de búsqueda, descrición e conservación documental.
Obradoiro	Prácticas de aula nas que se adquiriran as habilidades instrumentais necesarias para a selección, análise diplomática e edición de fontes documentais de arquivo.
Resolución de problemas	Resolución de casos prácticos sobre normas de edición documental e elaboración de índices antroponímicos e toponímicos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	Resolución de dúbidas e revisión dos materiais xerados polas actividades de edición e análise diplomática de fontes documentais de arquivo. O seguimento realizarase a través de Moovi e do correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: seguimento a través do Campus Remoto.
Resolución de problemas	Resolución de dúbidas e revisión de materiais sobre normas de edición documental e elaboración de índices antroponímicos e toponímicos.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Obradoiro	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado a través da análise diplomática de documentación manuscrita anterior ao século XVII. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto. Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	30	A4 B3 C17	D1 D2 D5 D6 D7 D9 D11 D14
Resolución de problemas	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado a través da realización de exercicios sobre normas de edición documental e elaboración de índices antroponímicos e toponímicos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas. Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	20	A4 B3 C17 A5 C23	D2 D7 D11
Exame de preguntas de desenvolvemento	Proba na que o alumnado deberá analizar dende o punto de vista diplomático un documento. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas.	40	A5 B6 C17 C23	D2 D5 D9 D14
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado a través da realización de exercicios sobre edición e análise diplomática en Moovi. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas.	10	A4 B6 C17 A5 C18 C23	D2 D6 D7 D11 D14

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os e as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual Moovi (UVigo), que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE). Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes e as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Todo o alumnado matriculado na materia ten dereito a dispor como alternativa de probas de avaliación global (artigo 64.g dos Estatutos da Universidade de Vigo). Aqueles estudantes que non se acollan á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita (50% da nota final) e un traballo obrigatorio no que se realizará a análise diplomática e os índices antroponímico e toponímico de 5 documentos manuscritos anteriores ao século XVII (50% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Tamayo, Alberto, **Archivística, diplomática y sigilografía.**, Cátedra, 1996

Duranti, Luciana, **Diplomática, usos nuevos para una antigua ciencia**, S&C ediciones,

Pérez Herrero, E. e Quintana Andrés, P., **Prácticas del documento notarial : guía del investigador**, Mercurio, 2016

López Gómez, P. e Gallego Domínguez, O., **El documento de archivo. Un Estudio**, Univ. A Coruña, 2007

Riesco Terrero, A., **Introducción a la paleografía y la diplomática general.**, Madrid, 1999

Paleografía y Diplomática, UNED, 1978

Coelho, M. H., **Estudos de diplomática portuguesa**, Colibrí, 2001

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/O02G251V01991

Prácticas externas/O02G251V01981

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da materia en Moovi documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Lingua clásica: Introducción á lingua e cultura latinas**

Materia	Lingua clásica: Introdución á lingua e cultura latinas			
Código	O02G251V01903			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Filoloxía galega e latina			
Coordinador/a	Ledo Lemos, Francisco José			
Profesorado	Ledo Lemos, Francisco José			
Correo-e	ledolemos@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/ledolemos			
Descrición xeral	Introdución á lingua latina e ás literaturas grega e latina antigas.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C15	Coñecemento de linguas antigas
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina	A2 A3 A5	B6	C15 C16 C17	D1 D5 D11 D16
Toma de conciencia sobre as aportacións da lingua e a cultura clásica no ámbito académico e social.	A3		C13	D7 D16
Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.	A2 A3 A5	B4 B6	C15 C16 C17	D1 D5 D11 D16

Contidos

Tema

1. A historiografía e a literatura latinas como fonte histórica.	1.1- Os antecedentes gregos. 1.2- Orixe da historia e da prosa latina en xeral (actas dos maxistrados; laudationes funebres; tituli imaginum...) 1.3- Período preclásico (os primeiros analistas; Catón; a época posterior a Catón...).
2. A lingua latina	1.4- A historiografía na época final da República (Catón, Salustio...; Cicerón e as cuestións teóricas sobre a historiografía). 1.5- A historiografía na época dos Xulio-Claudios (Tito Livio; a propaganda do réxime; a épica e a historiografía...) 1.6- A historiografía na época dos Antoninos (Tácito, Suetonio...) 1.7- A historiografía non cristiãna dos últimos séculos do Imperio (Amiano MARCELINO. A Historia Augusta...) 1.8- A historiografía e o cristianismo.
	2.1- A lingua latina e o seu contexto lingüístico. 2.2- Nocións de gramática latina. 2.3- Tradución de textos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	25	30	55
Obradoiro	15	40	55
Seminario	5	24	29
Exame de preguntas obxectivas	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	2	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	2	4
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Os temas de historiografía e gramática que resultan máis difíciles de abordar serán explicados nas clases. Os alumnos semipresencias disporán de apuntamentos en FAITiC nos que se lles darán estes mesmos contidos.
Obradoiro	Indicacións para a tradución e os comentarios que deben ser preparados polos alumnos, e, posteriormente, corrección das mesmas. Os alumnos semipresencias poderán acceder a estas explicacións nas titorías, e poderán solicitar aclaracións adicionais por correo electrónico.
Seminario	Corrección das traducións. Os alumnos semipresencias poderán acceder a estas explicacións nas titorías, e poderán solicitar aclaracións adicionais por correo electrónico.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: as tarefas serán asignadas atendendo ós coñecementos previos e ós intereses específicos de cada alumno. Todos os alumnos terán acceso ó material e ós test personalizados dispoñibles en Faitic. Todos os alumnos poderán asistir a titorías individuais presenciais nas horas oficialmente previstas para éstas. Docencia presencial: contará coas aclaracións personalizadas que lle correspondan na aula. Docencia semipresencial: poderá asistir a titorías individuais por teléfono ou videoconferencia, disporá en Faitic de todo o material necesario e poderá enviar os traballos correspondentes por correo electrónico e recibilos corrixidos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	Unha lista relativamente diversa de preguntas sobre as máis variadas cuestións, coa finalidade de comprobar que o alumno ten un coñecemento xeral da materia	30	A3 B4 C15 D5 A5 B6 C16 D11 D16
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.		

Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumno deberá desenrolar dúas propostas de entre varias que se lle propoñan. Estas propostas non se limitarán a un tema específico do temario, senón que nelas se deberán integrar materiais procedentes de diversos temas. Valorarase a claridade e a profundidade da exposición.	30	A2 A3 A5	B4 B6	C13 C15 C16 C17	D1 D5 D7 D11 D16
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina. Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.					
Resolución de problemas e/ou exercicios	Tradución e comentario de textos.	30	A2 A3 A5	B4 B6	C13 C15 C16 C17	D1 D5 D7 D11 D16
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina. Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.					
Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas polo docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula e na plataforma de teledocencia.	10	A2 A3 A5	B4 B6	C13 C15 C16 C17	D1 D5 D7 D11 D16
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Toma de conciencia sobre as aportacións da lingua e a cultura clásica no ámbito académico e social.					

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os alumnos (presenciais e semipresenciais) deberán presentarse á proba final, que constará de tres partes (preguntas cortas / preguntas longas / tradución e comentario). Esta proba final supón o 90% da nota, agás para os alumnos semipresenciais e para os alumnos que non participaron nas clases, que deberán compensar o 10% restante entregando os traballos que se lles indiquen. A proba extraordinaria constará igualmente destas tres partes.

Segundo acordo da Xunta de Facultade, a *participación activa na clase* suporá o 10% da nota final. Os alumnos semipresenciais e aqueles que non participaren nas clases compensarán cun traballo indicado polo profesor ese 10% da cualificación que en principio se asigna a esta *asistencia con participación*.

Outros comentarios:

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Algún dicionario Latino/Galego ou Latino/Español,

KENNEY, E.J. CLAUSEN, W.V. (Ed.), **The Cambridge History of Classical Literature II: Latin Literature.**, Cambridge.,

ROSTAGNI, A, **Storia della letteratura latina.**, Turín.,

ALBRECHT, MICHEL VON, **Historia de la literatura romana.**, Barcelona.,

CODOÑER, C (Ed.), **Historia de la literatura latina.**, Madrid.,

HOWATSON, M.C, **Diccionario de la literatura clásica.**, Madrid.,

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

O alumno debe traer os coñecementos de gramática española e galega que se esperan do bacharelato. É convinte tamén chegar cos coñecementos de latín que se poden obter no ensino medio.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia das relixións				
Materia	Historia das relixións			
Código	002G251V01904			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Correo-e	fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición	Análise xeral e global das diversas relixións e a súa evolución no tempo, desde as súas orixes aos noso días xeral			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana	B1 C13
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	B5 C13 D7 D8 D16
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	B5 C13 D16
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes bibliográficas e das interpretacións historiográficas	B5 C13 D16
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A3 C23 D4
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional	A3 B5 D10

Contidos	
Tema	
1. Politeismos	1.1. Oriente Próximo 1.2. Grecia e Roma 1.3. Celtas e xermanos 1.4. América precolombina
2. Relixións de salvación	1.1. Zoroastrismo 1.2. Judaísmo 1.3. Cristianismo 1.4. Islam 1.5 Relixións dualistas

3. Vías de liberación e inmortalidade

- 3.1. Hinduísmo
- 3.2. Budismo
- 3.3. Taoísmo
- 3.4. Sintoísmo

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxistral	14	14	28
Eventos científicos	2	1	3
Traballo tutelado	10	30	40
Seminario	13	26	39
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Traballo	4	8	12
Presentación	1	2	3
Observación sistemática	3	9	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Traballo tutelado	Elaboración de traballos por parte dos alumnos a partir de fontes bibliográficas, ben de xeito individual ou ben en grupo, que deberán ser presentados e debatidos na aula. O seguemento realizarase mediante a plataforma Moovi e o Campus remoto.
Seminario	Reunións para a resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización do traballo e revisión das probas de avaliación. O seguemento realizarase mediante a plataforma Moovi e o Campus remoto.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguimento do alumnado nas actividades orientadas á realización do traballo e ás dúbidas que poidan xurdir mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguemento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado examínase dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes bibliográficas e das interpretacións historiográficas	40	B1 C23 D16
Traballo	Entrega, exposición e defensa na aula do traballo tutelado, avaliándose os seus contidos, estrutura, presentación, capacidade de síntese e análise crítica. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas. Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	40	B5 C13 D7 D8 D10

Presentación	Exposición dos resultados obtidos no traballo de curso na que participarán tódolos integrantes do grupo, que serán cualificados de forma individual. Con elo se dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas. Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	10	A3	C23 D4 D10
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a súa participación nas tarefas propostas na plataforma Moovi. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes bibliográficas e das interpretacións historiográficas	10	B1	C13 D10 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo).

Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua (que exige a entrega en tempo e forma das tarefas propostas), serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a súa realización en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción no mencionado art. 3.10); para superar a materia requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Filoramo, G.; Massenzio, M., Raveri, M.; Scarpi, P., **Historia de las religiones**, Crítica, 2007

Jelen, T.G. e Wilcox, C. (eds.), **Religión y política: una perspectiva comparada**, Akal, 2006

Smith, Hurson, **Las religiones del mundo**, Thassàlia, 1995

Bibliografía Complementaria

Coogan, M. D. (ed.), **Religiones del mundo**, Blume, 2004

Lancano Salafranca, F., **Introducción a la cultura japonesa: pensamiento y religión**, Universidad de Valladolid, 2000

Marzal, M. M. (ed.), **Religiones andinas**, Trotta, 2005

Recomendacións

Outros comentarios

Esta información será ofrecida a través de Moovi, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia antiga do noroeste da Península Ibérica**

Materia	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica			
Código	O02G251V01905			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica na idade antiga			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.			
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.			
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado			
C19	Coñecemento da historia nacional propia			
D3	Capacidade de organización e planificación			
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio			
D7	Capacidade de razoamento crítico			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese	C12	D7	
	C19		
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	A5	C19	
Elaboración e presentación, oral e escrita, dos traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4		D3 D7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas	C19		D4 D7

Contidos

Tema			
Tema 1. Aspectos introdutorios: Xeografía e etnografía galaicas. Fontes históricas	1.1. As referencias materiais ou arqueolóxicas.		
	1.2. As referencias textuais.		
Tema 2. A Conquista romana do Noroeste	2.1. Os primeiros contactos con Roma (Guerras Lusitanas)		
	2.2. A conquista definitiva do Noroeste (Guerras Cántabras)		
	2.3. Instrumentos de pacificación e reorganización territorial (pactos de hospitalidade e patronato, edictos...)		
Tema 3. O proceso de romanización e a Gallaecia romana.	3.1. Creación de instancias políticas e administrativas (a provincia, os conventus, as capitais)		
	3.2. Transformación da paisaxe política e xeográfica (do castro á vila)		
	3.3. Arqueoloxía da romanización (modelos de explotación territorial)		
	3.4. Ruralización e cristianización no solpor da Antigüidade.		

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	2	3
Lección maxistral	14	20	34
Presentación	6	20	26
Traballo tutelado	11	30	41

Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	6	6	12
Seminario	6	6	12
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	6	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	8	10
Observación sistemática	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o coñecemento previo do alumnado, así como a presentar a materia. Actividades na aula e/ou través da plataforma Moovi ou Aula remota
Lección maxistral	O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia (Moovi), así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. Exposición por parte do profesorado das claves fundamentais de cada un dos bloques temáticos.
Presentación	A exposición do traballo individual terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Moi importante a capacidade de síntese, expresión oral e soportes empregados. Exposicións na aula ou entrega dun documento coa presentación.
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual, orientados ao manexo de instrumentos de recompilación de información e de distintas fontes coas que se elabora a historia antiga. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuadrimestre.
Eventos científicos	Dúas horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou completar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. Actividades na aula ou a través da plataforma Moovi ou Aula remota
Seminario	Sesións orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e á aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución dos traballos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Seminario	Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionados co seminario, traballos tutorizados individualmente ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Presentación	Previo á presentación, se se precisa, poderase asesorar sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Presentación	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Alumnado semipresencial: Podera optar por presentar o traballo na aula ou por entregar, xunto ao traballo escrito, un documento da presentación no soporte que elixa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	10	C12 D4 C19 D7

Traballo tutelado	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, dos traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	40	A4	C19	D3 D7
Obradoiro	Análise e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da Historia Antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá complirse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e subido á plataforma. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	10		C19	D4 D7
Resolución de problemas e/ou exercicios	Versarán sobre contidos teóricos moi específicos; terase en conta a interpretación correcta da información xeográfica dos sistemas territoriais. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	10		C12 C19	D4 D7
Exame de preguntas de desenvolvemento	O exame incluíra un comentario de texto. o resultados da aprendizaxe avaliados son: Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada.	20	A5	C12 C19	D4 D7
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes.	10	A4	C12	D3 D4 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é necesario obter nas probas de respostas (curta, longa, sesión maxistral) alomenos un 5 sobre 10.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo). Consistira nunha proba escrita con tres apartados: mapas mudos, preguntas curras e cuestións de desenvolvemento que suporá un 60% da cualificación. Un 20% estará constituído pola entrega das prácticas prestblecidas e un 20% dun traballo escrito sobre a sociedade, relixión ou economía da Gallaecia antiga.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Arias Vilas, F., **A romanización de Galicia.**, O Castro, 1992

Bermejo Barrera, J.C., **Sociedade e relixión na Galicia antiga**, Lóstrego, 2008

Carballo Arceo, X., **Arqueoloxía de Galicia**, Nigratrea,

Fernández Calo, M., **Estado, poder e estruturas políticas na Gallaecia, séculos II a.C.-VIII d .C.**, Blukk, 2018

González García, F.J. (coor.), **Los pueblos de la Galicia Céltica**, Akal, 2009

Naveiro López, J., **El comercio antiguo en el NW peninsular: lectura histórica del registro arqueológico**, Museo Arqueolóxico e Histórico, 1991

Núñez García, O., **Gallaecia christiana. De los antiguos cultos a la nueva religión (ss. I-IV)**, Andavira, 2010

Pérez Losada, F., **Entre a cidade e a aldea: estudio arqueohistórico dos aglomerados secundarios romanos en Galicia**, Brigantium, Vol 13, 2002

Rodríguez Colmenero, A. Ferrer Sierra, S., **La ruta marítima atlántica de época romana: entre Cale (Porto), Brigantium (Golfo Ártabro) y Oiaso (Irún), en V. Alonso, A.R. Colmenero, A. Goy (eds.). El golfo Ártabro. Fragmentos de historia lit**, UDC, 2014

Romero Masiá, A., Pose Mesura, X.M., **Galicia nos textos clásicos**, Padroado do Museo Arqueolóxico Provincial, 1988

Suárez Piñeiro, A. M., **A vida cotiá na Galicia romana**, Lóstrego, 2006

Bibliografía Complementaria

Alföldy, G, **Provincia Hispania Superior**, UDC, 2002

Balbín Chamorro, P., **Hospitalidad y patronato en la Península Ibérica durante la antigüedad**, Junta de Castilla y León, 2006

Brañas Abad, R., **Que foi dos Galigrecos. Apuntes de xeografía protohistórica galaica**, Minius nº 26, (pp.9-36), 2021

González Soutelo, S., **El valor del agua en el mundo antiguo. Sistemas hidráulicos y aguas mineromedicinales en la Galicia romana**, Fundación Barrié de la Maza, 2011

Morillo Cerdán, A., **Asentamientos militares y civiles en el origen del fenómeno urbano en el N y NE peninsulares**, Congreso Internacional sobre los Orígenes de la ci, 1999

Rodríguez Colmenero, A (ed.), **Congreso Internacional sobre los Orígenes de la ciudad en el NW hispánico**, Deputación de Lugo, 2006

Suárez Piñeiro, A.M., **Sobre el papel de las relaciones de clientela y patronato en la política de la tardía republicana romana**, Gallaecia, Nº 14-15, (pp.557-569), 1996

Zubiaurre Ibáñez, E., **Estrategias de control y gestión de los paisajes mineros del noroeste de Hispania (siglos I-III d.C.). Tesis doctoral**, Universidad Complutense, 2017

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Historia antiga da Península Ibérica/O02G251V01501

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma moovie, polo que todos o alumnado debe estar dado de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia da arte de Galicia**

Materia	Historia da arte de Galicia			
Código	002G251V01906			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Nodar Fernández, Victoriano			
Profesorado	Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	vnodar@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo e comprensión dos grandes acontecementos histórico-artísticos de Galicia dende a Idade Media ata o presente. O estudo preséntase mediante a análise das obras de arte máis relevantes, seleccionadas e interpretadas como un documento de excepción dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C25	Visión diacrónica xeral da Historia da Arte Universal
C26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	B2	C5 C12 C26	
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	B2	C5	D1 D4 D5 D6 D7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, basados en fontes e bibliografía específicas	A2 A4		D1 D2 D3 D4 D5
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa historia.	B2	C5 C26	D1

Interpretación do medio próximo a partir do coñecemento do pasado.

A5 B2 C12
C19

Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo.

B1 C25
B2

Contidos

Tema

1. A Arte en Galicia durante a Idade Media	1.1. O Prerrománico: A Arte en Galicia durante a dominación sueva. Arte hispanovisigoda, asturiana, arte mozárabe ou de repoboación
2. Renacemento e Barroco	1.2. O Románico: Tipoloxías arquitectónicas. Pintura e outras manifestacións
3. Manifestacións artísticas na Idade Contemporánea	1.3. O Cister. O Protogótico e a arte Gótica: A arte do Mestre Mateo e a diáspora do seu obrador. Escultura monumental e funeraria
	2.1. O Renacemento. A asimilación da linguaxe clásica. O clasicismo
	2.2 O Barroco: As grandes aportacións deste estilo
	3. Revitalización plástica e novas tendencias nas artes

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	1	2
Lección maxistral	14	19	33
Saídas de estudo	10	12	22
Estudo de casos	10	12	22
Eventos científicos	5	4	9
Seminario	5	10	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	26	29
Estudo de casos	2	10	12
Observación sistemática	0	1	1
Cartafol/dossier	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Toma de contacto cos alumnos para a explicación do programa da materia, actividades a realizar e sistemas de avaliación
Lección maxistral	Clases teóricas nas que o profesor/a explica os contidos teóricos da materia coa axuda de proxeccións de imaxes, power point, documentos e outros recursos docentes
Saídas de estudo	Saídas de estudo fora do ámbito académico para un contacto directo coa obra de arte: visita a exposicións permanentes e temporais, coleccións e fondos museísticos, monumentos e conxuntos histórico-artísticos.
Estudo de casos	Comentarios de obras de arte de Galicia en relación coa materia impartida durante as sesións maxistras.
Eventos científicos	Saídas programadas para asistir a actividades docentes e divulgativas organizadas por museos ou outras institucións culturais. Reservaranse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Seminario	Apoio á formación do alumnado, resolvendo as dúbidas en relación coa materia e orientación do seu estudo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Estudo de casos Orientación e seguemento do alumno/a na aprendizaxe dos contidos da materia, atendendo ás consultas relativas ás actividades programadas, con especial atención á orientación e revisión dos traballos tutelados e sistemas de avaliación. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación				
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Estudo de casos	Os alumnos deberán entregar por escrito diariamente os comentarios de obras de arte galego propostas polo profesor durante as clases prácticas.	30	A2 A4	D1 D2 D3 D4 D5
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valorarase a comprensión e asimilación dos contidos teóricos da materia. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha calificación mínima de 5 puntos (sobre os 10 do total). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada. Comparación da Historia e Historia de Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo. Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	40	B1 B2	C5 C12 D6 D7 C19 C25 C26
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado, a través da realización de tarefas relacionadas coas visitas de estudos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada. Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa historia.	10	B2	C5 C26 D1
Cartafol/dossier	Informe das saídas de estudo programadas como complemento da materia. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos elementos patrimoniais, tanto mobles como inmoables, e da súa relación co territorio.	20	B2	C5 C26 D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de "avaliación global" deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 día hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do *Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado* da Universidade de Vigo. Serán avaliados dos contidos do programa da material mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representaría un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

AAVV., **Historia del Arte Gallego**, 1ª ed., Alhambra, 1982

AAVV., **A Arte Galega. Estado da cuestión**, 1ª ed., Consello da Cultura Galega, 1990

AAVV., **Galicia. Arte (16 vols.)**, 1ª ed., Hércules ed., 1993

Bibliografía Complementaria

AAVV., **Galicia Renace**, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997

AAVV., **Galicia hoxe**, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997

AAVV., **O século XIX**, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997

AAVV., **Galicia románica e gótica**, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997

AAVV., **Artistas Gallegos. Escultores. Séculos XVI e XVII**, 1ª ed., Nova Galicia, 2004

AAVV., **Artistas gallegos: arquitectos (3 vols.)**, 1ª ed., Nova Galicia, 2002

BANGO TORVISO, Isidro, **Galicia Románica**, 1ª ed., Galaxia, 1987

BARRIOCANAL LÓPEZ, Yolanda, **La actividad escultórica n Ourense. Del Renacimiento al Barroco**, 1ª ed., CSIC-Grupo Marcelo Macías, 2016

BONET CORREA, Antonio, **La arquitectura en Galicia durante el siglo XVII**, 1ª ed., CSIC, 1984

FRANCO MATO, Ángela (coord.), **Patrimonio artístico de Galicia y otros estudios: homenaje al profesor Dr. Serafín Moralejo Álvarez (3 vols.)**, 1ª ed., Xunta de Galicia, 2004

GARCÍA-ALCAÑIZ JUSTE, Julia, **Arquitectura del Neoclásico en Galicia**, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1989

GARCÍA IGLESIAS, José Manuel, **La pintura manierista en Galicia**, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1986

GOY DIZ, Ana, **Artistas, talleres e gremios en Galicia (1600-1650)**, 1ª ed., Universidad de Santiago, 1958

GOY DIZ, Ana, **A actividade artística en Santiago: 1600-1648**, 2ª ed., Consello da Cultura Galega, 2007

MANSO PORTO, Carmen, **Arte gótica en Galicia: los dominicos**, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1993

MONTERROSO MONTERO, Juan Manuel, **A pintura mural nas catedrais galegas: séculos XVI.XVIII**, 1ª ed., Tórculo ed., 2006

SICART JIMÉNEZ, Angel, **Pintura medieval: la miniatura**, 1ª ed., Universidad de Santiago, 1981

VALLE PÉREZ, José Carlos, **La arquitectura cisterciense en Galicia**, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1982

VALLE PÉREZ, José Carlos (coord.), **Do tardogótico ó manierismo**, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1995

VILA JATO, Mª Dolores, **Escultura manierista en Galicia**, 1ª ed., Caixa de Aforros Provincial de Ourense, 1983

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Historia medieval de Galicia**

Materia	Historia medieval de Galicia			
Código	002G251V01907			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Correo-e	fjperez@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.es			
Descrición	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval no antigo reino de Galicia xeral			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	B2	C5	D10	C19
Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo	B2	C5	C12	C13
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	A2	B3	C23	D5 D7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4	B3	C23	D3 D4 D9

Contidos

Tema	
1.- Alta Idade Media (ss. V-X)	1.1.- Introducción a historia medieval de Galicia: historiografía e fontes 1.2.- A Galicia xermánica: o reino suevo e a cristianización (ss. V-VII) 1.3.- Galicia no reino de Asturias: política, economía, sociedade e cultura (ss. VIII-X)

2.- Plena Idade Media (ss. XI-XIII)	2.1.- A constitución do reino de Galicia e a integración na coroa de Castela 2.2.- A plenitude feudal: organización económica e social 2.3.- A igrexa e a cultura nos séculos XI a XIII
3.- Baixa Idade Media (ss. XIV-XV)	3.1.- Crise e recuperación na Galicia baixomedieval 3.2.- As transformacións na sociedade 3.3.- A guerra irmandiña 3.4.- O reino de Galicia ás portas da Modernidade

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	14	14	28
Eventos científicos	2	1	3
Seminario	2	2	4
Traballo tutelado	10	30	40
Obradoiro	11	24	35
Traballo	4	8	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Presentación	1	2	3
Observación sistemática	3	9	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividade encamiñada a tomar contacto co alumando e presentar o programa da asignatura
Lección maxistral	Exposición polo profesorado dos contidos do programa, ofertando directrices teóricas e metodolóxicas.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Seminario	Reunións para o seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia
Traballo tutelado	Elaboración polo alumnado dun traballo baseado en fontes e bibliografía
Obradoiro	Sesións prácticas e de debate co obxectivo de prover ao alumnado de instrumentos e habilidades que faciliten a elaboración do traballo tutelado, ao que estarán dirixidas estas sesións

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Orientación e guía realizada durante a elaboración do traballo sobre as fontes primarias ofertadas e a elaboración do esquema de traballo, busca de bibliografía, elaboración da memoria e presentación dos resultados. Docencia presencial: seguemento na aula. Docencia non presencial: Aula virtual no Campus Remoto
Obradoiro	Sesións específicas de exposición e debate sobre a metodoloxía empregada para a realización do traballo así como exposición e resolución de dúbidas sobre as cuestións que poidan xurdir na súa elaboración. Docencia presencial: seguemento na aula. Docencia non presencial: aula virtual no Campus Remoto. Todo o alumnado poderá seguir o curso na plataforma MooVi.
Seminario	Reunións para a resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización de exercicios e revisión das probas de avaliación. O seguemento realizarase a mediante os seguintes recursos: plataforma MooVi e correo electrónico, para todo o alumnado; na aula, para a docencia presencial, e na aula virtual do Campus Remoto para a docencia non presencial.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos e prácticos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas.	40	A2 C23 D5 A4 D9 A5

Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado examínase dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia. Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo.	40		B2 C5 C12 C19	D10
Presentación	Exposición dos resultados obtidos no traballo de curso, na que participarán tódolos integrantes do grupo, que serán cualificados de forma individual. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas.	10	A2 A4 A5	C23	D5 D9
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a súa participación nas tarefas propostas na plataforma MooVi. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia.	10		B2 C5 C19	D10

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi,UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e será cualificada cun cero calquera proba ou exame no que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (DLE-RAE).

Para todo o alumnado especificarase en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e formadas tarefas propostas), serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a súa realización en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción no mencionado art. 3.10); para superar a materia requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Andrade Cernadas, J.M. e Pérez Rodríguez, F.J., **Galicia medieval**, Vía Láctea, 1996
 Portela, E. e Pallares, M^a C., **Nova historia de Galicia. Idade Media**, Tambre, 2000
 Rodríguez González, A., **Las fortalezas de la mitra compostelana y los irmandiños**, Fundación Barrié de la Maza, 1984

Bibliografía Complementaria

- Portela, E. e Pallares, M^a C., **A gran historia de Galicia. Tomo IV e V**, Arrecife, 2007
 Portela, E. e Pallares, M^a C., **De Galicia en la Edad Media. Sociedad, espacio y poder**, Xunta de Galicia, 1993
 García Oro, J., **Galicia en los siglos XIV y XV**, Fundación Barrié de la Maza, 1987
 Pallares, M^a C. e Portela, E., **Atlas histórico de Galicia. H^a Medieval**, Nigratrea, 1998
 Pérez Rodríguez, F.J., **Historia medieval de Galicia: balance historiográfico, Minius, vol. 18**, Universidade de Vigo, 2010
 López Carreira, A., **A cidade medieval galega**, A Nosa Terra, 1999
 López Carreira, A., **Os Irmandiños : textos, documentos e bibliografía**, A Nosa Terra, 1991

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Historia medieval universal/O02G251V01304

Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://moovi.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xeografía de Galicia				
Materia	Xeografía de Galicia			
Código	002G251V01908			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar Somoza Medina, Xosé			
Correo-e	edeuna@uvigo.gal			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Estudo xeral dos elementos, dos procesos e das configuracións territoriais de Galicia. Achegamento ao coñecemento e interpretación da súa realidade xeográfica, especialmente no marco europeo. Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D13	Iniciativa e espírito emprendedor
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	A3 B2 C4 D1 C5 D2 D4
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A5 B2 C5 D1 D4 D5 D8 D15
Interpretación do medio próximo a partir do coñecemento do pasado.	A3 B3 C5 D1 D5

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4	B3	C18	D2 D4 D6 D9 D13
---	----	----	-----	-----------------------------

Contidos

Tema	
1. Introducción	1.1 Precusores do coñecemento 1.2 Nocións de paleoexeoografía
2. Medio natural	2.1 Condicións do medio físico 2.2 Patrimonio natural
3. Poboación e Territorio	3.1 Xeodemografía 3.2 Planificación e Ordenación do Territorio
4. Economía e Sociedade	4.1 Actividades económicas e lóxica espacial 4.2 Cambios sociais, políticas e implicacións territoriais

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	1	2
Lección maxistral	18	11	29
Eventos científicos	6	6	12
Estudo de casos	4	10	14
Saídas de estudo	13	6	19
Seminario	2	2	4
Exame de preguntas obxectivas	4	30	34
Observación sistemática	2	10	12
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	10	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	10	14

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores de prestixio, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia.
Estudo de casos	Análise das condicións e da dinámica dunha situación ou problemática relativa os contidos da materia.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores.
Seminario	Seguimento e orientación para a preparación de contidos teórico-prácticos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenrolo da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Docencia presencial: in situ. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Actividades introductorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Docencia presencial: na aula. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	40	A3 B2 C4 D1 C5 D2 D4
Observación sistemática	10	A3 B2 C5 D1 A4 B3 D4 A5 D5 D8 D15
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	30	A4 B3 C5 D2 A5 C18 D4 D5 D6 D8 D9 D13 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	20	B3 C5 D4 C18 D5 D6 D8 D9 D13 D15

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema de avaliación da materia contempla dúas modalidades, entre as que o alumnado poderá escoller: avaliación continua e avaliación global, segundo o establecido no artigo 19.2 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe da Universidade de Vigo (Aprobado no claustro do 18/04/2023, modificado no claustro de 22/12/2023. Versión consolidada) en adiante, Regulamento sobre a avaliación.

A elección da avaliación global correspóndelle ao estudantado, que deberá comunicala no prazo e forma establecidos polo centro. Esta elección supón a renuncia á avaliación continua, tanto ás probas xa realizadas como ás pendentes (art. 19.4 do Regulamento sobre a avaliación).

A AVALIACIÓN CONTINUA consiste na realización de probas e actividades distribuídas ao longo do cuadrimestre. Operativamente, divídese en dúas partes: unha parte teórica e outra práctica. A parte teórica será avaliada mediante dúas probas parciais realizadas ao longo do curso, que suporán o 40% da cualificación final. A parte práctica incluírá as metodoloxías de resolución de problemas e/ou exercicios, así como as visitas de estudo (mais os seus informes), e representará o 50% da nota. O 10 % restante corresponderá á observación sistemática, que se avaliará mediante pequenas actividades periódicas ao longo da docencia, co obxectivo de garantir o seguimento continuado da materia por parte do alumnado. Nesta sección inclúense tamén a participación e organización de eventos científicos.

Para superar a materia mediante avaliación continua, será necesario acadar polo menos o 50% da cualificación máxima en cada unha das partes, así como realizar e entregar, en tempo e forma, un mínimo do 80% das actividades incluídas na parte práctica. Ademais, o alumnado deberá participar nas probas que o profesorado considere imprescindibles. No caso de non cumprirse algún destes requisitos, aplicarase o disposto no artigo 32.2 do Regulamento sobre a avaliación, segundo o cal a cualificación final deberá reflectir o máis fielmente posible o rendemento real da/o estudante, sen que sexa posible obter o aprobado.

Tal como recolle o artigo 40.4 do Regulamento sobre a avaliación, o profesorado poderá esixir que os traballos e materiais entregados inclúan unha declaración explícita da súa orixinalidade, acreditando que non se empregaron fontes non citadas adecuadamente. Entenderase por plaxio a copia total ou parcial de textos ou doutros elementos como se fosen de elaboración propia sen citar a súa procedencia, incluída a utilización de medios dixitais. Así mesmo, considerarase fraude académica calquera comportamento premeditado tendente a falsear os resultados dun exame ou traballo, propio ou alleo, realizado como requisito para superar a materia. A realización fraudulenta de calquera proba ou actividade de avaliación implicará a cualificación de cero (suspenso) na acta da oportunidade de avaliación correspondente, sen prexuízo das posibles consecuencias disciplinarias que poidan derivarse.

O emprego de ferramentas de IA nas actividades de avaliación desta materia deberá axustarse a un uso responsable, ético e transparente, conforme ás directrices da Facultade de Historia e á Normativa que establece a UVigo.

Co obxectivo de atender á diversidade do alumnado e facilitar a aprendizaxe en diferentes contextos, particularmente ao alumnado que teña recoñecida a modalidade semipresencial, a materia poderá seguirse tamén a través da plataforma de teledocencia MooVi, onde se porán a disposición recursos e materiais didácticos suficientes para a adquisición das competencias e a superación da materia. Estes materiais non teñen por que reproducir de maneira literal o contido das sesións presenciais. Os materiais docentes facilitados a través da plataforma MooVi teñen como finalidade apoiar o proceso de aprendizaxe do alumnado e deberán empregarse exclusivamente con ese obxectivo. A súa utilización debe respectar os dereitos de autor/a e as condicións de uso establecidas polo profesorado. Non está permitida a súa reprodución, distribución nin comunicación pública, total ou parcial, fóra do ámbito estritamente académico.

A través da mesma plataforma especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación e o calendario correspondente, tanto para as entregas presenciais como para as remotas. O seguimento individualizado da actividade do alumnado levarase a cabo utilizando as ferramentas dispoñibles en MooVi, como os rexistros de participación, as estatísticas de acceso e a realización de probas ou exercicios en liña. En canto ás actividades de carácter transversal, tales como eventos científicos organizados pola Área, o Departamento ou a Facultade, no caso do alumnado que curse a materia en modalidade semipresencial, aquelas que requiran asistencia presencial poderán ser substituídas por outras que permitan manter a mesma porcentaxe na cualificación final.

A AVALIACIÓN GLOBAL consistirá nunha proba teórica, que suporá o 40% da cualificación final e abarcará todos os contidos teóricos impartidos durante o curso, e elaboración dun traballo, cun valor do 60%, centrado nos aspectos traballados nas actividades prácticas. Para superar a materia será necesario acadar, como mínimo, o 50% da cualificación máxima en cada unha destas dúas probas.

Segundo o establecido no artigo 21.2 do Regulamento sobre a avaliación, estas probas realizaranse exclusivamente nas datas oficiais fixadas para cada oportunidade de avaliación, dentro do período de exames marcado no calendario académico. Este calendario, que recollerá as datas, horas e lugares de realización das probas, será aprobado pola Xunta de Centro e publicado antes do inicio do período de matrícula, conforme ao artigo 25.1 do devandito regulamento.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Piñeira, M.J. y Santos, J.M., **Xeografía de Galicia**, 1, Xerais, 2011

Varios Autores, **Atlas de Galicia**, 1, Xunta de Galicia, 2001

Varios Autores, **Patrimonio Geolóxico de Galicia**, 1, Enresa, 2004

IGE, **Instituto Galego de Estatística**, <https://www.ige.eu/web/index.jsp?idioma=gl>, Acceso 2002

SITGA, **Información Xeográfica de Galicia**, <http://mapas.xunta.gal/portada>, Acceso 2022

CMAOT, **Catálogo das Paisaxes de Galicia**, <https://mapas.xunta.es/visores/paisaxe/>, Acceso 2022

AGADER, **Axencia Galega de Desenvolvemento Rural**, <https://agader.xunta.gal/es>, Acceso 2022

Xunta de Galicia, **Augas de Galicia**, <https://augasdegalicia.xunta.gal/>, Acceso 2022

CHMS, **Confederación Hidrográfica Miño-Sil**, <https://www.chminosil.es/gl/>, Acceso 2022

Bibliografía Complementaria

Cànoves, G. et al., **Turismo de interior: renovarse o morir**, 1, PUV, 2014

Lois González, R.C. y Pino, D. (coords.), **A Galicia urbana**, Edicións Xerais, 2015

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. En consecuencia pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do grupo ou pola relevancia de situacións que poidan xurdir. Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma MooVi, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia do poder e das institucións				
Materia	Historia do poder e das institucións			
Código	002G251V01909			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.gal			
Web	http://http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	Estudio xeral do poder e das principais institucións político-administrativas que o sustentan, así como a súa evolución a través do tempo.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.

Resultados previstos na materia				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer e comprender o significado e os principais enfoques da historia do poder e das institucións políticas como disciplina histórica	A3	B1	D6	
Adquirir conciencia da dimensión histórica e relación entre os procesos políticos e sociais con espírito crítico e tolerancia.	A3	B5	C13	D5 D6

Contidos	
Tema	
1. Introducción. Da Antigüidade ao Medioevo.	1.1. Enfoques sobre o poder e as institucións. O poder político e lexitimidade en perspectiva histórica. 1.2. Relixión e poder a través da historia. 1.3. Poder político e institucións na Antigüidade. Da Antigüidade ao xurdimento dos Reinos.
2. O Antigo Réxime (da fragmentación feudal ao Estado Moderno).	2.1. A cultura do dereito común (I. Orden política e xurisdicción na Idade Media). 2.2. A cultura do dereito común (II. Tradición monárquica e formación das monarquías absolutas). 2.3. Expansión Ultramarina. Xurisdicción e goberno político. 2.4. A Ilustración e crise da monarquía absoluta.
3. Modernidade e constitucionalismo.	3.1. O liberalismo político e os estados liberais. Modernidade e codificación. 3.2. As desviacións do Estado liberal: fascismos e ditaduras, totalitarismo e autoritarismo. 3.3. As democracias liberais da segunda postguerra e os estados do benestar. A estruturación do poder no Estado democrático. 3.4. Política e globalización. Xénero e política.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	20	35

Traballo tutelado	9	25	34
Resolución de problemas	12	28	40
Seminario	6	6	12
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	2	4	6
Exame de preguntas obxectivas	2	4	6
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Observación sistemática	0	3	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Explicación por parte do docente dos contidos teóricos da materia ou dunha parte dos mesmos, salientando para o resto as liñas básicas que permitirán o desenvolvemento das actividades dirixidas relacionadas cos mesmos.
Traballo tutelado	Elaboración de traballos por parte dos alumnos a partir de fontes bibliográficas e recursos dixitais, de xeito individual ou ben en grupo, orientados a profundizar nunha parte do temario, que deberán ser presentados e debatidos na aula.
Resolución de problemas	Elaboración de traballos relacionados cos contidos do temario ou dunha parte do temario, entre os que se inclúen a realización de distintos tipos de exercicios prácticos e resolución de problemas. Tamén algunhas sesións de traballo con fontes bibliográficas, motores de búsqueda e outro tipo de recursos (dentro ou ben fora da aula).
Seminario	Sesións encamiñadas a orientar e asesorar o alumnado sobre o estudo dos contidos, a realización de traballos e actividades dirixidas e a preparación das probas de avaliación
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiro	Actividades encamiñadas ao traballo intensivo do alumnado co obxectivo de afondar nos contidos dun tema, aspecto ou asunto concreto do programa, debido a súa especial dificultade, interese ou oportunidade. Implicará a lectura ou manexo de bibliografía específica. Dentro das mesmas inclúense dous seminarios programados.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma **Moodle (**MooVi, **UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en **MooVi).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma **Moodle (**MooVi, **UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en **MooVi).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma **Moodle (**MooVi, **UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en **MooVi).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma **Moodle (**MooVi, **UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en **MooVi).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
------------	---------------	---------------------------------------

(*)

Traballo tutelado	Presentación e entrega, en data sinalada, dos traballos realizados polo alumno, que deberán ser expostos públicamente e debatidos na aula. Valorarase o marco teórico, a estrutura, articulación e presentación formal do traballo, a claridade expositiva, a capacidade de xestión da información e madurez do estilo ensayístico do alumno.	30	A3	D5 D6
Resolución de problemas	Presentación e entrega, nas datas sinaladas, das tarefas vinculadas coa resolución dos problemas e actividades dirixidas realizadas dentro e fora da aula segundo os criterios establecidos. Poden ser avaliados mediante unha proba de preguntas obxectivas ou calquera outro procedemento. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: análise a capacidade do alumnos de reunir e interpretar información relevante procedente de distintas fontes de información e recursos (bibliográficas, dixitais, IAg) e facer xuízos críticos, considerando os distintos enfoques existentes, así como a súa capacidade de resolver problemas de maneira autónoma.	20		B1 C13 D5 B5
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliáranse mediante a realización de dúas probas: unha proba de preguntas de resposta curta e pechadas (proba A) e unha proba de preguntas de desenvolvemento (proba B). Para superar a materia será necesario acadar una cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando a proba A e a proba B. Valorarase os coñecementos teóricos e prácticos sobre a materia, así como a capacidade de relación dos contidos. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: capacidade de estruturación y relación dos contidos.	20		B1 C13
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliáranse mediante a realización de dúas probas: unha proba de preguntas de desenvolvemento (proba B), no que o alumno se lle pode permitir usar distintos recursos para responder (bibliográficos, dixitais, IAg...) e unha proba de preguntas obxectivas (A). Para superar a materia será necesario acadar una cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando a probas B e a proba A. Valorarase os coñecementos teóricos e prácticos sobre a materia, así como a capacidade de relación dos contidos. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: capacidade de estruturación y relación dos contidos.	20	A3 B5	D6
(*)				
Observación sistemática	Asistencia e participación activa nas sesións presenciais teóricas e prácticas. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado (dentro y fuera del aula), a través da realización e presentación das distintas tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: elaboración de traballos básicos e de iniciación.	10	A3	D6

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua, así como facer a entrega en tempo e forma de todas as tarefas asociadas. Igualmente, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificarase en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de []avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). Estes alumnos serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción de

avaliación global), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA,

Barrera, M. y L Ruiz (coords.), **Análisis de la política. Enfoques y herramientas de la ciencia política**, Barcelona, Huygens Editorial, 2016

Lorente, M.; Vallejo, J. (coords.), **Manual de historia del derecho**, Valencia, Editorial Tirant lo Blanch, 2012

Molina, I, **Conceptos fundamentales de Ciencia Política**, Madrid, Editorial Alianza, 2007 (2.ª ed.)

Hespanha, A.M., **Cultura jurídica europea, síntesis de un milenio**, Madrid, 2002

Jelen, T.G. e Wilcox, C. (eds.), **Religión y política: una perspectiva comparada**, Akal, 2006

Sodaro, M. J. et al., **Política y Ciencia política. Una introducción**, Madrid, McGraw-Hill, 2006, 2010

Truyol y Serra, A., **Historia de la Filosofía del Derecho y del Estado**, Madrid, Alianza Editorial, 1995

Vallés, J. M., **Ciencia Política: una introducción**, Barcelona, Editorial Ariel Ciencia Política, 2010 (8.ª ed.)

Vallespin, F. (ed.), **Historia de la teoría política, 6 vols.**, Madrid, 1990-1995

BIBLIOGRAFÍA ESPECÍFICA,

Anderson, P., **El Estado absolutista**, Madrid, Siglo XXI, 2007 (10.ª ed.)

Arteta, A., E. García Guitián y R. Maiz (eds.), **Teoría política: poder, moral, democracia**, Madrid, Alianza Editorial, 2003

Bujan, Federico F., **Fundamentos clásicos de la democracia y la administración**, Madrid, Ediciones Académicas, UNED, 2010

Cappellini, P. e Sordi, B. (eds.), **Codici. Una riflessione di fine milenio. Atti dei convegno, Firenze 26-27 ottobre 2000; esp. trabajos de P. Capellini, B. Clavero e A. M. Hespanha**, Milán, A. Giuffré Editore, 2002

Clavero, B., **Temas de Historia del Derecho: Derecho común (=Id, El Derecho común, Salamanca, 1994)**, Sevilla,, 1979 (1.ª ed.)

Ellul, J., **Historia de las Instituciones de la Antigüedad : instituciones griegas, romanas, bizantinas y franca**, Madrid, Aguilar, 1970

Fontana, J., **Por el bien del imperio. Una historia del mundo desde 1945. Pasado & Presente**, Barcelona, 2011

Fioravanti, M (ed.), **El Estado Moderno en Europa. Instituciones y Derecho**, Madrid, Trotta, 2004

Foucault, M, **Microfísica del poder**, Madrid, Ediciones La Piqueta, 1992 (1.ª ed 1979)

Fioravanti, M., **Los derechos fundamentales. Apuntes de historia de las constituciones**, Madrid, 1996

Grossi, P., **El orden jurídico medieval**, Madrid, Marcial Pons, 1996

Hespanha, A. M., **Cultura jurídica europea. Síntesis de un milenio**, Madrid, Tecnos, 1998

Linz, Juan J., **Sistemas totalitarios y regímenes autoritarios, en Obras Escogidas, vol. 3, Ed. J.R. Montero y T. Jeffrey Miley**, Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2009

Melón, J. A., **Ideologías y movimientos políticos contemporáneos**, Tecnos, 2006

Pérez Semper, M.ª A., **Las monarquías del absolutismo ilustrado**, Madrid, Síntesis, 1993

Weber, M., **La sociología del poder. Los tipos de dominación**, Madrid, Alianza Editorial, 2007

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/O02G251V01991

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia das relixións/O02G251V01904

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia contemporánea universal/O02G251V01403

Historia medieval universal/O02G251V01304

Historia antiga universal/O02G251V01303

Mundo actual/O02G251V01604

Historia moderna universal/O02G251V01402

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Mentalidade, identidade e cambio social				
Materia	Mentalidade, identidade e cambio social			
Código	002G251V01910			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Campos Álvarez, José Ramón			
Profesorado	Campos Álvarez, José Ramón			
Correo-e	xrcampos@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	<p>Análise xeral dos procesos e elementos mentais e ideolóxicos que conforman a identidade das sociedades, así como os cambios que se produciron no transcurso do tempo.</p> <p>Materia do programa English Friendly. Os/ as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
D3	Capacidade de organización e planificación
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Resultados previstos na materia			
Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana		B1	D16
Análise dos comportamentos humanos e as estratexias de distintas institucións e organizacións sociais, políticas e relixiosas ao longo da Historia		B1	
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna		A4	B5
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.		A4	C17
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.		C18	D3 D5 D9

Contidos	
Tema	
1. Introducción á Historia Social e das Mentalidades. Humanismo e ciencia.	1.1 As viaxes de descuberta: Unha nova visión do mundo.
2. Pensamento, Cultura e Identidade en América.	2.1 De Bolívar ao Bolivarianismo do século XXI. 2.2 Novas ideoloxías e novas identidades. Conflitividade social e violencia política. Indixenismo. 2.3 A música na cultura: A canción revolucionaria.

3. Migracións na época contemporánea: O caso galego.
- 3.1 Causas. Mentalidade de ida e volta. Influencia e cambios nas sociedades de acollida e de orixe.
- 3.2 Asociacionismo e identidade cultural.
- 3.3 Os retornados, entre a idea de cambio e a adaptación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	30	45
Obradoiro	10	10	20
Traballo tutelado	10	20	30
Seminario	5	15	20
Resolución de problemas	8	2	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	22	24
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición das liñas de interpretación e desenvolvemento dos temas que forman parte do programa de contidos.
Obradoiro	Actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos e dixitais.
Traballo tutelado	Supervisión, dirección e resolución de problemas derivados da realización de traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Discusión e resolución de problemas xurdidos na realización dos traballos prácticos e nas clases maxistras.
Resolución de problemas	Sesións orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo dos contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Discusión e resolución de problemas xurdidos na realización dos traballos prácticos e nas clases maxistras. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Resolución de problemas	Explicación das liñas xerais dos traballos persoais, revisión dos materiais utilizados polo alumnado e resolución de dúbidas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).
Obradoiro	Explicación das liñas xerais dos traballos persoais indicados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (Moovi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en Moovi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Obradoiro	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados (de análise e crítica) dos exercicios prácticos (lecturas, comentarios de texto, material gráfico e dixital) marcados polo profesor. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas. Respecto a outras culturas e os modos de entender o home a súa contorna.	20	B5 C17
Traballo tutelado	As sesións de traballo tutelado avaliaranse mediante a realización dun traballo a desenrolar sobre algún tema do programa. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	30	C18 D3 D5 D9

Exame de preguntas de desenvolvemento	Realización dunha proba na que se valorarán os coñecementos teóricos sobre diversos aspectos da materia, a capacidade de estruturación e relación dos contidos, así como a claridade expositiva. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana. Analise dos comportamentos humanos e as estratexias de distintas institucións e organizacións sociais, políticas e relixiosas ao longo da Historia.	40	B1	D16
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado. Avaliación continua do seu traballo autónomo, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia das mentalidades nunha perspectiva comparada	10	A4	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).

Aqueles estudantes que non podan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

DUBY, G., **Historia de la vida privada**, 1ª, Crítica, 1991

Bibliografía Complementaria

ANDRÉS GARCÍA, M., **Indigenismo, Izquierda, Indio, Perú, 1900-1930**, 1ª, UNIA, 2010

CAGIAO VILA, P. (coord.), **A emigración galega a América do Sur**, 1ª, Hércules, 2013

DUBY, G., **Historia de las mujeres en occidente**, 1ª, Taurus, 1991-1993

ELLIOTT, J., **España, Europa y el mundo de ultramar**, 1ª, Taurus, 2009

GARCÍA JORDÁN, P. (coord.), **La articulación del Estado en América Latina. La construcción social, económica, política y simbólica de la nación, siglos XIX-XX**, 1ª, Universitat de Barcelona, 2013

MARTÍNEZ RUIZ, E., **La vuelta al mundo de Magallanes y Elcano. La gran odisea naval**, 1ª, Los Libros de la Catarata, 2022

MORANT, I. (dir.), **Historia de las mujeres en España y América Latina**, 1ª, Cátedra, 2006

SIXIREI, C.; CAMPOS, X.R. y FERNÁNDEZ, E., **Asociacionismo Galego (2 Vols)**, 1ª, Xunta de Galicia, 2001

SIXIREI PAREDES, C., **Navegar é preciso**, 1ª, Ir Indo Universitaria, 2020

VILLARES, R., **Historia da emigración galega a América**, 1ª, Xunta de Galicia, 1996

VOUVELLE, M., **Ideoloxías y Mentalidades**, 1ª, Ariel, 1985

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia de América contemporánea/O02G251V01901

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia de América contemporánea/O02G251V01901

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia contemporánea universal/O02G251V01403

Historia de América precolombina e colonial/O02G251V01105

Historia moderna universal/O02G251V01402

Outros comentarios

É necesario que o alumno/a sexa capaz de ler en portugués e inglés.

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<https://moovi.uvigo.gal>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea de Galicia				
Materia	Historia contemporánea de Galicia			
Código	O02G251V01911			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	García Varela, Pablo			
Profesorado	García Varela, Pablo Lozano Ramírez, Amado Tierra			
Correo-e	pablovarela200@hotmail.com			
Web	http://moovi.uvigo.gal/			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da acontecidos en Galicia ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	B2	C19	D1
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral		C17	D7
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A4		D5 D9
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A3	C18 C23	D3 D4 D12
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.		C18	

Contidos

Tema	
1. Poboación e sociedade na Galicia contemporánea.	1.1. A evolución demográfica 1.2. A sociedade galega entre a crise do Antigo Réxime e os inicios do Estado Liberal. 1.3. Clases e movementos sociais (1876-1936). 1.4. A sociedade galega do franquismo aos nosos días.

2. A economía galega durante a Idade Contemporánea.	2.1. Os sectores agrario e pesqueiro. 2.2. A propiedade da terra na Galicia contemporánea. 2.3. Os sectores industrial e de servizos.
3. A evolución política de Galicia na idade contemporánea.	3.1. A crise política e a implantación do liberalismo (1780-1874). 3.2. Restauración, Ditadura e República (1874-1936). 3.3. Franquismo, transición e consolidación da autonomía en Galicia. 3.4. O galeguismo político.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	12	36	48
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	18	27	45
Traballo tutelado	5	35	40
Resolución de problemas de forma autónoma	2	2	4
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	0	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos, análise e interpretación de materiais gráficos, etc.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado e co seu seguimento e orientación, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (MooVi, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula virtual (enlace MooVi).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (MooVi, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula virtual (enlace MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados, que poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	20	A4 D5 D9

Traballo tutelado	Presentación, defensa e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a bibliografía e a presentación e exposición formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica e análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	25	A3 C18 D3 C23 D4 D12
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados, os cales poderán ser obxecto de avaliación mediante unha proba específica, ben sexa de carácter obxectivo ou doutra natureza. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	5	C17 D7
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valoraranse os coñecementos teóricos de la materia, a estruturación lóxica das ideas, a conciencia evolutiva dos distintos procesos históricos, a claridade expositiva, o espírito crítico, a madurez do estilo literario (sintaxe, léxico, ortografía, etc.) e a coherencia expositiva a través de dúas probas de avaliación que poderán incluír tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas, composicións de texto histórico, etc. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos sobre 10. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia.	40	
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado e da súa participación activa, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. Para o seu control é imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	A4

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e, no seu caso, o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificaranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, participación en foros, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a cualificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo), examinarase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada, mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e do resto das actividades prácticas fixadas no curso, que suporarán en conxunto un 30% da nota. Todas estas probas, no caso de que así o requiran, deberán estar asignadas, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial de cada convocatoria ou oportunidade e entregaranse non máis aló da data de realización do mesmo en cada una destas. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 64.g), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como en cada unha das probas que conforman a parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Juana, J. de, e J. Prada (eds.), **Historia Contemporánea de Galicia**, Ariel, 2005

Bibliografía Complementaria

Barreiro Fernández, X. R. (Rodríguez Iglesias, Francisco, dir.), **Gallicia. Historia (Tomos V e VI)**., Hércules de Ediciones, 1991

Domínguez Castro, L. e G. Constenla, **Tempos de sermos**, Servizo de Publicacións da Universidade de Vigo, 2002

Barreiro Fernández, X. R., **Historia Contemporánea de Galicia**, Gamma, 1983

Juana, J. de, e J. Prada, **El galleguismo: Historia y Textos. De los orígenes a la Declaración de Barcelona**, Obradoiro de Historia de Galicia, 2002

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades, polo que todo o alumnado deberá estar dado de alta na plataforma de teledocencia e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna de Galicia				
Materia	Historia moderna de Galicia			
Código	002G251V01912			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.gal			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade galega da Idade Moderna.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C19	Coñecemento da historia nacional propia
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento

Resultados previstos na materia				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa contorna	B1	C19	D1	
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A4	C12	D5	
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A3	B3	C13	D4

Contidos	
Tema	
1. O medio, a sociedade e a economía	1.1. A organización territorial e a cartografía histórica do reino. As súas singularidades 1.2. A poboación 1.3. A sociedade. O papel da muller 1.4. As actividades e os sectores económicos
2. Cultura e procesos culturais	2.1. A cultura material, os costumes e mentalidades 2.2. A cultura letrada, o reformismo e a Ilustración
3. A organización política e institucional: actores, poderes e procesos. Galicia na primeira modernidade española (siglos XVI-XIX).	3.1. Os poderes do reino, un microcosmos corporativo 3.2. O poder soberano: os actores e as institucións do rei no reino 3.3. A inserción e o papel de Galicia no contexto da Monarquía hispana: dos Reis Católicos ao constitucionalismo gaditano

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	20	35
Traballo tutelado	7	24	31
Resolución de problemas	8	28	36

Obradoiro	2	4	6
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	6	0	6
Exame de preguntas obxectivas	2	2	4
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	2	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	6	16	22
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Explicación por parte do docente dos contidos teóricos do temario ou dunha parte do mesmo, salientando para o resto as liñas básicas que permitirán o desenvolvemento das actividades dirixidas relacionadas cos mesmos.
Traballo tutelado	Elaboración de traballos polo alumnado a partir de fontes bibliográficas, de xeito individual ou ben en grupo, que deberán ser expostos e debatidos na aula
Resolución de problemas	Elaboración de traballos relacionados cos contidos do temario ou cunha parte dos mesmos, entre os que se inclúen a realización de distintos tipos de exercicios prácticos e resolución de problemas. Tamén inclúe algunhas sesións de traballo con fontes documentais da época moderna (no arquivo histórico provincial), motores de búsqueda e calesquer outros recursos (dixitais), dentro e fora da aula.
Obradoiro	Actividades encamiñadas ao traballo intensivo do alumnado co obxectivo de afondar nos contidos dun tema, aspecto ou asunto concreto do programa, debido a súa especial dificultade, interese ou oportunidade. Implicará a lectura ou manexo de bibliografía específica. Dentro das mesmas inclúense dous seminarios programados.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía ou ben pola Facultade de Historia.
Seminario	Sesións encamiñadas a orientar e asesorar o alumnado sobre o estudo dos contidos, a realización de traballos e actividades dirixidas e a preparación das probas de avaliación

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada, do traballo realizado de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Serán expostos y defendidos públicamente na aula. Valorarase o marco teórico, os contidos do mesmo, a estrutura, a claridade expositiva, a presentación, capacidade de síntese e análise crítica. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais e colectivos, baseados nas fontes, bibliografía e demais recursos específicos empregados.	25	A3 B3 C13 D4

Obradoiro	Presentación, análise e crítica dos materiais traballados nos seminarios. Valorarase a capacidade de traballo, o raciocinio lóxico, o fomento e a participación activa nos debates. Poden ser avaliados mediante a entrega dun ensaio, por unha proba de preguntas obxectivas ou ben calquer outro procedemento. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	5	A4	C12 D5
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliáranse mediante a realización de dúas probas: unha proba de preguntas obxectivas ou de resposta curta e pechadas (proba A) e unha proba de preguntas de desenvolvemento (B). Para superar a materia será necesario acadar una cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas A e B. Valoráranse os coñecementos teóricos e prácticos sobre a materia, así como a capacidade de relación dos contidos. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa historia dende una perspectiva sincrónica e diacrónica.	20		B1 C19 D5
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos impartidos nas leccións maxistras avaliáranse mediante a realización de dúas probas: unha proba de preguntas de desenvolvemento (proba B), no que o alumno se lle pode permitir usar distintos recursos para responder (bibliográficos, dixitais, IAg...) e unha proba de preguntas obxectivas (A). Para superar a materia será necesario acadar una cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 sumando as probas B e A. Valoráranse os coñecementos teóricos e prácticos sobre a materia, así como a capacidade de relación dos contidos. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa historia dende una perspectiva sincrónica e diacrónica.	20	A3	C12 D1 D5
Resolución de problemas e/ou exercicios	Presentación e entrega, nas datas sinaladas, dos exercicios e actividades realizadas nas sesións prácticas na aula, fora da aula ou no arquivo segundo os criterios establecidos polo/a docente. Poden ser avaliados mediante unha proba de preguntas obxectivas ou ben calquer outro procedemento. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: análise e valoración dos conceptos a partir do uso de fontes (bibliográficas e documentais) e conciencia crítica da relación entre os acontecementos de procesos actuais e o pasado e respecto a outras culturas.	20		
Observación sistemática	Asistencia e participación activa nas sesións presenciais teóricas e prácticas. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado (dentro y fuera del aula), a través da realización e presentación das distintas tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, tutorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: elaboración de traballos básicos e de iniciación.	10		B1 C19 D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua, así como facer a entrega en tempo e forma de todas as tarefas asociadas. Igualmente, deberá acudir e realizar as probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Curso virtual na plataforma Moodle (MooVi, UVigo) e correo electrónico. Docencia presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Docencia non presencial: Campus Remoto (enlace en MooVi).

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e a consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. A utilización dos materiais postos a disposición do alumnado a través de MooVi deberá respectar os dereitos de autor/a e serán cualificados cun cero calquera proba ou exame nos que se "copien no sustancial obras alleas, dándoas como propias" (dle-rae).

Para todo o alumnado especificáranse en MooVi as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. O seguimento individualizado da participación de cada estudante a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Aqueles estudantes que elixan ser avaliados mediante a modalidade de □avaliación global deberán comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo). Estes alumnos serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asinado,

como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregárase coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción de avaliación global), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Dubert, I. (coord.), **Historia de la Galicia Moderna**, 1.ª edición, Universidad de Santiago de Compostela, 2012

Saavedra Vázquez, M.ª del Carmen, **Historia de Galicia, Tomo IV: Galicia na Idade Moderna**, 1.ª edición, Vía Láctea Editorial, 1995

Saavedra Fernández, P., **A Galicia do Antigo Réxime. Economía e Sociedade**, 1.ª edición, Hércules Ediciones, 1991

Rey Castelao, O., **A Galicia Clásica e Barroca**, 1.ª edición, Galaxia, 1998

Bibliografía Complementaria

Saavedra Fernández, P. y Sobrado Correa, H., **A Galicia do Antigo Réxime (ca. 1480- ca.1835), tomos VI-VIII, n.º 11-1711-17**, 1.ª edición, Arrecife Edicións Galegas (para La Voz de Galicia), 2007

Castro Redondo, Rubén, **Cartografía dixital de Galicia**, 1.ª edición, Santiago de Compostela, 2019

Eiras Roel, Antonio (coord.), **El reino de Galicia en la Monarquía de Felipe II**, 1.ª edición, Xunta de Galicia, 1998

Eiras Roel, Antonio (coord.), **El reino de Galicia en la Época de Carlos V**, 1.ª edición, Xunta de Galicia, 2000

Juega Puig, Juan, **El comercio marítimo de Galicia, 1525-1640**, Pontevedra, 2014

López Díaz, M. (ed.), **Galicia y la instauración de la Monarquía borbónica. Poder, élites y dinámica política**, 1.ª edición, Sílex Ediciones, 2016

López Díaz, M. y M.C. Saavedra Vázquez (eds.), **Gobernar reformando. Los primeros Borbnones en la España del siglo XVIII**, 1.ª edición, Granada, 2023

Mendéz Martínez, Gonzalo, **Cartografía antiga de Galicia**, Pontevedra, 1994

Rey Castelao, O., **Libros y lectura en Galicia, siglos XVI-XIX**, 1.ª edición, Xunta de Galicia, 2003

Rey Castelao, O., **Historia de las mujeres en Galicia (siglos XVI al XIX)**, 1.ª edición, Nigratrea, 2009

Saavedra, Pegerto, **La vida cotidiana en la Galicia del Antiguo Régimen**, 2.ª edición, Barcelona, 1994

Saavedra, Pegerto, **La vida cotidiana en la Galicia del Antiguo Régimen**, 1.ª edición castellano, Crítica, 1994

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Historia moderna de España/O02G251V01603

Historia moderna universal/O02G251V01402

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prehistoria do noroeste da Península Ibérica**

Materia	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica			
Código	O02G251V01913			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	#PortuguésAmigável Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Méndez Quintas, Eduardo			
Profesorado	Méndez Quintas, Eduardo			
Correo-e	eduardo.mendez.quintas@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/my/			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica durante a *Prehistoria			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e a súa Historia	A1	B2	C5	D1
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada.	A3	B2	C4 C5	D1 D10
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral.	A5	B3		D7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específica.	A4	B3		D3 D7 D9

Contidos

Tema	
1. O nacemento da Prehistoria.	1.1 A paisaxe cultural e as súas transformacións. 1.2 O Medio e o rexistro paleoambiental. 1.3 A paisaxe da economía cazadora/recolectora.
2. O xurdimento da economía productora.	2.1 O xurdimento da economía produtora e os "xacementos invisibles". 2.2 O mundo funerario e a primeira arquitectura monumental.
3. O xurdimento da desigualdade social.	2.1 Os inicios da metalurxia. 2.2 A Arte rupestre. Territorios e xefaturas. 2.3 O xurdimento da desigualdade social. 2.4. Cara a paisaxe fortificada.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	10	25
Eventos científicos	2	6	8
Obradoiro	11	7	18
Traballo tutelado	0	26	26
Saídas de estudo	6	12	18
Seminario	6	6	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Traballo	3	15	18
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	3	8
Observación sistemática	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Traballo tutelado	Traballos realizados individualmente ou en grupo, orientados a obtención de información e a síntesis sobre aspectos da prehistoria do Noroeste peninsular.
Saídas de estudo	Visita de estudos co obxectivo de aplicar os coñecementos adquiridos nun contexto determinado, nun espazo externo.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios e actividades introductorias coas anotacións do profesor. O seguimento individualizado do alumno nas prácticas a través de TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...), e a aula virtual.
Obradoiro	Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios e actividades introductorias coas anotacións do profesor. O seguimento individualizado do alumno nas prácticas a través de TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...), e a aula virtual.

Avaliación				
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias que inclúen preguntas abertas sobre un tema. O alumnado debe desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa. Os resultado de aprendizaxe valorados son: Coñecemento do entorno próximo, local e rexional, e a súa Historia. Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia, nunha perspectiva comparada.	40	A1 A3	B2 C4 C5 D1 D10
Traballo	Realizarse un traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento e que deberá ser exposto. Os resultado de aprendizaxe valorados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partires do uso de fontes e intepretacións historiográficas. Elaboración e presentación, oral ou escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	30	A4 A5	B3 D3 D7 D9

Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado deberá solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesora. Os resultado de aprendizaxe valorados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controveridos ou de interese xeral. Elaboración e presentación, oral ou escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	20	A4 A5	B3	D3 D7 D9
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado. Os resultado de aprendizaxe valorados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controveridos ou de interese xeral. Elaboración e presentación, oral ou escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	A4 A5	B3	D3 D7 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Material Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudantado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade , asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliación da materia.
- O alumnado que non siga á modalidade de avaliación continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliación final.
- O seguimento individualizado da participación do alumnado (10%) será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios enlíña, etc..).
- O estudantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliación global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuadrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliación continua será avaliado dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliación final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas. O resto (10%) será avaliado mediante observación sistemática.
- Todos os estudantes matriculados na materia deben cumprir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a través de Moovi, como en calquera tarefa, proba ou exame.
- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándoas como propias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Arenas Esteban, J.A., **Introducción a la prehistoria de la península ibérica**, Centro de Estudios Financieros, 2023
- Arias, F., Romero, A.M^a, **Diccionario de Termos de Arqueoloxía e Prehistoria**, Ir Indo, 1995
- Carballo Arceo, X., **Arqueología de Galicia. Itinerarios polo pasado de Galicia**, Nigratrea, 2007
- Criado Boado, F. el al, **Atlas Arqueolóxico da Prehistoria Galega**, Xerais, 2016
- Lopez García, P. (coord.), **La Prehistoria en la Península Ibérica**, 2017
- Martínez Cortizas, A. e Pérez Alberti, A. (Coords), **Atlas climático de Galicia**, Xunta de Galicia, 1999
- Peña Santos, A., **Prehistoria, castrexo e primeira romanización**, A Nosa Terra, 2003
- VV.AA., **Arte e cultura de Galicia e norte de Portugal.**, Nova Galicia, 2005
- Sánchez-Romero, M., **Prehistorias de Mujeres. Descubre lo que no te han contado.**, Editorial Destino., 2023

Zazo, C.; Bardají, T.; Baena, J.; Lario, J.; Rosas, A., van der Made, J., **Tabla Cronoestratigráfica del Cuaternario de la Península Ibérica, v.2**, http://tierra.rediris.es/aequa/doc/tabla_aequav2_2, 2009

Bibliografía Complementaria

Bettencourt, A.M.S.(Coord.), **A Pré-História do Noroeste Português**, CEIPHAR □ Centro Europeu de Investigação da Pré-Hi, 2013

Bettencourt, A.M.S. (Coord.), **Minho. Traços de Identidade**, Universidade do Minho, 2009

Bettencourt, A.M.S., **La Edad del Bronce en el Noroeste de la Península Ibérica: un análisis a partir de las prácticas funerarias**, Trabajos de Prehistoria, 67 (1): 139-173, 2010

Comendador Rey, B., **Los inicios de la metalurgia en el Noroeste de la Península Ibérica**, Brigantium, 11, 1999

Fábregas Valcarce, R. (ed.), **A Idade do Bronce en Galicia: Novas perspectivas**, Ed. do Castro, 1998

González Insua, F., **Paisaje doméstico y complejidad social en la Prehistoria Reciente del Noroeste Ibérico**, Tese doutoral defendida na Universidade de Vigo, 2017

González Ruibal, A., **Galaicos. Poder y comunidad en el Noroeste de la Península Ibérica (1250 a.C. □ 50 d.C.)**, Brigantium, 2007

Güimil Fariña, A. y Santos Estévez, M., **Territorialidad en la Edad del Bronce del Noroeste de la Península Ibérica**, Revista d'Arqueologia de Ponent, 23: 9-26, 2013

Jorge, S.O., **Recintos murados da Pré-história Recente. Técnicas construtivas e organização do espaço: conservação, restauro e valorização patrimonial de arquiteturas pré-históricas**, Universidade de Porto, 2003

Lombera Hermida, A. de, Fábregas Valcarce, R., **To the West of Spanish Cantabria. The Palaeolithic Settlement of Galicia**, BAR International Series 2283, 2011

Lombera Hermida, A. e Fábregas Valcarce, R. (Eds), **Cova Eirós. Primeras evidencias de arte rupestre paleolítico en el Noroeste peninsular**, Andavira, 2013

López Sáez, J.A., López Merino, L. y Pérez Díaz, S., **Neolitización, Megalitismo y Antropización del paisaje en Galicia entre el VII y el IV milenio cal. BC.**, En *Munibe*, 32: 488-496, 2010

Méndez Quintas, E. (coord.), **Estudos sobre Paleolítico**, Instituto de Estudos Miñoranos, 2008

Parceros Oubiña, C., **La construcción del paisaje social en la Edad del Hierro del Noroeste Ibérico**, Fundación Ortegalia, 2002

Prieto Martínez, P., **El Neolítico en Galicia. En, El Neolítico en la Península Ibérica**, Cátedra, 2012

Prieto Martínez, M.P. y Salanova, L. (Coord.), **Las comunidades Campaniformes en Galicia. Cambios sociales en el III y II milenios BC en el NW de la Península Ibérica**, Diputación de Pontevedra, 2011

Peña Santos, A. y Rey García, J.M., **Petroglifos de Galicia**, Vía Láctea, 2001

Santos Estévez, M., **Petroglifos y paisaje social en la Prehistoria Reciente del Noroeste de la Península Ibérica**, Trabajos de Arqueología e Patrimonio (TAPA), 38, CSIC, 2008

Ramil Rego, E. (Ed.), **1 Congreso Internacional de Arqueología de Vilalba**, Museo de Arqueología de Vilalba, 2008

Vázquez Varela, J.M., **Antepasados, guerreros y visiones. Análisis antropológico del arte prehistórico de Galicia**, Deputación Provincial de Pontevedra., 1995

Vilaseco, I. e Fábregas, R., **En torno al megalitismo gallego. En, F. Carrera (coord). Arte parietal megalítico en el noroeste peninsular : conocimiento y conservación**, 11-36, Tórculo Edicións, 2006

Méndez Quintas, E., **El poblamiento humano del NW peninsular durante el Paleolítico inferior: Un yacimiento achelense de finales del Pleistoceno Medio en Arbo (Pontevedra, Galicia)**, Universidade de Vigo, 2020

VV.AA., **Historia da Arte Galega**, A Nosa Terra, 1999

Blas Cortina, M.A. de (coord.), **Expresión simbólica y territorial: los cursos fluviales y el arte paleolítico en Asturias**, Real Instituto de Estudios Asturianos, 2014

Barril, M., Ayarzagüena, M., Gener, M., **Minería y metalurgia del cobre en la Península Ibérica.**, De Re Metallica, 40, 2023

Bueno, P. y Soler, J.A., **Ídolos: miradas milenarias**, Museo Arqueológico de Alicante, 2020

Nonatl, L. y Prieto, P. (coords), **Funerary Practices in the Second Half of the Second Millennium BC in Continental Atlantic Europe: From Belgium to the North of Portugal**, Archaeopress, 2022

Sánchez, M.J., Barbosa, M. H., Castro, J. (coords), **Romper fronteiras, atravesar territórios.**, CITCEM. Porto., 2022

Sánchez-Romero, M., **Prehistorias de Mujeres. Descubre lo que no te han contado**, Editorial Destino., 2023

Sastre, J.C., Fuentes, P. , Rodríguez-Monterrubio, Ó. (Eds.), **Archaeology in the River Duero Valley**, . Cambridge Scholars Publishing., 2018

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

Recoméndase que o alumnado coñeza as ferramentas dixitais básicas (procesado de textos, realización de presentacións, bases de datos, etc).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas externas**

Materia	Prácticas externas			
Código	O02G251V01981			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web	http://https://moovi.uvigo.gal/course/view.php?id=5228			
Descrición xeral	A materia permitirá o desenvolvemento da práctica profesional asociada ao plan de estudos nos seus diversos campos disciplinares. Con ela preténdese introducir ao alumnado na dinámica das institucións e empresas vinculadas aos perfís profesionais do grao.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo
C10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
C11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
C26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmobles
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
D13	Iniciativa e espírito emprendedor
D14	Motivación pola calidade
D15	Sensibilidade a temas ambientais.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
As prácticas externas permitirán a integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional. Permitirán tamén a realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso titorizado	A2	B3	C4	D1
	A4	B4	C7	D2
			C8	D3
			C10	D4
			C11	D5
			C12	D6
			C17	D7
			C18	D8
			C23	D9
			C26	D10
			C29	D11
			C31	D12
			C33	D13
				D14
				D15
				D16

Contidos

Tema	
Actividades en institucións e empresas vinculadas aos coñecementos, capacidades e competencias adquiridas na titulación.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Actividades de documentación e difusión do Patrimonio histórico-artístico: rutas-visitas guiadas, actividades de dinamización... 2. Tarefas de clasificación, catalogación e organización de fondos bibliográficos, museísticos e de documentación de arquivo. 3. Tarefas de xestión en bibliotecas, arquivos e museos. 4. Actividades vinculadas a proxectos de intervención e posta en valor de conxuntos arqueolóxicos. 5. Actividades de apoio á docencia en Xeografía e Historia en Secundaria.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticum, Practicas externas e clínicas	240	30	270
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas 0		30	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Prácticas profesionais realizadas en institucións empresas nas que se adquiriran e aplicaran competencias e coñecementos relacionadas cos ámbitos científicos do grao en Xeografía e Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O alumnado contará con dous titores/as, un na entidade na que se realicen as prácticas e outro de carácter académico, que formará parte do profesorado da titulación. Levarán a cabo tarefas de orientación e resolución de problemas, e elaborarán e entregarán ao alumnado a bibliografía necesaria para a preparación e execución das tarefas e traballos de cada unha das prácticas externas xunto co proxecto formativo específico da práctica. Os recursos para o seguimento que utilizarán os titores/as académicos serán as titorías individuais, o correo electrónico e a aula do campus remoto.
Probas	Descrición
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	Os/as titores/as orientarán ao alumnado na redacción da memoria de prácticas e na elaboración do informe final. Os recursos para o seguimento que utilizarán os titores/as académicos serán as titorías individuais, o correo electrónico e a aula do campus remoto.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Prácticum, Practicas externas e clínicas	1.- Informe final da persoa titora da entidade (impreso D5): valoraranse as tarefas e traballos realizados e as prácticas no seu conxunto. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional. Realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso tutorizado.	80	A2	B3 B4	C4 C7 C8 C10 C11 C12 C17 C18 C23 C26 C29 C31 C33	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	1.- Informe final de prácticas (impreso D6): cada estudante valorará as tarefas e traballos realizados e as prácticas no seu conxunto. 2.- Memoria de prácticas no que cada estudante dará conta de: 2.1.- A aplicación dos coñecementos e competencias adquiridos durante o grao. 2.2.- Os coñecementos e competencias adquiridos durante o exercicio das prácticas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional. Realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso tutorizado.	20	A4		C4 C7 C8 C10 C11 C12 C17 C18 C23 C26 C29 C31 C33	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través do curso virtual en MOOVI, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

A bibliografía necesaria para a preparación e execución das tarefas e traballos de cada unha das prácticas externas será preparada e entregada ao alumnado polas persoas que o titoricen xunto co proxecto formativo específico da práctica.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo de Fin de Grao**

Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	002G251V01991			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/			
Descrición xeral	O Traballo de Fin de Grao consistirá na realización e defensa por parte dos e das estudantes dun traballo tutelado no que, baixo a dirección dun titor ou titora, se apliquen e desenvolvan de forma integrada os contidos formativos e as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C1	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía física
C2	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía Humana
C3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial
C4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais
C5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo
C9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes
C10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
C11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedenentes culturais/nacionais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C15	Coñecemento de linguas antigas
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C21	Coñecemento da historia da integración europea
C22	Coñecemento da historia universal
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
C24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte

C25	Visión diacrónica xeneral da Historia da Arte Universal
C26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
C27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
C33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmobles
C34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
D13	Iniciativa e espírito emprendedor
D14	Motivación pola calidade
D15	Sensibilidade a temas ambientais.
D16	Coñecemento doutras culturas

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Asimilar adecuadamente as competencias propias do grao.	A2	B3	C1	D1
Aplicar correctamente a metodoloxía e as técnicas propias do grao.	A3	B4	C2	D2
Demostrar a destreza na busca, manexo e análise crítico das fontes e recursos bibliográficos.	A4	B6	C3	D3
Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao.	A5		C4	D4
			C5	D5
			C6	D6
			C7	D7
			C8	D8
			C9	D9
			C10	D10
			C11	D11
			C12	D12
			C13	D13
			C14	D14
			C15	D15
			C16	D16
			C17	
			C18	
			C19	
			C20	
			C21	
			C22	
			C23	
			C24	
			C25	
			C26	
			C27	
			C28	
			C29	
			C30	
			C31	
			C32	
			C33	
			C34	

Contidos

Tema

O TFG poderá consistir nun traballo de carácter experimental, teórico, de investigación ou manexo de fontes históricas, producións artísticas, elementos cartográficos, etc., de revisión bibliográfica ou profundización temática, nun informe de traballo de campo ou nunha memoria de actividades (xestión cultural e patrimonial, museos, aplicacións tecnolóxicas, etc.) en campos relacionados coa Titulación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Aprendizaxe baseado en proxectos	15	0	15
Traballo tutelado	0	270	270
Presentación	1	14	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Aprendizaxe baseado en proxectos	Establecemento das bases metodolóxicas axeitadas de acordo coa natureza do TFG elixido polo/a alumno/a.
Traballo tutelado	Elaboración do Traballo de Fin de Grao de acordo coas directrices expostas
Presentación	Exposición por parte do alumno ou alumna do traballo realizado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Atenderase de xeito personalizado ao alumnado no tocante ás diferentes fases relativas á elaboración e defensa do Traballo de Fin de Grao de acordo coas directrices que o regulan e as necesidades derivadas da súa natureza.
Aprendizaxe baseado en proxectos	Atenderase de xeito personalizado ao alumnado no que atinxe ao establecemento das bases metodolóxicas axeitadas de acordo coa natureza do TFG elixido.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
------------	---------------	---------------------------------------

Traballo tutelado	Na avaliación do traballo de Fin de Grao o alumnado deberá demostrar ter adquirido as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia que sexan conformes coa natureza e as características do mesmo. O tribunal cualificará de 0 a 10 cada un dos seguintes apartados do TFG: aspectos formais e adecuación aos requisitos mínimos fixados; obxectivos e competencias; metodoloxía apropiada; relevancia e resultados; exposición e defensa. A nota final será a media da nota obtida nestes cinco apartados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Asimilar adecuadamente as competencias propias do grao. Aplicar correctamente a metodoloxía e as técnicas propias do grao. Demostrar a destreza na búsqueda, manexo e análise crítico das fontes e recursos bibliográficos. Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao	80	A2 B3 C1 D1 A3 B6 C2 D2 A4 C3 D3 A5 C4 D5 C5 D6 C6 D7 C7 D8 C8 D9 C9 D10 C10 D11 C11 D12 C12 D13 C13 D14 C14 D15 C15 D16 C16 C17 C18 C19 C20 C21 C22 C23 C24 C25 C26 C27 C28 C29 C30 C31 C32 C33 C34
Presentación	Exposición e defensa do Traballo de Fin de Grao Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao	20	B4 D4

Outros comentarios sobre a Avaliación

O TFG poderá consistir nun traballo de carácter experimental, teórico, de investigación ou manexo de fontes históricas, producións artísticas, elementos cartográficos, etc., de revisión bibliográfica ou profundización temática, nun informe de traballo de campo ou nunha memoria de actividades (xestión cultural e patrimonial, museos, aplicacións tecnolóxicas, etc.) en campos relacionados coa Titulación. Calquera que sexa a súa natureza, esixe aplicar e desenvolver de forma integrada os contidos formativos e as competencias asociadas ao título, polo que calquera forma de plaxio, deshonestidade académica ou uso indebido ou incorrecto da Intelixencia Artificial (IA) dará lugar á súa cualificación cun "cero". Enténdese por uso indebido ou incorrecto da IA o seu emprego para xerar texto ou para reescribir textos de terceiros presentando o resultado como orixinal; utilización de IA para o deseño metodolóxico, a resolución de cuestións de carácter interpretativo ou de problemas ou análise de fontes sen realizar por si mesmo o exercicio cognitivo asociado a estas; omisión das fontes das que provén a información citada; suplantación de autoría; inclusión de citas ficticias ou non verificadas; emprego de IA (aínda declarando o seu uso) sen reelaboración, reflexión e aporte persoal que evidencie a insuficiencia de traballo autónomo; etc.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Eco, Umberto, **Cómo se hace una tesis**, 978-84-7432-896-7, Gedisa, 2010

León, Orfelio G, **Cómo redactar textos científicos y seguir las normas APA 7ª : para los trabajos de fin de grado (TFG), trabajos de fin de máster (TFM), tesis doctorales y artículos de investigación**, 978-84-1728-950-8, Garceta Grupo Editorial, 2020

López Jiménez, José María, y Daniel Coronas Valle, **Cómo escribir un Trabajo de Fin de Grado (TFG) y no morir en el intento**, 978-84-12632224, Aferre Editor S.L., 2024

Bibliografía Complementaria

Ferrer, V., Carmona, M. y Soria, V., **El Trabajo de Fin de Grado: guía para estudiantes, docentes y agentes colaboradores**, 978 84 481 8267 0, McGraw Hill, 2012

Recomendacións
